

eknizky.sk

Historia o životu doktora Jana Fausta

Dr. Čeněk Zíbrt
(editor)

HISTORIA O ŽIVOTU
DOKTORA JANA
FAUSTA

DR. ČENĚK ZÍBRT (EDITOR)

Historia o životu doktora Jana Fausta by Dr. Čeněk Zíbrt (editor) is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International License, except where otherwise noted.

Obsah

Úvod	xi
První stránka o narození a učení doktora Jana Fausta čarodějníka dalece rozhlášeného.	1
Kterak doktor Faustus lékařem jsa, ďábla zaklínal.	3
První hádání D. Fausta s zlým duchem.	5
Druhé hádání Faustovo s duchem Mephostophilem řečeným.	7
Třetí hádání D. Fausta s duchem, o jeho připovídání.	9
Kterak doktor Faustus sobě žílu zařal, a krev svou do kotlíku pustil, na teplé uhlí postavil a duchu se zapsal takto: Proti doktora Fausta neustupnosti a zatvrdilosti tito veršové slušně se mluvíti mohou:	11
O služebnostech doktorovi Faustovi od ducha jeho učiněných.	13
Kterak se doktor Faustus voženíti chtěl.	15
Otázka od doktora Fausta na Mephostophila ducha svého učiněná.	17
Hádání o pekle a propastech jeho.	19
Jiná otázka doktora Fausta na ducha svého, o regimentích ďáblův a principátů a knížetství jich učiněná.	21
Otázka, jaké jest anděl zatracený krásy byl.	23
Hádání doktora Fausta s duchem svým Mephostophilem o moci ďábla.	25
Hádání o ohni pekelním, kterak učiněn, a jaký jest, jaké muky, mučení a trápení v něm jsou.	27

Otázka doktora Fausta na ducha svého, kdyby člověkem od Pána Boha učiněn byl, jak by se jemu zalíbiti chtěl.	35
Druhá stránka historie o kouzlení a čarích Faustových.	37
Otázka aneb hádání o umění hvězdářském	39
Otázka o zimě a létě.	41
O běhu, kráse a počátku nebes.	43
Jiná otázka doktora Fausta o stvoření světa, a o prvním zrození člověka, na kterouž mu duch podlé způsobu svého falešnou odpověď dal.	45
Kterak všickni pekelní duchové v způsobích jejich s paterými knížaty pekelnými k doktorovi Faustovi přišli.	47
O jízdě první doktora Fausta do pekla.	51
Druhá jízda doktora Fausta do povětří a oblakův.	55
O třetí jízdě doktora Fausta do některých předních království, knížectví, krajin a měst.	59
O ráji zemském.	67
O kométě aneb hvězdě s ocasem.	69
O hvězdách.	71
Otázka jiná o hvězdách, které na zem padají a se distillují.	73
Otázka o hřímání a hromobití.	75
Kterak D. Faustus císaři Karlovi Pátému, císaře onoho Alexandra Velikého, též manželku jeho na světlo vyvedl a ukázal.	77
Kterak D. Faustus jednomu rytíři v hlavě jeho jelení rohy způsobil.	79
Kterak dotčeuý rytíř nad doktorem Faustem se vymstívati chtěl, ale zle mu sedlo.	81
Kterak doktor Faustus jednomu sedláku vůz sena s vozem i s koňmi nad podivení sežral.	83
Kterak doktor Faustus tré hrabat k spatření svatby knížete bavorského syna do Mnichova v povětří přinesl.	85
Kterak doktor Faustus od jednoho žida peněz vypůjčil, a sobě nohu v přítomnosti jeho uřezav, židu do oplacení té summy v základu zanechal.	87
Kterak doktor Faustus jednoho koníře oklamal.	89
Kterak doktor Faustus sežral vůz sena.	91

O pranci a hadruňku dvanácti žákův neb studentův.	93
Kterak doktor Faustus sedlákům vožralým učaroval, že jsou ústa svá dokořán otevřená měli.	95
Kterak doktor Faustus pět vepřů po šesti zlatých rejnských prodal.	97
Kterak a jaké doktor Faustus kouzlení při dvoru knížete anhaltského provozoval.	99
Kterak doktor Faustus k líbosti témuž hraběti veliký a nákladný zámek na vysokém vrchu čáry svými způsobil a vystavěl.	101
Kterak doktor Faustus s tovaryši svými na masopust do sklepu biskupa salcburského jel.	103
Kterak doktor Faustus tovaryšův svých druhého dne masopustního, jako v outerý k večěři k sobě pozval, a jak jest je ctil.	105
Kterak doktor Faustus studenty své opět třetího dne masopustního, jako v středu první postní k sobě pozval, a jak je ctil.	107
Kterak doktor Faustus čtvrtý den masopustní s svými studenty okvasil.	109
Kterak doktor Faustus Helenu v neděli první postní vyvedl.	111
Kterak doktor Faustus jednomu sedláku pro nevděčnost učaroval, že všechny čtyry kola od vozu ztratil.	113
Kterak doktor Faustus studentům v Lipště sud vína daroval.	115
Kterak doktor Faustus v Erfurtě svým posluchačům Homera četl, a jim některé hrdiny z Řekův na plac vyvedl a ukázal.	117
Kterak doktor Faustus všechny ztracené tragedie aneb Komedie Terencia a Plauta zas na světlo vynesti a vyvesti chtěl.	119
Kterak doktor Faustus náhodou do hospody aneb do domu hostinského přišel, a co tam způsobil.	121
Kterak doktor Faustus sám kompanii své oběd připravil.	125
Kterak doktora Fausta mnich jeden od jeho d'ábelského skutku a života odvesti a obrátiti chtěl.	127
Kterak doktor Faustus kouzlení čtyř čarodějnův, kteříž sobě hlavy stínali a zase na sebe vstavěli, vyjevil.	129

Kterak starc jeden bohobojný a pobožný, doktora Fausta od života jeho bezbožného ku pokání přivesti chtěl, a jakou nevděčnost při něm jest obdržel.	131
Přípis druhého zápisu od doktora Fausta duchu svému znovu učiněného, kterýž v těchto slovích zní:	135
Kterak doktor Faustus mládence jednoho a pannu, v létu zápisu svého sedmnáctém, tak proti sobě milostí zapálil, že potomně skrze stav manželský svoji byli.	137
Kterak doktor Faustus sobě v létu svém 19. o vánocích zahradu s všelijakým kvítím zeleným udělal.	139
Kterak doktor Faustus s velikým vojskem proti pánu tomu, kterémuž při dvoře císařském rohy jelení na hlavě udělal, v létu zápisu svého devatenáctém, vytáhl.	141
Jaký život chlipný a sodomský doktor Faustus v letech od zápisu svého devatenáctým a dvadcátým vedl.	143
Kterak doktor Faustus v létu zápisu svého dvamecítém, veliký poklad vyzdvihl.	145
Kterak doktor Faustus v létu od zápisu svého posledním, s královnou Helenou z řecké země tělesně přebýval.	147
Kterak doktor Faustus kšaft a pořizení učinil, a v něm služebníka svého Wagnera za dědice nad jměním svým ustanovil a nařídil.	149
Kterak doktor Faustus s služebníkem svým o kšaftu a pořizení svém rozmlouval.	151
Kterak doktor Faustus posledního měsíce před smrtí svou, nad svým ďábelským obcováním a skutkem ustavičně naříkal a lamentoval.	153
Kterak doktor Faustus naříkal a lamentoval nad tím, jsa zdráv a mladej, že umřítí musí.	155
Druhé lamentování a lkání Faustovo v těchto slovích nalezeno.	157
Kterak zlý duch Faustovi zarmoucenému divnými a posměšnými žerty a příslovím se posmíval.	159
Kterak doktor Faustus na veliké a nevypravitedlné mouky a trápení pekelné žaluje a naříká.	161

O hrozné smrti a pohřbu doktora Fausta, kterýmž se každý bohabojný křesťan slušně káti a polepšiti může.	163
Promluvení doktora Fausta k studentům.	165

Úvod

Doktor Faust, postava tak známá, z literatury, z divadel i z pověstí, z písní, pořekadel, lákala ku sebrání a zpracování zkazek o jeho dobrodružném životě, zápisu ďábelském a hrozně smrti jeho, o mukách pekelných. Literatura Faustovská vzrostla již od století XVI. v celou knihovnu a vyžadovalo by to zvláštního studia, kdybychom se chtěli rozhlédnouti po všech skladbách, věnovaných Faustovi snad ve všech literaturách světových.

Z rozmanitého bádání o Faustovi seznamuje Dr. Jan Krejčí (Český čas. Histor. 1896, str. 239-242) se zajímavou zprávou o tvrzení prof. Kluge, že Faust, historicky zjištěná osobnost, žil v letech 1507 až 1540 jakožto astrologus a čaroděj, vychloubaje se mezi lidem svými tajuplnými vědomostmi. Právě jeho jméno není známo. Mythus zničil veškerou určitou stopu o jeho původu a životě. Domnělý Faustův spolek s ďáblem není za tehdejších poměrů nic divného. Byli podobně obviňováni a podezříváni i jiní učenci: Paracelsus, Trithemius, Agrippa atd. Postavu Faustovu zahalovaly další a další pověsti podivnými výmysly, strašidelnými rozprávkami, i zase rozmarnými historkami o jeho potutelnosti a kouzelnictví. Připínajíce nezřídka ku postavě té i jinorodé prvky, všelijaké zkazky, přibírali vůbec do snůšky pověstí o Faustovi rozprávky o čarodějnictví a spolku se satanášem, také vedle výstražných kapitol veselejší líčení čtveračivých bujností, jež podle různých pramenů kde kdo natropil.

O Faustovi v české tradici a v české literatuře podal důkladné studie prof. Dr. Arnošt Kraus. Viz úvod jeho knihy: *Das böhmische Puppenspiel vom Doktor Faust, Abhandlung und Uebersetzung*; Breslau, 1891 (srv. Dr. J. Jakubec, Český Lid I. 1892, str. 208) a důležitý článek: *Faustiana aus Böhmen, Zeitschrift für vergleichende Litteraturgeschichte, Weimar, N. F. XII., str. 61-92*, s obsahem: 1. Zur Volkssage, 2. Die Volksbücher, 3. Das Volkslied, 4. Zum Puppenspiel. Krausovy studie tvoří základ vědomostí o Faustovi a podávají souhrn všech posavadních výtěžků o pověsti v tradici lidu českého.

Řada materiálů a příspěvků k otázce Faustovské byla uveřejněna v Českém Lidu: Jos. Šebesta, *Doktor Fous a Markyta v masopustním průvodu na Sušicku* (vliv divadelní skladby), IV. 1895, str. 525; Dr. Jan Jakubec,

Historická píseň o dalece rozhlášeným, též dobře známým Janu Doktoru Faustu, V. 1896, str. 426-429 ; Zprávy o loutkové hře, tamtéž, str. 467-468; Zíbrt, Historický Dr. Faust (s otiskem pověsti, zapsané z r. 1782 od Šeb. Hněvkovského v předmluvě knihy Doktor Faust, starožitná pověst v 9 zpěvích, r. 1844), VI. 1897, str. 116-117; zmínka a článku B. V. Spiesse „Historie o doktoru Faustovi z r. 1611“ v čas. Písek, 1868, I. č. 4., tamtéž, str. 498; Dr. Arnošt Kraus, O české písni Faustovské, VII. 1898, str. 265-272, 335 až 339 ; Zíbrt, K písním o Faustovi, tamtéž, str. 445-446; V. Francev, K otázce Faustovské (Faust-Twardowski), VIII. 1899, str. 146; V. Schulz, Ku pověsti o staročeském čaroději Žitovi (zpráva z r. 1649, srv. pořekadlo: „Zvíš, co Michal na sviních“), tamtéž, str. 310.

K posavad známým zmínkám o Faustovi v starší literatuře české přidávám svědectví Boh. Balbína o tom, jak byla pověst v polovici věku XVII. u nás rozšířena. Do sbírky svých básní, skladeb z mládí, zařadil vtipnou hříčku, jak Faust nešťastný byl odvezen ohnivým vozem do pekla, jako Eliáš podobným způsobem do nebe. (Examen melissaeum, Viennae, 1610, č. 207 – De infausto obitu Fausti magi igneo curru a dae monibus rapti.

Igrimomo infaustus Faustus sub Tartara curru volvitur, Eliam Styx habet ecce suum.“

Pro české čtenářstvo upravil pozdní německé vydání ve století XIX. V. R. Kramerius a nabyla jeho Historie o Faustovi takové záliby, že byla v tiskárně Landfrasovské v Jindřichově Hradci několikrát vydána, podle tohoto vydání přetiskována v Litomyšli i v Praze a podnes přetiskuje se Krameriov text doslovně od Škarniclovsky tiskárny ve Skalici na Slovensku (srv. Kraus 1. c.) a šíří se po trzích a poutích mezi lidem jako vítaná četba zábavná.

Zmínky také zasluhuje; že umělec náš Jos. Manes kreslil výjevy ze života Faustova, kterážto vyobrazení Manesova uveřejnil Ignát Herrmann v napodobeném vydání staročeském s názvem „Historie o doktoru Faustovi, slavném černokněžníku, dle starých kronik a pamětí opakuje...“

Pověst o čaroději Faustovi byla u nás známá již na začátku věku XVII., a snad již dříve. Není pochyby, že byla k nám zanesena četbou německé historie o Faustovi. Aspoň r. 1610 vypravuje kněz Havel Žalanský o čarodějích a při tom vyklouzla mu z pera zmínka o životě a smrti kouzelníka Fausta. Píše v Knížce o starosti aneb věku sešlém a šedivém,

v Praze, 1610, list E 2-3: „Čarodějníci tak dlouho pekelné své mistrovství provádí, až potom od mistra svého satana udáveni aneb s tělem i s duší vzati bývají, jako Faustus a jiní jemu podobní.“ Z toho vysvítá určitě, že Havel Žalanský znal pověst o Faustovi, a podobalo se pravdě, že asi vedle Žalanského také jiní Čechové tehdejší se dočetli nebo doslechli o osudech kouzelníka Fausta.

Po knize staročeské o Faustovi bylo v posledních letech všecko pátrání marno. Teprve r. 1887 upozornil Ferd. Menčík článkem „První kniha o Faustovi“, Ruch, 1887, str. 269–270, na úryvek staročeské historie o Faustovi, nalezený na desce staré knihy. Nepatrný zlomek tento zároveň tam uveřejnil.

Jungmann znal vydání z r. 1611. Uvádí v Historii Literatury České IV. č. 626: „Historia o doktorovi Janovi Faustovi, čarodějníku, v Praze, 1611; v 12°, od Mart. Carchesia, jinak Krausa z Krausenthalu“. Odkud má název, viděl-li knížku, neudává, rovněž jako prof. Spiess v článku r. 1868, nahoře již uvedeném. Pokládalo se toto vydání za ztracené. Zatím byla tato historie o Faustovi chována v bibliothece Musea království Českého v Praze, kdež podepsaný při prořádání staročeských tisků v nové budově musejní s velikou radostí ji zahlédl a také hned veřejnosti o ní podal zprávu v článku „Zkazky o staročeském čaroději Žitovi (Zitovi) a první vydání české knihy o Faustovi r. 1611“, Květy, 1893, II., str. 340–344. V článku tom vedle jiného podána byla srovnání shodných pověstí o staročeském čaroději z doby Václava IV., Žitovi, z Dubraviovy kroniky a pověstí o Faustovi, v tomto vydání staročeském z roku 1611.

Nejdříve několik slov o českém vydavateli. Na poškozeném listu podepsán je „Nat(?)... Karchesius, písař kanceláře v Starém Městě Pražském“. Je to osoba patrně totožná s Martinem Karchesiem, řečeným Krausem z Krausenthalu, o jehož životě a činnosti nezachovalo se mnoho zpráv. Vydal vedle historie o Faustovi ještě tři knihy, rovněž překlady z německého: 1. Flagellum Judaeorum. Bič židovský, to jest: Nové velmi užitečné dokázání, že Ježíš Kristus jest Boží a blahoslavené Panny Marie Syn, prvý zaslíbený a již poslal Messiáš. Proti všechněm až posavad zatvrdilým a proklatým Židům, kteříž ještě Messiáše svého na řetěze před rájem ukovaného očekávají. Při tom o víře a náboženství tureckém i o původu jejich Machometovi, jejichžto Židé jsou příbuzní zpanchartilí strejcové. S rozličnými příklady, pěknými historiemi a židovskými básněmi

i předními tajemstvími, kteráž než by křesťanům zjevili, raději by smrt podstoupili. Skrze křtěného Žida Arnošta Ferdinanda Hessa v umění lékařském doktora na světlo vydáno a nyní od Martina Carchesia, jinak Krausa z Krausenthalu, předního písaře raddního v Starém Městě Fražském v český jazyk přeloženo. Leta Páně 1603. – 2. Speculum Judaeorum, to jest: Zrcadlo Židovské, v kterémž se netoliko ti bezbožní ruhači a potupníci Boží Židé spatřiti a najíti mohou, že Ježíš Kristus Boží a Panny Marie Syn jest pravý potlačitel hada starého, ale i každý pobožný křesťan pozná, co Židé o tom smejšlejí. Při tom znamenití důvodové o Trojici Svaté, též některé hebrejské písně, kteréž Židé v řeči své zpívají, z kněh jejich vzaty. Jaká jest víra židovská, a jaká křesťanská. Item o přísaze židovské, kterouž u křesťanův vykonávati musejí. Všechněm věrným křesťanům velmi užitečné, z písma svatého vybrané, a některé věci podlé židovské řeči s českou srovnané; od jednoho křtěného Žida Arnošta Ferdinanda Hessa, v lékařství doktora vydané, a nyní skrze Martina Carchesia, jinak Krausa z Krausenthalu, předního raddního písaře v Starém Městě Pražském, na česko přeložené. Léta Páně 1604. – 3. Knížka obsahující Stav Městský, kterakby v trvanlivě podstatě zachován býti mohl, co k němu přináleží i jakým způsobem zase k zkáze a zahynutí přichází. S přidáním všelijakých k městskému životu potřebných příkladův, naučení a řečí s některými důvodnými otázkami, na tři částky lidem v témž stavu a povolání zůstávajícím i budoucím mladým měšťanům v ouřadech postaveným k užitku kratičce sepsaná, v český jazyk s pilností přeložená a vydaná od Martina Carchesia, jinak Krausa z Krausenthalu, písaře raddního v Starém Městě Pražském, 1602. V předmluvě knihy této, věnované purkmistrovi a pánům Starého Města Pražského, prozrazuje chlubitě, jak pěstuje četbu a jak dlouho již trvá ve službách písařských: „Ale že já v této sešlosti věku mého, kdež při úřadu V. M. a v městské povinnosti v práci písaře raddního i v jiných předešle již od let 38 trvám, mimo svá zaneprázdnění po modlitbách svých, největší zalíbení a náchyllost s čítáním takových spisů a kněh, kteréž by mi, jak v povolání a službě mé k dobrému prospěchu a naučení, tak časem k občerstvení ustalé mysli pohodlné býti mohly, jakož (bez chlouby mluvě) když mi jen nějaká chvílka, pro práci a službu mou zbejvala, v čítání, jak předně věcí k spasení jednomu každému potřebných, tak obzvláště těch autorův, kteříž o historických a politických věcech psali, libost jsem sobě zakládal...“

Vedle těchto knih vydal r. 1611 čtvrtou – o Faustovi podle německého vydání. Byla vydána německá snůška pověstí o Faustovi r. 1587, 1589, 1590. Poměr Karchesiova českého vydání k německému originalu zjistil Dr. A. Kraus 1. c. (viz nahore). Překlad podle Krausova vyšetření je místy věrný, doshvňý, místy, v jednotlivých kapitolách libovolný.

Věnujme nyní pozornost vzácnému a, pokud vím, *jedinému* zachovanému exempláři staročeské historie o Faustovi. Kniha má signaturu: 27. E. 21., formát 12°, listy A8 – N8. Vazba novější, značně sešlá, desky otřelé. Na listu u přídeští podpis: „Jan Fiedler, 7. 6. 1872“, značí patrně jméno majitele nebo dárce. Titulní list jest porouchán, text i dřevorytina, kteráž představuje mistra Fausta v doktorském hávu, jak jedná se satanášem a hned vedle je výjev, jak pekelná příšera ho unáší, hlavou dolů. Název: „Historia o životu Do(ktora) Jana Fausta, znamenitého čarodějníka, též zápisích d'ábelských i čárích a hrozné smrti jeho, z vlastních po něm nalezených spisův, všem všetečným a Bohaprázdným lidem k hrozné a příkladné vejstraze sebraná, z německého jazyka na česko přeložená a vůbec vydaná od Nat... Karchesia, písaře kanceláře v Starém Městě Pražském. Svätý Jakub v IV. kap.: Buďte Bohu poddáni a odporujte d'áblu, i utečeť od vás. Léta MDCXI;“ Na rubu titulního listu: „Epigramma. Dixeris infausto ...“ Na konci jsou vytrženy listy. Otištěn jen začátek závěrečné básně latinské: „Lectori s(alutem)“.

V úvodní stati, v „Předmluvě k pobožnému a křesťanskému čtenáři“ vykládá Karchesius, proč upravil knihu o Faustovi po česku. Dokazuje četnými doklady z písma a výstražnými příklady, jak ohavný hřích je kouzelnictví, jak žalostně zahynuli ti, kdož se dali na čáry a kouzla. „Jakž pak to i při tomto doktorovi Janovi Faustovi se spatřuje, ten ještě v těchto časích za lidských pamětí, zápisy a spolky své s d'áblem jest měl a mnohé divné, potvorné a rozličné čáry, kouzla, mrzkosti a ohavnosti, žraním, ruřánstvím, i jinými hanebnostmi v času určitém provozoval, až naposledy za to také mzdu svou zasloužilou od d'ábla jest vzal takovou, že mu hlavu jeho, jakž při konci této knížky se najde, hrozným a děsitedlným způsobem stočil a mozek po stěnách rozkydal.“

Vydává tedy Karchesius knížku o Faustovi pro výstrahu, a proto upravuje ji prostě, lidovou řečí, srozumitelně, aby pronikla do nejširších vrstev čtenářstva. „I aby všickni věrní Pána Boha milovníci křesťané, ba všickni rozumem od Pána Boha obdaření lidé, tím opatrněji a dokonaleji

děbelské ouklady a ouskoky jeho poznati a jich se uvarovati hleděli; zvláště pak těchto časův posledních nebezpečných, jimiž svět veškeren oplývá a s nimi k náklonku a cíli svému překotně valem běží a pospíchá, i protož z jistých a slušných příčin a k žádosti některých mých dobrých pánův přátel a patronův, tuto Historii o doktorovi Faustovi a o bezectném životu jeho kouzelnickém, čářích a smrti jeho německým jazykem sepsanou, na svou práci přijav, pokud nejsprostnější pro samý toliko lid obecný (učených, kteřížto vše subtýlněji a křtaltovněji transferovati a překládati umějí, v to nepojímajíc) na česko jsem přeložil, tak a na ten konec, aby i Čechové, majíce sobě tu takovou hroznou historii českým jazykem v známost uvedenou a před oči předestřenou, netoliko sami v pobožnosti a při Pánu Bohu Stvořiteli svém věrně stáli byli, ale také i dítkám svým dobrého příkladu na sobě v stálosti a nepohnutelnosti při Pánu Bohu na, časy věčné pozůstavili. Však aby žádnému skrze tuto Historii k nějaké nezbednosti, opovážlivosti aneb zoufalství příčina dána nebyla, naschválně formy a notule zaklínání zlých duchů a co tam jiného škodlivého uznáno a shledáno bylo, tuto vypuštěno a pomínuto jest a toliko toho doloženo, co by jednomu každému k věrné vejstraze a polepšení života i uvarování nebezpečenství duši milé posloužití mohlo. Což věřím že také každý křesťanský čtenář to vše v dobré obrátíc, této práce křesťanské užívati bude. S tím milost Boží rač s námi se všemi býti. Amen.“

Přidána jsou pak podle originalu německého „Svědectví z písem svatých o zapověděném čarodějnictví“, vybraná z bible, doslovně citovaná. Na konci čteme rýmovanou výstrahu:

„Z těchto svědectví nám se znáti dává,
kterak Bůh bez pokuty nenechává
všech těch, kteříž se jeho zde zbavují,
věštcův a kouzelníkův následují,
pášíc pa své vůli všeliké zlosti,
proti záповědi Božské milosti.
Začež hodně také odplatu berou,
že se zde ďáblové s jich těly derou.
A potom na duši trápeni budou
ohněm věčným, jehož nikdá nezbudou.
O tom i tato historie svědčí,
vydaná pro tu příčinu největší,

aby takoví z lidí vejstrahu vzali,
d'ábelskou chytrost a podvod poznali..."

Krameriova knížka o Faustovi a všechny její otisky a úpravy pozdější nemají souvislosti s nejstarším vydáním historie o Faustovi od Karchesia. Byl požádán, abych upravil do Světové knihovny některá vydání staročeských knížek, neváhal jsem nejdříve opatřit otisk vzácné a zajímavé knížky Karchesiovy, jejíž hrdina, doktor Faust, všemu čtenářstvu českému dobře známý, bude již předem napínati zvědavost. K tomu vedle věcného obsahu přistupují jadrná, pěkná mluva staročeská. Představíme si, že v této podobě zkazek o Faustovi kolovaly u nás tenkrát pověsti a pohádky vůbec. Někde jsou místa přihrublá. Aby se však text knížky vzácné libovolně nezkomolil, bylo ponecháno znění původní. Text přetiskuje se až na charakteristické zvláštnosti pravopisem nynějším, aby se četba usnadnila.

Sl. výboru Musea království Českého vzdávám díky za laskavé svolení k tomuto otisku z unikátu musejního.

V Praze, 1. května 1903.

Č. Z.

První stránka o narození a učení doktora Jana Fausta čarodějníka dalece rozhlášeného.

Doktor Faustus byl jednoho sedláka syn v Rodě při Weinmaru zrozený, kterýžto v Wittemberce mnohé příbuzné přátely měl, k tomu také rodičové jeho byli pobožní a křesťanští lidé, ano i strejc jeho, kterýž v Wittemberce usedlým a možným měšťanem byl, ten doktora Fausta v mladosti u sebe choval, jako vlastní své dítě. Nebo nemaje žádných dědicův, přijal tohoto Fausta za svého syna a dědice, dal jej také do školy, aby se písmům svatým učil, ale on se takového pobožného předsevzetí strhl, a slova božího zle užíval. Protož my takové rodiče a přátely, kteřížby rádi byli všechno dobré a nejlepší viděli, (jakžto všickni pobožní lidé svým dětem vinšují, a k tomu náklonní jsou) zde omluvna činím, a jich v tuto historii nepřipojujeme. Také rodičové tohoto bezbožného dítěte ohavnosti a nešlechtnosti nedočkali, aniž ji spatřili. Však jistá věc jest, že jsou se (což každému v Wittemberce známo jest) tomu srdečně těšili, že strejc jejich jako za své dítě jeho přijal. A když potom tíž rodičové jeho výborný vtíp a paměť při něm seznali, z toho jistě následovalo, že jsou též o něj velikou starost a péči měli, rovně jako Job v I. kapit. o své děti se staral, aby proti Pánu Bohu nehřešili. Přihází se při tom také často, že dobří šlechtní rodičové bezbožné a nezdárné děti mívají: Jakož se to na Kainovi (I. Mojž. 4. kap.), Rubenovi (I. Mojž. 49.), Absolonovi (II. Král. 15. a 18.) i na jiných mnohých spatřuje. Což se tuto proto přivozuje, poněvadž jich množství bylo, kteří na tyto rodiče mnoho sčítali a jim vinnu dávali (v čemž se tuto vejmluvna činí), jakoby taková nešlechtnost netoliko od nich se počala, ale že by on Faustus jí od svých rodičův jako v mladosti přijímal, k čemuž některé artykule předkládají, totiž: to, že jsou jemu hned v mladosti ve všem vůli a folk pustili, a jeho pilně k učení nepřidrželi, to že jest jim rodičům také na zlehčení. Item, když přátelé jeho schopného býti uznávali, a že nemnoho chuti k písmům svatým měl, i k tomu se sám znal, také zjevně vůbec pokřik a rozprávka byla, že s čarodějnictvím zachází, měli jsou jeho od toho časně odvozovati a vystřáhati. Ale to všechno jsou zdání lidská, nebo oni tuto nemají zlehčování býti, poněvadž žádná vinna na nich se nenacházela. A to o tom dosti buď povědíno. Přistoupíme dále k předsevzetí našemu.

2 Historia o životu doktora Jana Fausta

Když pak již doktor Faustus tak bystrého a schopného vtipu k umění nakloněn byl; tu potom v examen od rektorův tak dalece přišlo, že jsou jej v magistrátu examinováni, a podle něho také šestnácte mistrův, nad nimiž on v odpovědech, otázkách, i důvtipnostech předčil a zvítězil, tak že svůj díl dostatečně se vycvičil, kdežto za doktora theologie jest vyhlášen. Při tom měl ztřeštěnou, nadutou a pyšnou hlavu, takže jej jen za spasitele vždycky myslícího měli. K tomu přichytil se zlého tovaryšstva, a písma svatá zatím pod lavici a za hřbet vložil, zahálčivě a bezbožně živ jsa (jakž o tom tato historia nížeji obšírně ukáže), nebo jest pravdivé přísloví: Kdo k ďáblu do pekla pospíchá, že ten zadržeti ani sobě zbrániti nedá. K té věci doktor Faustus našel sobě rovné, kteříž zacházeli s kaldejskými, perskými, arabskými a řeckými slovy, figurami, karaktery, čarami, zaklínáním, a což více km kouzelnictví přináleží a se jmenovati může. Ty pak všechny jmenované věci byly toliko mámení ďábelská, kouzlení, čáry, umění daremná a pověrečná zaklínání, a jakž takové spisy, slova a jména vysloviti se mohou. To se doktorovi Faustovi dobře zlíbilo, protože zpytoval, cvičil se v nich ustavičně ve dne v noci, a potom nechtěl za zběhlého v písmích svatých jmín a držán býti, ale jsa světským člověkem jmenoval se doktorem v lékařství, a byl astronomem aneb hvězdářem. Jsa pak jako žertu lékařem, ponejprv mnohým lidem spomáhal svými léky, bylinami, vodami, kořením, traňky, recepty a purgacímí. K tomu bez chlouby byl vejmluvný, v písmě svatém zběhlý, dobrou známost maje o Kristu Pánu, a že služebník znaje vůli pána svého jí nečiníc, dvojnásobně trestán bývá. Item, žádný nemá dvoum pánům sloužiti, Item, nebudeš pokoušeti Pána Boha tvého, to on všecko znaje v vítr pustil, a duši svou jako nade dveřmi na čas zavěsil. Protož jemu žádná vejmluva postačiti nemůže.

Kterak doktor Faustus lékařem jsa, d'ábla zaklínal.

Celý úmysl doktora Fausta na tom byl, (jakž nahoře řečeno), že sobě to oblíboval, což na něj neslušelo, usilujíc o to dnem i nocí. Vzal na se křídla orličí chtěje všechny grunty nebeské i zemské vyzvědět, nebo jeho všetečnost, svoboda a lehkomyšlnost, tak ním strkala a k tomu ponoukala, že jest sobě umyslil jednoho času některá čarodějnická slova, figury, karaktery a zaklínání, jímž by d'ábla před sebe povolati mohl, učiniti a je skusiti. Přišel tehdy do jednoho hustého lesu, jakž sice někteří praví, kterýž u Wittemberka jest, Špešet řečený, k čemuž se doktor Faust sám potom přiznal. V tom lesu před večerem, na křížovém rozcestí hůlkou několik kol okrouhlých učinil, a dvě po straně, že ty dvě, kteráž nahoře stála, do velkého kola vešly. A tak zaklínal d'ábla v noci, jako k 3. hodině. A tehďaz jistě d'ábel tiše se smáti a Faustovi zadek ukázati i pomysliti mohl: Nu dobře, jáť tobě tvé srdce a mysl obvlažím, a na vopičí stoličku posadím, aby mi se netoliko tvé tělo, ale také i duše dostala, a ty mi se k tomu nejlépe hodíš, kde já nebudu chtítí sám jíti, abych tebe posílal. Jakož se tak stalo, a d'ábel s Faustem začasté divné hříčky strojil. Nebo když doktor Faustus d'ábla zaklínal, tu se d'ábel tak ukazoval, jakoby nerad k tomu cíli a místu šel, začav v tom lese takový chramost a bouření, co by se všecko do gruntu zvrátiti mělo, takže se dříví až k zemi shejbalo. Potom oslepil Fausta; že se mu zdálo jakoby plný les čertů byl, kteřížto hned také uprostřed D. Fausta tak se vidětí dali, jakoby tu nic jiného než všecko nějací vozové byli; k tomu ode čtyř stran toho lesu lítali k těm kolám neb cirklům šípové a koule, po nichžto vyšel blesk jasný a hřmotný co by z ručnice. Také v tom lese mnohé libé instrumenta od muziky a zpěvův slyšáno bylo, přitom některé turnaje s špisy a zbraněmi, že se již doktorovi Faustovi stejskalo, pročěž chtěl z těch kol ustoupati, však naposledy předce drže se svého bezbožného a zoufalého předsevzetí, v svém předešlém úmyslu trval, by mu pak z toho nevím co pojítí mělo, a tak zase, jako i prvé d'ábla zaklínati počal, na kteréžto zaklínání jeho d'ábel mu takové oslepení představil: Ukázalo se, jakoby nad kolem gryf aneb drak lítal a křídly třepetal, když pak doktor Faustus své zaklínání činil, tehdy ta obluda žalostivě křičela, brzy potom tří neb čtyř láter zvejší

4 Historia o životu doktora Jana Fausta

spadla ohnivá hvězda dolů obrátivši se v kouli ohnivou, čehož ačkoliv se doktor Faustus velice zděsil, však líbilo s mu předsevzetí jeho a vysoce sobě toho vážil, že mu ďábel poddán býti má. Jakož se z toho mezi řeholou sám pochloubil, že by jemu nejvyšší hlava na zemi poddána a poslušna byla. Načež studentové odpověděli, aby o vyšší hlavě nevěděli, než o císaři, papězi aneb králi. K tomu D. Faustus řekl: Ta hlava, kteráž mi poddána jest, jest vyšší. Dotvrzujíc toho epistolou sv. Pavla k Efezským říká: kníže tohoto světa na zemi i pod nebem atd: Ta zaklínal tu hvězdu jednou, po druhé i po třetí až z ní vyšla ohnivá záře muže zvejší, která se zase dolů spustila, a šest svíček hořících na ní spatřino, z nichž jedná nahoru vyskakovala, a jedná druhá dolů se spouštěla, až se z toho učinila a zformovala postava muže ohnivého, kterýžto obcházel okolo toho kola za čtvrt hodiny. Brzy potom proměnil se ten ďábel a duch v postavu mnicha v rudém oděvu a dal se s Faustem v řeč, ptajíc se ho, čehoby žádal. Kdež D. Fausta žádost byla, aby nazejtří o půl noci v příbytku jeho se postavil, čehož se poněkud ďábel zbraňoval. Ale D. Faustus zaklínal jej skrze pána jeho, aby žádost jeho naplnil a vykonal. Což mu naposledy ten duch připověděl, i dopustil.

První hádání D. Fausta s zlým duchem.

Doktor Faustus když se ráno domů navrátil, ducha před sebe do komory povolal, kterýž se také před ním postavil, věděti chtěje, čeho D. Faust žádá. A jest s podivením, že duch s člověkem, od kteréhož Pán Bůh ruku odvrací, takovou neřest a tlachání působiti může, ale podle přísloví takový tovaryši ďábla zde, aneb na onom světě viděti musejí. A protož opět doktor Faustus kejklzoky své začal, a znovu ducha svého zaklínav, tyto artykule jemu předložil:

Předně, aby mu poddán a poslušen byl ve všech jeho žádostech, otázkách a chtěních až do jeho Fausta smrti.

Druhé, aby před ním nižádné věci, o kterých by se jeho ptal, nezatajoval. Třetí, aby jemu na všechny jeho otázky pravdivou odpověď dával.

Těm předloženým artykulům duch jemu odepřel, a toho se zbraňoval, kladouc některé příčiny, že by k tomu žádné dokonalé moci neměl, leč co by jemu od pána, kterýž nad ním panuje, poručeno bylo, řka: Milý Fauste, vykonání žádosti tvé, ne v mé, ale v moci boha pekelného jest. Jemužto D. Faustus odpověděl: Kterak mám tamu rozuměti, nemáš toho moci dokonalé? Řekl mu duch: Nemám. Zase Faustus k němu vedce: Pověz mi medle toho příčinu. I věz, že mezi námi (řekl mu duch) tak dobře regiment a panování jest, jako i na zemi, neb máme naše správce, regenty a služebníky, jako i já jeden služebník jsem, a království naše jmenujeme Legion, neb ačkoliv Luciper pro svou pejchu a vysokomyšlnost sám se k pádu přivedl, však také legion má, a nad mnohými ďábly regiment a řád nařídil, jehož i knížetem východním nazýváme, neb on panování své na východu má. Takové panování jest také i na polední, půlnoci a západu. A poněvadž Luciper, svržený anděl, panství a knížectví své též pod nebem má, my jakožto služebníci jeho musíme se změnit, mezi lidi dáti, a jim poddání býti. Jinák by člověk se vši mocí a uměním svým Lucipera v poddanost sobě uvésti nemohl, leč by poslal ducha svého, jakož i já poslán jsem. Také jsme žádnému člověku pravého gruntu bytův ani spravování a panství nezjevili a nezjevujeme, leč zatracenému po smrti jeho, což potom on teprv pozná a zví. Nad takovou řečí D. Faustus se pohnul, řka: Za příčinou tvou já nechci zatracen býti. Odpověděl mu duch, atd.:

6 Historia o životu doktora Jana Fausta

Nechceš-li k cuku svému jíti,
nemá žádost tvá místa míti.
Nemá-li tvá žádost při mně místa,
musíš se mnou, Fauste, věc jistá.
Jakž tě dlouho zdržím, málo zvíš.
Půjdeš se mnou potom, sám uzříš,
Neb to tvé srdce tě zavedlo,
a k takovým strastem přivedlo.

A řekl mu D. Faustus: Jdi ke všem čertům, i pryč, a nevracuj se zase ke mně víc. Ale když již duch odstoupiti od něho chtěl, hned oumysl Faustův v jiný v tu hodinu a chvíli se obrátil, a protože ho opět zaklínal, okolo nešporův k němu nadjíti zase dal, a z něho vyrozumě, co dále na něho vznášeti, a čeho více žádati bude, k čemuž jemu duch povoliv, s tím tak před očima jeho zmizel. Z toho pak prvního hádání, bezbožného doktora Fausta srdce a domnění se porozuměti může, kterak, když mu ďábel, jakž říkají, píseň Jidášovu zpíval, že by se do pekla dostatí a v něm zůstatí musil, na své neústupnosti předce nepohnutedlně stál a trval.

Druhé hádání Faustovo s duchem Mephostophilem řečeným.

U večer pak okolo tří neb čtyř hodin, duch povětrný zase se Faustovi ukázal, kterýžto jemu hned ve všem poddanost a poslušnost slíbil, a poněvadž jemu od nejvyššího jeho knížete moc dána byla, promluvil k D. Faustovi: Takto odpověď tobě nesu, a odpověď zase mi dáti musíš, však předkem a přede všemi věcmi od tebe slyšeti chci, čeho žádáš, poněvadž jsi na mne uložil, abych se před tebou v touž hodinu a chvíli zase postavil.

Jemužto doktor Faustus tuto odpověď, však velmi pochybnou a duši své škodlivou dal, neb datum jeho na ničemž jiném postaveno nebylo, než aby člověkem a božím stvořením více neslouil, nýbrž životným čertem, aneb oudem jeho jakýmžkoli aby učiněn byl, žádaje od něho těchto věcí:

Nejprvé, aby tvářnost, formu a křtalt ducha neviditelného na sobě míti, a dostati mohl. Druhé, aby duch to všecko činil, a vykonával, čehož by od něho žádal, a co by míti chtěl. Třetí, aby jemu volný, poddaný a poslušný byl, jakožto služebník. Čtvrté, aby se každého času a chvíle, kdyby ho citoval, a před sebe povolal, v domě a příbytku nadjíti dával. Páté, aby dům jeho neviditelným způsobem spravoval, a žádnému se v něm viděti nedával, než jemu a tomu, komužby (on doktor) chtěl, poručil.

Šesté a naposledy, aby mu se tolikráte, kolikráteby ho potřeboval, v témž způsobu, jakby on mu poručil, ukazoval. Na těch šest artykulův od Fausta předložených, dal mu duch toto za odpověď, že jemu ve všem poslušný a povolný býti chce, pokudžby on jemu také zase proti tomu některé artykule předložené zdržeti chtěl, kteréžto bude-li chtíti zdržeti, tehdy také v ničemž nedostatku žádného míti nemá a nebude. Artykulové pak téhož ducha z byli tito: Předně, aby jemu přísahou slíbil, že jeho, totižto ducha, vlastně býti chce. Druhé, aby toho pro lepší té věci doložil stvrzení, krví a rukou svou vlastní dosvědčil. Třetí, aby všech křesťanův nepřitelem byl. Čtvrté, aby víru křesťanskou zapřel. Páté, aby se žádnému od toho odvésti nedal, kterýby ho na víru křesťanskou zase obrátiti usiloval. A proti těm artykulům žeby duch Faustovi jistý rok jmenovati a ustanoviti chtěl, kterýžto kdyby vyšel, a jeho přijíti a jeho sobě vzíti mohl. A zdrží-li on jemu takové oznámené puňky a artykule, tehdyť to všecko míti má,

8 Historia o životu doktora Jana Fausta

čehožkoli srdce jeho žádostivé bude, přirčení ihned také poznati má, že tvářnost a způsob ducha na sobě míti bude. Doktor Faustus jsouc pejchou a lehkovážností svou neustupnou vypnutej, ač nětco toho, nepovolení k tomu, na rozmyšlení měl, však na spasení duše své málo se rozpomínal. V tom ve všem duchu se v moc dal, a jemu to vše zdržeti připověděl, domnívaje se, že ďábel není tak černý, jak ho malují, a peklo není tak horké, jak se o něm mluví.

Třetí hádání D. Fausta s duchem, o jeho připovídání.

Když pak D. Faustus byl slíbil a připověděl, vzložil na ducha hned ráno na druhý den, kdyžkoli před sebe od něho povolán bude, aby v způsobu a šatech mnicha jednoho, řádu jistého s zvoncem se ukázal, však prvé některé znamení od sebe dal, aby tudy skrze takové zvonění vědětí mohl, že k němu jde. Potom se podlé toho na jméno jeho ptal, jak mu říkají. Kterémužto odpověděl duch, že jméno jeho jest Mephostophiles. I právě v tu hodinu strhl se tento bezbožný člověk Pána Boha všemohoucího, stvořitele svého, od kteréhož duši svou milou vzal, a učiněn jest oud šeredného ďábla. Jehožto odstoupení žádná jiná příčina nebyla, než veliká jeho pejcha, vysokomyslnost, zoufalství, opovážlivost a lehkomylnost, kteráž i na oněch obřích byla, kteřížto, jakž poétové o nich píší, hory všecky též v hromadu sněsti a proti Bohu boj vésti chtěli, anobřž také táž pejcha i na onom zlém andělu Luciperovi (kterýž se též proti Bohu pyšně a vysokomyslně postavil, a protož také od jeho božské milosti pro túž pejchu svou a lehkomylnost s nebe strčen a svržen byl) nalezena byla. A tak jest věc jistá: Kdo vysoko leze, že také z vysoka těžce padá. Po tý doktor Faustus z pouhé opovážlivosti a zoufalství, spravil duchu svému obligaci, revers a přiznání své v spisu, kterýžto spis hrozný a strašlivý skutek sepsaný, potomně také po smrti jeho, hrozná a bídne, v příbytku vlastním při přehledávání věci jeho nalezen jest byl. Kteroužto věc však k vejstraze a ku příkladu všem pobožným křesťanům tuto toliko kladu, aby ďáblu místa v ničemž nedávali, a sebe i duši svých jiným svozovati nedopouštěli, jakož se nešlechtný služebník doktora Fausta v krátkém čase témuž doktorovi Faustovi pánu jeho těmi takovými skutky ďábelskými a pekelnými svěsti se jest dopustil. A když se tak obě strany, duch a Faustus, podle artykulův svých vzdělaných sobě zavázali, vzav D. Faustus k sobě nůž velmi špičatý, probodl sobě ním žílu na levé ruce, což když se od něho stalo, za jistou a pravdivou věc se mluví, že vnitř ruky jeho tato vyrytá a krvavá slova spatřina byla: O homo fuge, to jest, ó člověče utec; totižto od ďábla šeredného, zatracení věčného, a opuště své zlé předsevzetí.

Kterak doktor Faustus sobě žílu zařal, a krev svou do kotlíku pustil, na teplé uhlí postavil a duchu se zapsal takto:

Já Jan Faustus doktor vyznáváje tímto listem rukou mou vlastní psaným, vůbec přede všemi známo na utvrzení toho činím: Jakož jsem před sebe vzal elementa spatřiti a ohledati a z darův, kteříž mi s hůry dáni a milostivě uděleni jsou, nenacházím, abych to z nějaké své schopnosti a chytrosti smyslův svých učiniti a vykonati, anebo od lidí tomu se, mlaučiti mohl. I protože jsem se přítomnému vyslanému duchu, kterýž se Mephostophiles jmenuje, služebníku pekelného, orientského knížete oddal, a jeho sobě, aby mne v tom ve všem spravil a tomu naučil, vyvolil, kterýž se také mně jest zavázal, že mi ve všem poddanost a poslušnost zachovati chce.

Proti čemuž já jemu tuto také slibuji a připovídám, aby po vyjítí dvacítí čtyř let od datum tohoto listu mého pořád zběhlých, se mnou podle své vůle, libosti a způsobu činiti a mým tělem, duší, masem, krví i se vším jiným statkem mým vládnouti moc měl, jakž mu se líbiti bude a to na věčnost, odříkajíc se týmž listem mým všech těch, kteří živi jsou, všech kůrův andělských a nebeských, i všech těch lidí, a to tak býti musí.

Na potvrzení a pro lepší jistotu toho, revers tento rukou krví mou vlastní dobrovolně a z svého vlastního smyslu a vůle jsem psal, upečetil a tvrdil a v něm se též podepsal.

Jan Faustus, zkušený v elementích a duchovních věcech doktor.

Proti doktora Fausta neustupnosti a zatvrdilosti tito veršové slušně se mluvíti mohou:

Kdo chce rozkoš v pejše provozovati
a všeho po čertu dovozovati,
ten sám na sebe metlu věčnou strojí
a duši s tělem do pekla přivodí.

Item,

Kdo o světské věci rád usiluje,
ten se o nebeské sám připravuje.
Kdo čertu ve dne v noci na službu jde,
ten o duši svou starosti nevede.

Item,

Kdo se ohni dobrovolně dá pálit,
a sám chce dobrovolně do vody skočit,
ten sobě sám činí ortel zajisté,
že zůstávat musí v pekelném místě.

V tomto pak třetím promlouvání, ukázal se D. Faustovi duch a famulus jeho velmi vesele, obcházejíc v domě jeho, jako muž ohnivý, z něhož papršky ohnivé vycházeli, potom vzbudil reptání a mumlání jako zpívání osoby mužské, kterémužto žádný rozuměti nemohl, jaká ta píseň jeho byla, než doktorovi Faustovi líbila se ta píseň a kejklzoky svého ducha velmi dobře, však nechtěl ho do lozumentu svého dřív před sebe povolati, až by prvé přezvěděl, co z toho pojití a jaký konec ta věc míti bude. Po malé pak chvíli potom slyšáno lámání od dřevcův, potýkání v kordích a jinák, tak že se Faustovi událo, jakoby jeho dům šturmem dobývati měl. Zase opět myslivosti provozování od psův a myslivcův, kteřížto jednoho jelena do pokoje Faustovi vehnali a jej před očima jeho porazili a udávali. Potom spatřín v pokoji Faustovým lev a drak spolu se potýkající, z nichžto, ačkoliv se lev udatně a silně bránil, však naposledy potom od draka přemožen a sežrán jest, o němžto D. Fausta famulus aneb pachole praví, že by ten drak břicho žluté, bílé a strakaté, křídla pak a hřbet černé barvy a vocas

14 Historia o životu doktora Jana Fausta

vokrouhlý jako hlemejžd', nímž všecken pokoj Fausta obsáhl, míti měl atd. Více v tuž chvíli spatřín v pokoji Faustovém překrásný páv s samicí svou, an se proti sobě svárlivě postavují, však se k smíření brzce přivedše. Item, spatřín štír hněvivý upřímo k doktorovi Faustovi běžící, jehožto nemálo se týž doktor Faustus ulekl, ale když tak prudce k němu hnál, v tom na zem upadše v okamžení zmizel. Item, spatřína veliká, stará vopice, podavši doktorovi Faustovi nohy své, vskočila naň, objímala ho, a s nimi zase z světlice ven vyběhla. Item, spatřína také v též světlici Faustové veliká hustá mha, tak že dokt. Faustus pro ni ničehož viděti nemohl, po kteréžto mhy zmizení nalezení dva pytlíci, v jichžto v jednom zlato v druhým stříbro bylo. Naposledy slyšána velmi pěkná na varhany, pozitivy, harfy, loutny, housle, pozouny, cinky, flétny a k těm podobné instrumenty, jsa každý instrument na čtyry hlasy spravený, pro jichžto libý zvuk doktor Faustus se domníval, že by v nebi u Pána Boha a ne v pekle u čerta byl. To pak hudební trvalo za celou hodinu, že jehožto příčinou doktor Faustus tak neustupný a tvrdočelný učiněn, že skutku svého bezbožného již vykonaného jest nepykal. Z čehož viděti se může, že ďábel proto tak veselé hudební a šálení jest působil, aby Faustus od předsevzetí svého neustoupil, ale mnohem víceji jsa v tom posílněn, to takové předsevzetí své k místnému a dokonalému konci přivedl; pročez se také Faustus domníval, že nic zlého a strašlivého jest neviděl, nýbrž naskrz všecko radostné a potěšitedlné. A potom po všem teprva Mephostophiles doktorovi Faustovi pánu svému do světlice v způsobu a tvářnosti mnižské vkročil, k němuž doktor Faustus promluvil takto: Divnýs (prej) s tvými gesty a proměním začátek učinil, kterýž mne jest velice obveselil, a budeš-li tak v tom trvati, věz, že ode mne také všeho dobrého bez proměny očekávati budeš. Jemužto Mephostophiles odpověděl: Toť ještě nic není, milý pane, neb tobě v jinačejších věcech posloužiti mám, v nichž na mně dokonalejší, podstatnější i větší moc a činění v tom ve všem, čehož ode mne požádati budeš, uhlídati máš, nežli tuto, jediné budeš-li svému slibu zadosti činiti. Na to jemu Faustus obligaci své podavši řekl: Hle, tu máš list můj zápisný. I vzal Mephostophiles takový list od něho a jemu velel i kázal, aby sobě kopie a vejpisu z něho nechal, což bezbožný Faustus jest učinil, neb po smrti jeho potom táž kopie v příbytku jeho nalezena byla.

O službnostech doktorovi Faustovi od ducha jeho učiněných.

Když doktor Faustus v takovou ohavnost krví a rukou svou vlastní strojenou duchu zlému se jest vydal, snadně tomu každý pobožný křesťan vyrozuměti může, že z té příčiny také i Pán Bůh sám a všecken kůr andělský a nebeský od něho odstoupiti jest musil, po kterémžto skutku jeho hanebném věci své, ovšem ne jako ctný, šlechetný, bohabojný hospodář, ale jako pekelný nešlechetník ďábel jest spravoval, tak jakž Kristus Pán o něm mluviti ráčí: Kdo (prej) má takový příbytek, že sám ďábel k takovému jest furyrován a u něho přebývá, podle kterýchžto slov Kristových ovšem i tento doktor Faustus také ďábla k svému jídlu a stolu k sobě pozval. Potom jsa doktor Faustus po smrti pobožného strejce v držení domu jeho, kterýž jemu také tem svým byl odkázal, každodenně mladého žáka a opovážlivého lotřika jménem Křištofa Wagnera za famula a služebníka při sobě měl, kterémuž se též tato hra velmi dobře líbila, zvláště pak poněvadž jej pán jeho též troštoval, že z něho tolikéž člověka zběhlého, učeného a zkušeného učiniti chce. A jakž mládež obyčejně ke zlému spíše nežli k dobrému doschopnější a náchylnější jest, tak také i tohoto mládence oumysl byl. A nemaje doktor Faustus žádného jiného (jakž nahoře) v domě svém kromě služebníka a ducha zlého Mephostophila, kterýž vždycky v způsobu mnicha při něm bydlel, i toho, kdykoli ch`těl do své kancelářky, kterouž každého času zamčenou měl, zaklínal.

A pak D. Faustus po zápisu svém učiněném profantův a spíží v hojnosti, nebo když chtěl dobré víno míti, hned mu, je duch jeho ze sklepův cizích, z kterýchžkoliv chtěl, přinesl. Jak se pak sám jednou slyšeti dal, že by pánu svému kurfiřtu saskému, knížeti bavorskému a biskupu salcburskému v jich sklepích mnoho škodil. Měl také krmí vařených a pečených dosti, neb uměl skrze čáry své toho dovésti, když jen koliv okno otevřel a ptáka kteréhokoliv míti chtěl a jmenoval, že jemu ihned ten do světnice přiletěl. Tolikéž také i duch jeho jemu ze všech okolních panství a ze dvorů knížetcích a hrabských nejlepší vařené krmě, vše po knížetsku přistrojené přinesl, a tak jeho bez nedostatku pokrmem tělesným opatřil. Oděvem pak doktora Fausta a služebníka jeho takto opatřil: že nočním časem v Norimberce,

16 Historia o životu doktora Jana Fausta

Augšpurce a Frankfurtě, od kupcův a kramářův, když v noci v krámích neseděli (nepominuv podlé toho ani ševcův, koželuhův a jirchářů) koupiti a jim ukrásti jest musil. A protož také cokoliv budto od jídel aneb oděvův měl, to všecko bylo kradené a vypůjčené zboží, a tím živmost svou bezbožnou původem d'ábla, kteréhož Kristus Pám u svatého Jana zlodějem a mordýřem nazývá, jest vedl a provozoval. A mimo tyto všeckny potřeby ještě jemu d'ábel připověděl a slíbil každého týhodne dvadceť pět korun dáti, což v jedné summě do roka, učiní třinácte set korun, a ta byla roční peněžítá mzda jeho.

Kterak se doktor Faustus voženíti chtěl.

Doktor Faustus jsa ve dne i v noci způsobem epikurejským živ, nadál se, že již žádného Boha, pekla ani čerta není, domníval se, že duše i tělo spolu umírá a tak ve dne ustavičně i v noci jednostejně o tom přemýšlel, aby stav svůj v stav manželský proměnil a se oženil. Protož ducha svého, kterýž nepřítel stavu manželského od Pána Boha nařízeného stanoveného jest, ptáti se nepominul, může-li se oženíti čili nic. Jemužto zlý duch odpověděl: Co z sebe (prej) učiniti chceš, zdaliž se nad svým přiřčením a zápisem zapomenul a jej zdržeti nechceš? všaks mi připověděl, že Boha i lidí všech nepřitelem býti chceš aniž také tobě stav manželský nesvědčí, poněvadž dvěma pánům, jako Bohu a mně d'áblu sloužiti nemůžeš. Neb stav manželský jest skutek Nejvyššího, a ten jest zřetelně proti d'áblům, cizoložství pak a hanebná chlípnost, ta jest k našemu dobrému. A protož, o Fauste milý, hled' aby se v stav manželský nedával, pak-li se dáš, věz za jisto, že od nás na drobné kusy roztrhán budeš. O milý příteli, jen sám toho považ při sobě, jaké neřády, nevole, sváry a různice z stavu manželského pocházejí. Doktor Faustus sem i tam sobě myslil, jako i jiná bezbožná a nekonečná srdce jemu podobná, nic dobrého, majíce vůdce svého d'ábla, smejšleti nemohou. I usmysliv sobě na konec již mnicha svého před sebe povolati, lidí duchovních způsob a obyčej jest, stavu manželského se vyvarovati a jej zapovídati, tak také i tohoto doktora Fausta mnich jemu týž stav silně zbraňoval a zapovídal. Řekl k němu doktor Faustus: Jižť oumyslu svého nezměním, nýbrž bez strachu proti tvé vůli se ožením, nechť pak z toho přijde, cokoliv chce. I potom hned pro takové předsevztí jeho slyšán vítr velmi bouřlivý, an se upřímo k domu jeho žene, tak hrozně a prudce, jakoby všechno všudy do gruntu zkaziti se chtělo. Dvěře z pantův a veřejných hákův, na nichž dvěře visely, vyvracel, a dům jeho velikou horkostí naplnil, jakoby všecken do popele spálen býti měl, tak že doktor Faustus jsa hrůzou velikou obklíčen, z světlice své utíkati počal. Ale popadše ho v utíkání jeho muž nějaký, ten ním zase do světlice tak silně hodil, až ani nohami ani rukami svými hnouti nemohl, a zdálo se mu, jakoby všecek ohněm hořel. A protož byv takovými hroznými věcmi obklíčen požádal ducha svého za pomoc, že po vši vůli a raddě jeho skutečně živ býti chce. I ukázal se jemu d'ábel životně v tak

18 Historia o životu doktora Jana Fausta

hrozným způsobu a křtaltu, že Faustus na něho ani hleděti nemohl. Jemužto ďábel odpovídaje řekl: Nu, pověziž mi, jsi-li ještě toho oumyslu a chceš-li se ještě ženiti, čili nic. D. Faust mu krátce odpověděl: Zná se k tomu, že svému přiřčení zadosti jest neučinil, jakž se jemu zapsal, a toho že tak daleko nepovážil, proto žádá za milost a odpuštění jemu toho. K němuž on satan v krátkých slovích promluvil: Nu dobře, setrvej tehdy v tom a pravím ještě jednou, setrvej v tom. A s tím před ním zmizel.

Po takové pak satana s doktorem Faustem vykonané komediji přišel k němu duch jeho Mephostophiles, vetce k němu: Nu budeš-li v tvém přiřčení a slibu trvati, chci hle tebe takovým rozkošným životem nasytiti, že sobě do dnů smrti své nic jiného vinšovati nebudeš, a to takto: Nemůžeš-li čistotně a bez tělesné chlípnosti živ býti, přivedu tobě nočním neb denním časem, anebo kdykoliv chceš, ženu, na kteroukoliv v tomto městě neb kdekoliv oko tvé pohlídne, a jí k své vůli a chlípnosti žádati budeš, ta s tebou vším tím způsobem přebývati a skutek tělesný vykonávati bude, a mám za to, že na tom volně přestati moci budeš.

Kterážto přípověď se doktorovi Faustovi velmi dobře zalíbila, tak že srdce jeho radostí velikou se potřáslo, želejíc svého předsevzetí, kteréž zprv počátku vykonati chtěl. A jsa v takové své tělesné chlípnosti a nečistotě velice zapálen, ve dne i v noci jednostejně po pěkných ženách dychtil, a co dnes s jedním ďáblem vykonal, to na zejtrší s druhým též vykonávati v oumyslu měl.

Otázka od doktora Fausta na Mephostophila ducha svého učiněná.

I když tak (jakž dotčeno) doktor Faustus v hanebný a hrozný hřích chlípnosti těla svého s ďáblem se vydal, tu jemu potom duch jeho velikou dal knihu, v níž nic jiného zapsáno nebylo než toliko zaklínání, čáry a kouzle ďábelské, kterýmiž on chlípnost svou ďábelskou i jiné všelijaké hanebné skutky provozovati mohl a provozoval, kterážto kniha potomně také u Křištofa Wagnera fámula jeho jest nalezena byla. Podlé toho hned ho všetečnost jeho zabodla, povolal před sebe ducha svého, chtěje s ním nětco porozprávěti, i řekl k němu: Milý služebníče, pověz mi, jakého jsi ty ducha? Odpověděl mu: Fauste, pane milý, jsem duch létavý, pod nebem panující. Zase Faustus: Kterak pán tvůj Luciper k pádu přišel? Řekl mu duch: Pane, když pán můj Luciper jsa krásný anděl od Pána Boha stvořen, dědic a stvoření věčného blahoslavenství jest byl, to o něm pověditi mohu, že takoví andělové slouli Hierarchie, a těch bylo tři, jmenovitě Serafín, Cherubín a trůn andělský. První kníže andělův spravoval a spravuje ouřad andělský. Druhý opatroval, spravoval a ochraňoval lidí. A třetí bránil nám ďáblům, že nad lidmi moci své provésti jsme nemohli a nemůžeme, a tak ta knížata slovou knížata andělská a mocná. Také se jmenují andělové velkých divův a zázrakův, zvěstovatelé znamenitých věcí, andělové a ochranitelové lidského pokolení. Tak také Luciper, pán můj, jeden z krásných archandělův byl, a sloul Rafael, jiný pak Gabriel a Michal. A tak o mém pánu Luciperovi tuto krátkou zprávu měj.

Hádání o pekle a propastech jeho.

Doktorovi Faustovi, jakž přísloví jest, zdálo se také i o pekle, a protož se ducha svého o počátku, místu a stvoření pekla, jaké jest, tázal? O němžto jemu duch tuto zprávu dal, jak Luciper pán jeho k pádu přišel, hned tu hodinu jemu peklo spraveno bylo, kteréžto peklo nic jiného není, než temnost veliká, v níž Luciper na řetězích ukován jsa a v potupě veliké ležíc k tomu oddán jest, aby v soudný den pro své prohřešení ortelován a odsouzen byl, v kteréžto temnosti nic jiného se nenachází než toliko mlha, oheň, síra a smůla a jiní smradové nesmrtdlní. Ale my ďáblové věděti nemůžeme, kterak a jakým způsobem peklo stvořeno, a kterak od Pána Boha založeno a ustanoveno jest, neb konce ani gruntu nemá žádného. A tak o něm tuto krátkou zprávu mou sobě ode mne učiněnou též měj.

Jiná otázka doktora Fausta na ducha svého, o regimentích ďáblův a principátů a knížetství jich učiněná.

Duch Fausta musil jemu také podle přípovědi své proti zápisu Faustu učiněné o bytu, regimentu, o moci ďáblův zprávu učiniti. I řekl duch k němu: Fauste, pane milý, peklo a co k němu přináleží, to jest nás všech příbytek a bydlení, kteréžto tolik v sobě obsahuje, jako veškeren svět. Nad peklem pak a okrškem světa až do nebe jsou desaterý regimenty a království, kterážto mezi námi nejpřednější a mezi šestery regimenty nejmocnější jsou, a ta se jmenují takto: 1. jezero smrti, 2. jezero ohně neuhasitelného, 3. jezero temnosti, 4. jezero pekla, 5. jezero zapomenutí, 6. jezero oudolí plačtivého, 7. jezero smoly a síry, 8. jezero propasti, 9. jezero žalosti, 10. jezero muk věčných.

A těmi desaterý regimenty vládnou ďáblové Flegetontes řečení. Tito pak dole psaný čtyry regimenty jsou panování královská, jako Lucifer na východu, Belzebub na půlnoci, Belial na polední, a Astarot na západu panuje. A tato panování trvati budou až do dne soudného. A tak již také máš sobě o našich regimentích oznámeno.

Otázka, jaké jest anděl zatracený krásy byl.

Doktor Faustus opět i sobě jinou rozprávku v oumysl vzal, kterouž s svým duchem míti usiloval, aby mu totiž to pověděl, jakou pán jeho krásou v nebi ozdoben jest byl? A jakým způsobem v něm jest přebýval? I od takové otázky duch jeho do třetího dne za hojemství a odklad sobě požádal, kterýžto odklad když přišel, duch jemu Faustovi toto za odpověď dal: Pán můj Lucifer na ten čas tak řečený, kterýž s nebe strčen a světla nebeského zbaven jest, kterýž prvé také andělem božím a Cherubínem sloul a kterýž všechny skutky a stvoření božská v nebi viděl, ten byl v takové kráse, způsobu, pompě, vážnosti, důstojenství a bytnosti, že nade všechna boží stvoření, nad zlato a drahé kamení, tak od Pána Boha osvícen byl, že jasností svou jasnost slunce převýšil. Nebo hned potom, jakž ho Pán Bůh stvořiti ráčil, posadil ho na huoru boží a na ouřad jednoho knížetství, tak že dokonalý byl ve všech cestách jeho. Ale jak se v vysokomyslnost a pejchu vydal, nad orient neb východ se vyvejšiti chtěl, hned ho Pán Bůh nebeského bytu zbaviti, s své stolice shoditi a do propasti horoucí a neuhasitedlné uvrci ráčil. Byl také korunou a pompou vši nebeské říše korunován a ozdoben. Ale poněvadž tak vědomě a lehkovážně proti Pánu Bohu přečinil a se postavil, protož se Pán Bůh také na svou stolicí soudnou posaditi a jeho do pekla, z něhož na věčnost vyjítí moci nebude, odsouditi jest ráčil.

Doktor Faustus slyše od ducha svého o takových věcech těžkých a neveselých mluvíti, mnohá a všelijaká razmyšlení a domnění v srdci svém o to měl, a protož odšedše mlče od ducha do své komory, položil se na své lůže a počal hořce plakati a naříkati i toužiti, rozvažujíc takové při sobě od ducha oznámení, kterak ďábel a zatracený anděl od Pána Boha tak krásně ozdoben jest byl, kdyby se tak pyšně a hrdě proti Pánu Bohu byl nepostavil, že by věčný nebeský ráj a bydlení v něm měl, ale nyní že věčně od Pána Boha zavržen jest a býti musí. I vzkříkl řka sám k sobě: Ach běda, běda mně, tak i mně ubohému člověku se stane, neb i já též stvoření boží jsem a vysokomyslnost má, též tělo a krev má, duši mou tolikéž k zatracení jsou přivedly. A rozum můj, též smysly mé všechny, k tomu mne jsou navedly a přivedly, že já od Pána Boha jakožto stvoření jeho jsem odstoupil a ďáblu se namluviti dal, že jsem se jemu s tělem i s duší poddal a prodal. A protož také

26 Historia o životu doktora Jana Fausta

již od Pána Boha žádného slitování a milosrdenství ani milosti neočekávám, nýbrž od něho s Luciperem v věčné zatracení a žalost utvrzen býti musím. Ach ouve, běda, běda mně, co jsem učinil? ó bych se byl nenarodil. Takové želení doktor Faustus nad svým vykonaném skutku jest měl, ale nechtěl sobě usmysliti a víry i naděje míti, že by skrz pokání k milosti boží zase přiveden býti mohl. Nebo kdyby byl takto myslil: Nu jestliže mne ďábel barvou svou tak oslepuje, že proto k nebi pohlédnouti nemohu, aj chci se zase obrátiti a Pána Boha za milost a odpuštění požádati, poněvadž více nehřešiti největší pokání jest. A bylby se dal do chrámu božího k křesťanskému zástupu nadjíti a spasitedlných křesťanských naučení poslouchati, kterýmž ďáblu odoláno býti mohlo. Tehdy také, ačkoliv by jemu zde těla svého nechati musil, však duše jeho jemu obdržána a k věčnému blahoslavenství zase navrácena býti mohla. Ale že se toho od něho Fausta nestalo, příčiny toho tyto, jako zoufalství, nevěra, a o tom všem pochybování jeho jsou byly.

Hádání doktora Fausta s duchem svým Mephostophilem o moci d'ábla.

Doktor Faustus jsa v mysli své po vykonání želení svého spokojen, ptal se opět ducha svého Mephostophila na regiment, ouřad, ouklady, mocnost, pokušení a ukrutnost d'áblova, kterak jest s tím se vším spočátku vůkol šel. Načež jemu duch odpověděl: Tato (prej) otázka tvá, na kterouž tobě světlou odpověd dáti mám, pohne tebou, Fauste pane milý, poněkud k zhoršení a rozmyšlení, čehož bys také ode mně žádati neměl, poněvadž se tu tajností našich dotýče, však nemoha proti tobě býti, i věz tehdy, že zatracený anděl hned, jakž ku pádu přišel, na boha i na všechny lidi zanevřel, a nad nimi všelijaké tyranství provozovati usiloval, jako se pak až po dnešní den to vočitě spatřuje a to tím a takovým způsobem: Předně mnohý na rovný zemi padnutím se zabije. Druhý sám sobě provazem hrdlo odnímá. Třetí utopí se, jiný od jiného zabit a zamordován bývá, jiný opět v zoufalství a jiné hříchy upadá, když první člověk od Pána Boha dokonaly stvořen byl, toho jemu tolikéž d'ábel nepřál, a protož také Adama a Evu oklamal, a je se všemi potomky jeho v hřích a nemilost Pánu Bohu uvedl. A toť jsou; milý Fauste, ti také oukladové a tyranství satana. Takový ouklad učinil i Kainovi, že jest bratra svého Abele zabil, a lidu israelskému, že se cizím bohům modlil, oběti obětoval, a s pohanskými ženami chlípně obcoval. Také mezi námi jednoho ducha máme, kterýž jest Saule k tomu přivedl, že jest se sám, jsouc v steklosti zapálený zabil. Též jiného jménem Asmodeusa, kterýž sedm mužův pro skutek chlípnosti jest udávil. Item jiného, kterýž 30.000 lidu k takové záhubě jest přivedl, že předně života i hrdla svá, potoom také i archu boží ztratili a o ni přišli.

Opět jiného jménem Beliale, kterýž jest Davida krále k tomu ponoukal, aby lid svůj sčísti dal, a za příčinou takového sčítání že jest 60.000 lidu smrtí zachvácano. Item též jiného, kterýž krále Šalomúna jest podvedl, aby se modlám a bohům němým klaněl atd. A tak nás duchův nesčítedlný počet jest, kteříž se při lidech držíme, a je k všelikým hříchům navazujeme, a jsouce rozptýleni po všem světě, vymejšlíme všelikou chytrost a šibalství, odrazujeme lidi od víry, a přivozujeme k hříchům a hanebnostem mrzkým, a tak se proti nim na konec posilňujeme, jakž nejzmužileji můžeme.

28 Historia o životu doktora Jana Fausta

Postavujeme se též proti Kristu, lid jeho na hlavu porážíme, opanujeme srdce králův a knížat tohoto světa, nasazujeme, aby slovu božímu a učitelům Kristovým místa nedávali, o čemž ty sám, pane Fauste; dobře věděti a na sobě poznati můžeš. Odpověděl jemu doktor Faustus: Cos pak tehdy mne tak opanoval a osedlal, medle pověz mi pravdu? A dí jemu duch: Ba takť jest pane Fauste, neb jakž jsme srdce tvé a myšlení tvá poznali, žádného jiného k předsevzetí tvému, a a k dovedení skutku tvého míti nemůžeš než s ďábly, i protož jsme také tebe více a více v myšleních tvých posilňovali, a udatnějším i opovážlivějším učinili, žes ani ve dne ani v noci žádného odpočinutí a pokoje v tom neměl, nýbrž jednostejně a bez přestání o tom přemejšlel, kterak bys kouzelnictví a čarodějnictví dojíti a dosáhnouti mohl, anobř také když nás zaklínal, tu jsme tehdáž také tebe opovážlivým učinili, že bys se raději ihned ďáblu byl vzíti dal, než bys od svého upustil, neb jsme srdce tvé čím dále vždy více posedli, a tobě v předsevzetí tvém posilu a folk dávali, kterak bys jednoho ducha z nás dostati mohl. Naposledy tebe i k tomu přivedli, že jsi se nám i s duší poddal, o čemž ty, pane Fauste, dobře víš. Jest tak, dí mu doktor Faustus: Již toho zjinačiti nemohu, sám jsem se oklamal a podvedl, a kdybych pobožná křesťanská myšlení měl, a ku Pánu Bohu modlitbami svými se byl obracel, a ďáblu v srdce mé vkořeniti se nedával, toho všeho se vyhnul a vyvaroval, i byl bych také takového zlého na sebe, též tělo a duši mou neuvozoval. Ale ach co jsem učinil? Odpověděl jemu duch: Ty věz, cos učinil, tobě se o to starati potřebí bude. A tak s tím doktor Faustus od ducha svého smutně odešel.

Hádání o ohni pekelním, kterak učiněn, a jaký jest, jaké muky, mučení a trápení v něm jsou.

Ačkoliv doktor Faustus v srdci svém vždy toho želel, že sám duši svou věčného blahoslavenství zbavil a pro tyto věci časné a pomíjící d'áblu sebe vlastně na věčnost poddal však takové želení toho bylo toliko želení Kainovo a Jidášovo, kteřížto ovšem v oumysl měli pokání činiti, ale zoufali sobě nad milosrdenstvím božím, a zdálo se jim nemožné býti, aby na milost boží zase přijati mohli býti, nýbrž pravili, že hřích jejich tak veliký jest, kterýžby jim odpuštěn býti nemohl. Takový tento doktor Faustus oumysl měl, pozdvíhl dobře oči svých k nebi, chtěje pokání činiti, ale nechtěla mu se ta píseň o pokání jeho zdařiti, a protož zdálo se jemu (jakž říkají) také i o d'áblu a peklu, to jest vězelo jemu jednostejně v srdci a myslí přečinění jeho hrozné, a vždy se domníval, že skrze častá hádání, otazování a promlouvání s duchem svým, k tomu přivede, že tudy bude moci k pokání a želení hřichu svého přiveden býti. Ale bylo to všecko nadarmo, neb ho d'ábel příliš osedlal a oslepil. A tak tehdy opět doktor Faustus (maje nový sen o peklu) v jiné hádání a promlouvání s duchem svým se davše, ptal se ho: Předně, co by peklo bylo? Druhé, kterakby peklo ustavené a učiněno bylo? Třetí, jakéby muky a trápení zatracencův v peklu byly? Čtvrté a naposledy, mohou-li zatracencové také zase na milost boží přijati a pekla zbaveni býti. Ale na tyto otázky duch doktorovi Faustovi hned jistě odpovědi nedal, nýbrž toliko jeho napomínal: medle (prej) Fauste, nechávej otazování tvého o peklu a mukách jeho, a nečiň sobě větší starosti, nebo bys pak ty na nebe vstoupil, tehdy bych tebe zase z nebe doluov do pekla strhl, poněvadž ty mně vlastně přináležíš, a v marštali mé sobě místo již přistrojené a ustlané máš. A protož milý Fauste, radím tobě, nech pekla a otázek o něm, a raději o nětco se jiného ptej, nebo budu-li tobě o peklu mluviti, budeš toho tak želeti a v hoře sobě bráti, i žádati, abys takové otázky sobě poodložil a na peklo se neptal. Odpověděl mu doktor Faustus: Já chci to věděti, anebo hned umříti, protož pověz mi. I řekl mu duch: Nu poněvadž vždy toho vědětí žádáš, povímě, však mně žádost tvá žádné péče a starosti nepřináší. I máš předně a především otázkami svými vědětí o tom, že peklo mnoho figur a

30 Historia o životu doktora Jana Fausta

znamení má. Nebo peklo jednak se jmenuje žíznivé, z příčiny té, že člověk jsouc v něm, žádného občerstvení a v svlažení jazyka, těla i duše své nemá. Druhé jmenuje se peklo oudolí, kteréž nedaleko od Jeruzaléma vzdáleně leží, a šířkost a hlubokost toho oudolí jest, to jest, od trůnu nebeského, v němž obyvatelé nebeského Jeruzaléma jsou a přebývají, odcizeno a vzdáleno jest, takže zatracenci v témž oudolí bez přestání bydlejíce, vysokosti města Jeruzaléma nebeského dosáhnouti nemohou. Třetí, peklo se také jmenuje palác, kterýž tak široký jest, že zatracenci, ješto na něm bydlejí, žádného konce jeho spatřiti nemohou. Čtvrté, jmenuje se peklo, peklo horoucí a hořící, od něhož se všechno zapaluje a hoří, čehožkoliv (se) dotkne, a cokoliv s tam dostane, nápodobně jako kámen v peci ohnivé, ačkoliv ten se od ohně rozpaluje, však neshoří, a od téhož ohně skažen, a na popel spálen nebývá, nýbrž čím dále vždy více tvrdčím zuostává: Tak také nápodobně i duše zatracencův jednostejně hořeti, a od ohně pekelného nikterakž spáleny nebudou, nýbrž vždy větší a větší muky okušovati a snášeti mají a budou. Páté, jmenuje se peklo tolikéž muka věčná, kterážto ani počátku ani konce a naděje k vysvobození žádného nemá. Šesté, jmenuje se také věže tmavá, v níž se slávy boží, světla nebeského, slunce ani měsíce spatřiti nemůže. A kdyby jen to peklo takové světlo mělo, jako – u vás noc temná přirozená jest, tehdyby vždy čaka a nadějc byla budoucí jasnosti slunečné a světla nebeského. Sedmé, jmenuje se tolikéž peklo jámou, klopotou a roklí, jakoby ta od zemětřesení učiněná byla, o níž když kdo zavadí, takovou propast a příkrost z sebe vydává, že do konce nespýtatedlná jest, z kteréžto propasti a hlubokosti jakoby nic jiného nevycházelo, než toliko pouzí větrové. A tak peklo jednáč jest volný a prostranný, jednáč široký a ouzký, a zase rozšířený, a tak dále. Osmé, peklo se také jmenuje skálou tvrdou, špičatou a příkrou. Nebo peklo tak upevněno a opatřeno i učiněno jest, že ani země, ani kamene žádného okolo sebe nemá, nýbrž rovně jakž Pán Bůh nebesa stvořiti a učiniti, také i grunt pekelný velmi tvrdý, špičatý a urážlivý založiti jest ráčil jako nějakou vysokou skálu. Deváté, jmenuje se peklo vězení, v němž se zatracenci na věčnost vězí a drží. Desáté jmenuje se tolikéž odsouzení, kdež se duše do pekla jakožto do věčného žaláře odsuzují a kondemnují. Nebo jak při světským patrným právem zločinci a přestupníci ortelováni bývaj: tak také i duše hříšných týmž podobným ortelem odsouzení berou. Jedenácté, jmenuje se peklo také záhuba a zkáza, nebo v něm duše hříšné takové nenabyté škody na sobě pociťují, kteráž jim na

Hádání o ohni pekelním, kterak učiněn, a jaký jest, jaké muky, mučení a trápení v něm jsou. 31

věčnost k nápravě přivedena býti nemůže. Dvanácté, jmenuje se hanbou, kondemnací a zavržení duší, po němž se člověk do takové propasti a hlubokosti dolův vspustí, rovně jako ten, kterýž na vysoké skále stojíc, z ní dolův k zemi hledí, a všecko se s ním točí. A jako člověk ten, ješto sobě zoufá, ne proto na vrch a špic skály neb hory leze, aby okršlek její spatřiti mohl, nýbrž čím vejšeji nahoru vyleze, tím zvejšeji aby dolův upadl: Tak také i s hříšnými a odsouzenými dušemi, kteréž do ohně pekelného uvrženy bývají, se děje, neb čím více která duše hřeší, tím také hlouběji až na grunty pekelné upadá. Kteréžto peklo (poněvadž i toho ode mne věděti žádáš) tak jest od Pána Boha stvořeno a utvrzeno, že možné není, aby je člověk spytovatí, a rozumem svým, jaké jest, obsáhnouti mohl. A jest to hněv boží a stavení hrozné, od Pána Boha pro přestupníky přikázání jeho svatých učiněné a ustavené, a protož také i jiná ještě jména, mimo svrchu dotčená, má jako hanebné bydlení, požeradlo, pomsta, hlubokost, a nejzadnější propast pekelní. Nebo duše zatracených netoliko se v něm mukami ohně pekelného věčně trápí, ale také přes to vejše v hanbě, potupě a posměchu u Pána Boha a vyvoleným božím jsou, že v tak potupném, hrozném a mukami plném místě zůstávati musejí, kteréž takové požeradlo má, že nikdá nasyceno býti nemůže, nýbrž vždy více a více po dušech hříšných dychtí a žízní, aby je též k sobě přitáhnouti, je požřítí a pohlítí mohlo, do jehožto hrdla i ty, pane Fauste, dostati se musíš, poněvadž tak míti chtěl. A tak tehdy věz, zbavení všech dobrých věcí, nepamatování na Pána Boha stvořitele lidského pokolení, ustavičné trápení a mučení, věčný neuhasitedlný oheň, obývání všech pekelných drakův, čertův, příšer a dáblův zatracených, též smrad od vody, smoly a síry, i jiných všelijakých horkých kovů a rud. A to buď tobě ode mne na první a druhou otázku za zprávu a odpověď dáno.

Třetí pak, kdež také mne tvé zaklínání k tomu nutká, abych tobě též zprávu dal, jaké muky a trápení hříšníci, přestupníci, a zatracenci v pekle mají a míti budou? I v tom měl jsi se ty, pane Fauste, ohlédnouti na písma svatá a při mně toho nehledati, poněvadž to přede mnou skryto jest. Ale jaké a kolikteréž obzvláštnosti a vlastnosti peklo má, tolik také muk a trápení nesnesitedlných v sobě obsahuje. A protož tobě tuto správu činím, že se hříšníkům a přestupníkům božího přikázání tak díti bude, jakž jsem (se) nahoře se všemi circumstancími dotekl, neb jest pravda a za jisté tobě jistím, že jak peklo, život nevěstky a země nenasycené jsou, tak také i

hříšníci a zatracenci žádného konce ani nasycení muk svých míti a očekávati nemají a nebudou. A protož také z té příčiny budou s velikým třesením křičeti a naříkati na své hříchy a zlosti, na pekelný smrad a ohavnost, na skázu a neduhy své. Též budou ku Pánu Bohu volati z velikých bolestí a žalostí svých s pláčem, úpěním a škřípením zubův, poněvadž všechno stvoření boží, též vlastní a věčná hanba jejich proti nim se postavovati, a tomu na proti, svatí vyvolení boží v věčné a neskonalé radosti a Pánem Bohem se těšiti budou. Avšak jedna žalost a bolest jich větší a těžší bude nežli druhá, a poněvadž hříchové nerovní jsou, tak také muky nerovné a nejednostejné budou. A protož také zatracenci naříkati budou i na nesnesitelnou zimu, na oheň neuhasedlný, na tmu a smrad přetěžký, na věčnou jejich metlu, na šeredné ďáblův tvářnosti, a hrozné postavy, na zoufalství své nade vším dobrým. Budou také hořce plakati nad škřípením zubův svých, nad smradem nesnesitelným, nad, žalostným hlasem svým, nad zněním uší svých, i nad třesením noh a rukou svých. Též budou pro bolest velikou jazyky své kousati, smrt sobě vinšovati, a raději chtěti umříti, ale umříti moci nebudou, neb smrt od nich odstoupí, a před nimi utíkati bude, a jich muky a trápení den ode dne vždy větší a těžší učiněny budou. A tak opěty, pane Fauste milý, máš ode mne i na třetí otázku, kteráž se s první i s druhou srovnává, odpověď danou.

Čtvrté a naposledy, vzkládáš na mne i tuto otázku, kteráž Pánu Bohu náleží, totižto, také-li zatracenci zase na milost boží přijati budou čili nic. Na tu abych tobě též zprávu, svou dal, žádáš. I nechť to náleží komužpakkoli, já abych tebe v tom tolikéž spraviti mohl, prvé rozjímati budu, co jest peklo a podstata jeho. A kterak z hněvu božího učiněno jest, a potom také povážiti, můžeme-li my nějaký jistý grunt o té otázce míti čili nic? A ačkoliv, Fauste pane milý, taková otázka tvému přirčení, slibu a závazku velice odporná jest, však poněvadž vždy toho ode mne žádáš, i oznamuji tobě o též otázce tuto zprávu, a pravím, že zatracenci na milost boží zase přijati nebudou, nýbrž kteříž v pekle, a od tváři boží zavržení jsou, ti v hněvu božím, a v nemilosti jeho na věčnost hořeti, zůstati, a setrvati musejí, neb jim žádná naděje k sproštění muk, a k přijetí zase milost boží pozůstavena není. Anobř kdyby ho nějaká částka naděje byla, žeby na milost boží přijati býti měli, tehdyby se vždy, jako i my duchové toho očekáváme, radovali, a po takovém čase mnohým a častým s lkáním dychtiti mohli. Ale jak my ďáblové v pekle, pád náš veliký, tak ani hříšníci a zatracenci pro hříchy své jsouce vidění

Hádání o ohni pekelním, kterak učiněn, a jaký jest, jaké muky,
mučení a trápení v něm jsou. 33

božího zbavení, na milost boží zase přijati býti nemohou a nebudou, tuž žádná jim naděje nebude, aniž jim spomůže jejich prošení, volání a lkání, aniž to od Pána Boha uslyšáno bude, nýbrž svědomí jejich je čím dále, vždy více hrejzti nepřestane. A tak oni na hříchy své naříkati budou, jako císař, král, kníže, hrabě, i jiná kterákoliv vrchnost, na ukrutnost a tyranství, též na vysokomyslnost a vyvejšenost svou, bohatý na lakomou žádost mammony své, pyšný na pejchu a nadutou mysl svou, cizoložník a smilník na chlípnost tělesnou, na cizoložství a ruffianství, vožralec na obžerství své, žrout na žrádlo a hodování každodenní, hráč a kostkář na zrádnou hru svou, zlolejec na nezbedné koffěrování své, nevěřící na neupřímnou nevěru svou, zloděj a loupežník na krádež a loupežnictví své, mordýř a vražedník na vraždy a mordy své naříkati a lamentovati budou, dokládajíce, by takových skutkův hanebných a činův se nedopouštěli, že by ještě na milost boží přijati býti mohli, ale že jsou hříchové jejich větší, nežli jich odpuštění postačiti může. Protož také tuto pekelnou a právě zasloužilou muku a trápení snášeti a trpěti, a na věčnost zatracení býti musejí, žádné naděje nemajíce, by od Pána Boha slibování a milosrdenství jakého dosáhnouti a dojíti mohli.

A protož, pane Fauste milý, věděti máš, že zatracenci žádného času a cíle o svém z pekla a od muk věčných vyproštění nemají, ba byť jen tu naději míti mohli vymožení svého, co by někdo moře po jedné krápkě každodenně z něho ubírajíc osušil, anebo byť hromada písku až po oblaka nanošena býti mohla, a ptáčátko přiletíc každého roku jednou, jedinké zrnýčko z té hromady vzalo a pryč odneslo, a tak po odnešení všech těch zrnýček pískových, že by muk pekelných zbavení, a k radosti kůru andělského připojení býti mohli, tehdy by se vždy z toho ještě radovali a těšili. Ale věz, že tu žádná ovšem čaka k vysvobození není, aby kdy Pán Bůh na ně se rozpomenouti, anebo nad nimi se slitovati ráčil, nýbrž v pekle věčně spolu s námi zůstanou a zůstati musejí, rovně jako umrlčí kosti a hlava v kostnici, a smrt, též svědomí jich vlastní je hrejzti nepřestanou, a ta silná naděje a důvěrnost, kterouž ku Pánu Bohu mají, od Pána Boha uslyšána a připomínána nebude. A byť se pak i krásně hříšníci v pekle skrejtí mohli, a všickni vrchové a pahorkové v hromadu shloučiti, a ze všech stran spolčiti, neb všelco kamení v moři vysušené bylo, buď velbloud skrze ucho jehelní projíti, a všechny krůpěje deštové sečtěny býti mohli, tehdy vždy ani tu ještě spasení a zproštění žádného není. A tak pane Fauste milý, máš sobě na otázku tvou čtvrtou, tuto opět v krátkých slovích odpověď

34 Historia o životu doktora Jana Fausta

danou. A abys ty konečně věděl, budeš-li se podruhé o takových věcech mne tázati, žádné odpovědi ode mne se pekle nenaděj a neočekávej, neb o nich tobě oznamovati povinen nejsem. Čímž sebe na ten čas i dále spraviti, a mne takovými otázkami již více ztěžovati a zaneprázdňovati nebudeš.

A maje doktor Faustus sobě od ducha svého na předpsané čtyry otázky své světlé a jistě dosti žalostivé odpovědi dané, odešel od něho velmi truchlivě pryč, a jsa vrtkavé a pochybné i nejisté myslí, divně s vrtochem sobě přemejšlel, a ve dne ani v noci takových věcí o pekle sobě od ducha oznámených zapomenouti nemohl, poněvadž (jakž nahoře oznámeno) nad míru od ďábla jatý, posedlý a oslepený byl, k tomu také i to přistoupilo, by pak časem, jsouc v pokoji svém samotný, o slovu božím přemejšleti, a ním se těšiti chtěl, tehdy se ďábel k němu v způsobu a tvářnosti krásné panny přitovaryšil, objal ho, a chlípnost s ním všelijakou provozoval, tak že hned nad slovem božím a příkázáním jeho svatým se zapomněl, z mysli své je vypustil, a v svém nešlechtném předsevzetí trvaje, větší posilu sobě tudy k zlému ubohý Faustus vzal a obral.

Otázka doktora Fausta na ducha svého, kdyby člověkem od Pána Boha učiněn byl, jak by se jemu zalíbiti chtěl.

Doktor Faustus povolav před sebe ducha svého, opěty od něho na jinou otázku svou odpovědi žádal, aby mu ji na ten čas neodepřel. Což až se duchu to již za velmi ztížné zdálo, zvláště poněvadž mu Faustus prvé byl připověděl, že ho dále takovými otázkami jemu odpornými zaneprázdnovati nechce, však ještě nicméně i k této jeho otázce povolil, a to k poslední a k nižádné více dále. I čeho pak (prej), Fauste, ještě ode mne žádáš? Odpověděl mu Faustus: Na tuto otázku chci, abys mi odpověď svou dal: Kdybys ty člověkem, jako i já, od Pána Boha stvořen byl, co bys chtěl činiti, abys se Pánu Bohu svému, i lidem zalíbiti mohl. I na to dal mu s úmyslem toto za odpověď: Můj milý pane Fauste, kdybych já člověkem od Pána Boha stvořen a učiněn byl, jako jsi ty ním stvořen a učiněn, chtěl bych kolena svá před Pánem Bohem skloňovati dotud, dokudžby duch můj živý oudy těla mého spravoval, je zde zdržoval, a pokudžby ve mně zuostával, a k tomu se všelijak snažiti, abych Pána Boha proti mně k hněvu nepopouzel, zákona, přikázání a slov i učení jeho svatých a spasitedlných, podlé své nejvyšší. možnosti nepřestupoval, nýbrž jeho samého vzýval, velebil, ctil a chválil, a tak tudy se Pánu Bohu zalíbiti a spasením duše mé, též věčnou slávou a radostí i blahoslavenstvím nebeským po mé smrti jist býti mohl. Odpověděl mu D. Faustus: Co jsem já pak toho neučinil? Ba ovšem, řekl mu duch, toho jsi neučinil, nýbrž stvořitele svého, kterýž tobě duši i tělo, též všechněch pět smyslův dal, abys vůli jeho znáti, a o blahoslavenství věčném k dosažení jeho přemejšleti mohl, toho jsi zapřel, rozumu a smyslův svých, jakožto darův božských zles užíval, a od Pána Boha i ode všeho stvoření jeho jsi odstoupil a se zbavil, v čemž žádnému jinému vinny dáti nemůžeš, než tvé pyšné a naduté i neustupné myslí, skrze níž jsi svůj nejdražší klenot, totižto oufání v Boha, a utíkání se k němu stratil. Po hříchu řekl mu D. Faustus: Jest ovšem, milý Mephostophile, tak, ale prosím tě, pověz mi, chtělbyš ty pak člověkem na místě mém býti? Odpověděl mu duch s úpěním: Ba rád, bych mohl tím skutečně slouti, nebyloby mi potřeba s tebou o to dlouho a mnoho se hádati, neb bychť pak krásně proti Bohu byl zhřešil,

36 Historia o životu doktora Jana Fausta

vždy chtěl bych se zase božskou milostí jeho posilnit a skrze ni odpuštění svých hříchův a království nebeského, po tomto zdejším vykonaném pokání beze vší pochybnosti zase dosáhnouti. Na to D. Faustus: Tehdy bych já také dosti času ještě k utíkání se k té božské milosti měl, kdybych se polepsiti chtěl. Ba ovšem (řekl mu duch) mohloby ještě to všechno býti, kdybys jen pro tvé veliké a těžké hříchy k milosti boží přijíti mohl, ale jižť jest pozdě, neb prchlivost hněvu božího tebe k pomstě očekává. I řekl doktor Faustus k duchu: slyš to, dej mi pokoj, a duch mu: ej poněvadž tobě pokoj dáti mám, dej mi jej také, a dále mne tvými otázkami stěžovati neusiluj.

Druhá stránka historie o kouzlení a čářích Faustových.

Když doktor Faustus již na otázky své pobožné žádné odpovědi od ducha svého dále dostati a dosáhnouti nemohl, musil také toho tak zanechati, však aby nezahálel, dal se v spisování kalendářův a v spisování běhu nebeského, skrze něž on puovodem a vůdcem ducha svého tak dokonalým a dospělým v umění hvězdářském učiněn byl, že netoliko to, co psal, jisté a pravdivé, jakž všem vědomé, bylo; ale také pro takové své kalendáře a spisy pravdivé, mezi všemi jinými hvězdáři a spytateli běhu a hvězd nebeských přední místo a chválu obdržel. Jehožto kalendářové, kteréž knížatům a velikým pánům dedikoval a připisoval, každého času ve všem všudy s pověřím se srovnávali, tak že z předzvěstování a oznámení ducha jeho o budoucích věcech, všechno pravdivé bylo, když položil a předpovídal mlhy, větry, sněhy, pršky, horka, hřímání a jiné nečasy, tak a nejinák vskutku se stalo, v kteréžto příčině také kalendářové Faustovi rozdílnější a vznešenější byli, nežli kalendářové jiných neskušených a neučených hvězdářův, kteříž v zimě mrazy neb sněhy, v létě pak, jako v psí dni, horká hřímání, bouřky a povětrí pokládají, o čem všickni lidé i sedláci prvé, že se to tak stává, vědí. Nadto vejše i toho v svých kalendářích dokládal, co se budoucně státi mělo. Jako když se drahota, válka, mor, aneb jiné neštěstí dítí mělo, o tom vrchnostem a potentatům velikým oznamoval a vejstrahu jim dával, a jakými prostředky takovým věcem škodlivým odolati by se mohlo, upřímně před nima se otvíral.

Otázka aneb hádání o umění hvězdářském

Když tak doktor Faustus na dvě léta kalendáře své spisoval a vydával, ptal se ducha svého, oo má smejšleti o hvězdářství, a kterak a jakým způsobem hvězdáři je spisují. I odpovídaje mu duch, řekl: Hvězdáři nic jistého v svých kalendářích lidem zvěstovati a oznamovati nemohou, neb jsou to věci skryté od Pána Boha, kterýchž člověk, jako my duchové, jenž v povětří a pod oblaky bydlíme, a dopuštění boží spatřujeme i poznáváme, spytovati nemůže neb my staří a skušení duchové běhu nebeského slujeme. A protož bych také tobě, pane Fauste, neboliko o povětří, ale také i o zrození a vášních každého člověka, jisté a konečné kalendáře a položení, rok od roka učiniti mohl a mohu, tak že bych tobě v ničemž jakž jsi skusil a spatřil, neselhal, a tebe nepoložil. Však jest téměř věc jistá, že ti, kteříž 500 aneb 600 let živobytím svým přechávali, a gruntovnější toho umění hvězdářského zprávu i skušení jsou mívali, poněvadž se v tolika letech veliký počet residencí obloh nebeských aneb přestupné léto vyplnilo, a tak ani potomně budoucí věci předpovídati a o kometách oznamovati jsou mohli, ale toho mladí a neskušeni hvězdáři učiniti nemohou, poněvadž dotčených let nedočkávají, nýbrž tolika kalendáře své podle zvyklosti a dobrého zdání svého dělají, spisují a zformují.

Otázka o zimě a létě.

Také se doktorovi Faustovi za divné a proti všemu rozumu lidskému býti zdálo, že Pán Bůh na tomto světě zimu a léto učiniti jest ráčil. I protož se tolikéž ducha svého ptal, odkudžby táž zima a též léto počátek svůj mělo. I odpověděl mu duch: Jest mi, Fauste pane milý, poněkud s podivením, že ty jakožto hvězdář a fysikus, tomu podlé běhu slunečného vyrozuměti nemůžeš? Však abys znal a věděl, že od cirkle měsíce až právě (k) cirkli zvířecí hvězdy vseckno ohnivé jest, země pak proti tomu vseckna z přirození svého vlhká a studená se spatřuje, a tak čím nížejí slunce stojí a k nám se přibližuje, tím také větší horko bývá, a to se jmenuje od nás léto. Zase se pak, čím vejše slunce stojí a na horu od nás postupuje, tím také větší studenost bývá, a to se od nás jmenuje zima. A ta jest příčina léta a zimy.

O běhu, kráse a počátku nebes.

Doktor Faustus, že se (jakž dotčeno) ducha svého o věcech božských a nebeských více tázati nesměl, to velmi těžce nesouc, ve dne i v noci o tom přemejšlel, aby o božském stvoření lepší známost míti mohl. A protož také ducha svého se již více jako prvé o radosti volených božích, o andělich a o mukách pekelních neptal, dobře znaje, že žádné audienci při duchu svém o tom nedostane a neobdrží, než tázal se o jiných a jiných vymyšlených věcech, na kteréž věděl, že mu duch nebude odporen odpovídati. I protož pod šprýmem se ho ptal (jakoby to k umění hvězdářskému příslušelo a hvězdářům o tom věděti náleželo) o běhu nebes a kráse a počátku jich, na tu takovou otázku jeho, aby mu odpověď dal. I dal mu duch na ni toto za odpověď: Pán, Bůh všemohoucí (prej), kterýž tebe stvořiti, ten také zemi, i všechna elementa pod nebi učiniti jest ráčil, stvořil nebe s počátku z vody, rozdělil vody od vod, a nazval Firmament nebem, kteréžto nebe od něho okrouhlé a z vody učiněné; tak utvrzené jest, jako křišťál, v povětří pod samým nebem, nejináč než jakoby z pravého křišťálu učiněno bylo, se spatřuje, na němžto hvězdy a jiná znamení nebeská se třpytí, skrze vokrouhlost pak nebes svět na čtyry díly se rozděluje, jakožto na východ, západ, půlnoční a poledne, kteréžto nebe tak rychle se obracuje, žeby rychlostí svou veškeren světa okršlek v nic obrátilo a ztroskotalo, kdyby planetové během svým přirozeným ho nezastavovali, a překážky mu nečinili, mimo to má nebe také oheň v sobě, kterýmžto kdyby oblakové studenosti a vlhkosti vod v sobě neměli, dolejší elementa z gruntu by se vypražili a shořeli. Vnitř pak Firmamentu, na němž hvězdy a zvířata nebeská jsou, nachází se na jednom obzvláštním cirkli sedm planet, jmenovitě Hladolet, Kralomoc, Smrtonoš, Slunce, Krasopaní, Dobropan a Měsíc, jichžto cirklové i jiní všickni okolo země se točí, kromě ohnivého, ten v své váze zůstává. A to o cirklich nebeských povědíno bud'. Co se pak světa tkne, ten se též na čtyry živly dělí, jako na oheň, vítr, zemi a vodu, kteréžto živlové a stvoření božská, tato dolejší tak jsou učiněná a zformovaná, že od nebeských věcí sfer hořejších vlastnosti své mají a berou, neb hořejší sfera nebeská jest ohnivá a ta dává světu horkost, prostřední pak jest světlá a jasná, pro blízkost slunce, a ta dává světu světlo a povětří jasné; kteréhož pak místa

44 Historia o životu doktora Jana Fausta

slunečná horkost a jasnost dosáhnouti nemůže, tu jest chladnost a temnost, v kteréžto temnosti i my duchové a ďábové zavržení bydlíme, a v té temnosti, v níž jsme bytem, jest kropobití, hromobití, sněhové, přívalové, a k tomu podobné neřesti, o kterýchž my kdy kterého roku a času co toho se státi má, víme a věděti můžeme. Nebe pak (o kterémž na hoře zmínka se činí) má 12 cirklův, kteříž se všickni okolo země točí, a každý z nich nebem jmenován a nazván býti může. Z strany planetů ač mu duch také zprávu dal, jak jeden po druhém panuje, a kolik grádů neb stupňů jeden od druhého stojí, však toho tuto dotknouti zvláště pro lid obecní, kterýž tomu, byť se krásně toho doložilo, nerozumí, za potřebné býti neuznávám.

Jiná otázka doktora Fausta o stvoření světa, a o prvním zrození člověka, na kterouž mu duch podlé způsobu svého falešnou odpověď dal.

Ukázav se duch doktorovi Faustovi v zármutku a těžkých myšlínkách jeho, těšil ho v tom, a tázal se ho, jakouby těžkost a zármutek měl? Ale D. Faustus jemu na to žádné odpovědi nedal, tak že duch naň z té příčiny těžce domlouval, vždy chtěje, aby mu stížnost a zármutek svůj oznámil, a bude-li moci, že jemu v tom skutečně rád nápomocen býti chce. I odpověděl mu D. Faustus: Jest tak Mephostophile a služebníče zdárný, víš o tom dobře, že jsem tebe za služebníka přijal, a jakkoliv za tvou službu tobě dosti draze zaplatiti musím, však tebe k tomu přivesti nemohu, abys mi k vůli byl, tak jakž na služebníka náleží. I řekl mu duch: Jest tobě Fauste pane milý, vědomé, že jsem tobě nikdá odporen ještě nebyl, nýbrž nebyvše časem povinen na některé otázky tvé odpovědi dávat, ve všem všudy každého času volný jsem tobě byl a posavad jsem. A protož pane Fauste milý oznam mi nyní, jaká tvá žádost a stížnost jest. D. Faustus jsa od ducha ukrocen, žádal, aby mu zprávu dal o stvoření a založení světa od Pána Boha a prvním učinění člověka? Ale duch jemu na to bezbožnou a falešnou zprávu dal i pravil: Svět, Fauste milý, jest nestvořený a nesmrtný, a lidské pokolení jest od věčnosti, a žádného nikdež počátku nemělo. Země se pak sama učinila a moře se toliko od země oddělilo, smluvivše se spolu moře a země, jakoby mluvily takto: Že země požádala od moře panství svého, jako dědin, luk, lesův, trávy a kvítí rozkošného. Proti tomu moře od země žádalo ryb, a což v něm; jest, kromě co se člověka a nebe dotýče, to obé Pánu Bohu v moc dali, aby je jakožto člověka a nebe sám stvořil a tak tudy jemu věčně poddáni byli. Z tohoto pak panství zase jiná čtvera panství pocházejí, jako vítr, oheň, voda a země. Jinší a kratší zprávy o tom tobě dávat neumím. A ačkoliv doktor Faustus o té zprávě divně sobě přoemejšlel, a ta že mu do hlavy jeho jináče jíti nechtěla, než jakž v Mojžíšově 1. kap. byl četl, kdež Mojžíš o tom pravdivěji vypisuje, však toho potom tak při tom zanechal, a s

46 Historia o životu doktora Jana Fausta

děblem proti písmu svatému o stvoření světa, a člověka učinění, převráceně věřil a smejšlel.

Kterak všickni pekelní duchové v způsobích jejich s paterými knížaty pekelnými k doktorovi Faustovi přišli.

Doktora Fausta kníže nejvyšší a pravý mistr jeho některého času k němu Faustovi přišel, chtěje ho podlé jiných holomkův svých, kterak se má, navštívit. Kteréhožto se doktor Faustus nemálo pro jeho šerednost ulekl. A ačkoliv to navštívení jeho milouška v létě a v největší horko se stalo, však ďábel tak studený vítr z sebe vydal, že se D. Faustus nadál, že tu již zmrznouti musí. I řekl ďábel, kterýž se Belialem jmenoval, k doktorovi Faustovi: Fauste, o půl noci jakžs procítil, poznal jsem tvé myšlení, kteréž takové bylo, žebys rád některé z předních duchův pekelných viděti žádal.

I protož jsem teď s některými předními rotami a služebníky svými k tobě přijel, abys na ně sobě podlé žádosti své pohleděti mohl. Odpověděl mu Doktor Faustus: Dobře jest, nech na ně sobě pohledím, kde jsou? Řekl mu Belial: Vně přede dveřmi. Belial pak ukázal se doktorovi Faustovi v způsobu nejchlupatějšího a nejčernějšího nedvěda, s ušima nahoru obrácenými, ohnivými, maje tlamu ohnivou, zuby dlouhé bílé, ocas dlouhý okolo tří loket zdýli, a na hrdle tři křídla lítavá. A tak k doktorovi Faustovi, jeden po druhém do světnice šli a lezli, že jim světnice, ani lavice stačiti nemohli. Tu Belial oznámil doktorovi Faustovi jednoho každého toho holomka jméno, kdo jsou a jak jim říkají: z kterýchžto předních duchův ponejprv do světnice Faustové všel Luciper, doktora Fausta pravý a vlastní pán, jemužto se zapsal, v způsobu a zvejší jedné postavy mužské, chlupatý a vlasatý, maje na sobě barvu veverčí a ocas okrouhlý, na horu se pnoucí, jako veverky obyčejné mají. Po něm všel druhý Belzebus jménem, ten měl vlasy tělné barvy, a hlavu buvolovou, se dvěma hroznými ušima, a s ocasem kravským, jsouc též po životě chlupatý a vlasatý, maje křídla dvě veliká a bodlavá, jako trní na poli, žlutě a zeleně kropená, z nichžto po svrchu paprslkové ohnivé vyskakovali. Třetí, jménem Astaroth, ten vešel k Faustovi v způsobu jednoho velkého hada, leza bez noh po ocasu, modré barvy břicho pospodu maje, převeliký, podbílý a podžlutý, napřed dvě krátké nohy žluté, po hřbetě fialové barvy s špicemi a štětinami bodlavými a ježkovými z prstu zdýli. Čtvrtý satan, ten byl na skrz bílý, šerý a chlupatý, maje hlavu osličí,

ocas kočící, a pazoury lokte zdýli. Pátý Anubis jménem, ten měl psí hlavu, strakatý, kde černý byl, tu měl krůpěje aneb tytlíky bílé, a kde byl bílý, tu mžl krůpěje aneb tytlíky černé, maje nohy a uši dolů visící jako pes čtyř loktů zdýli. Šestý, Dythykanus jménem, ten lokte zdýli byl, způsob malého ptáka a koroptvi; toliko že okolo hrdla zelené a strakaté barvy byl. Sedmý a poslední, Drachus jménem, se čtyřmi krátkými nohami žlutými a zelenými, a životem brunátným, ohnivým, a s ocasem podčerveným Faustovi se ukázal. A tato sedmera knížata těmito oznámenými barvami oděna byla. Jiní pak holomci a náhončí jich ukázali se témuž Faustovi v způsobu a křtaltu nerozumných a lýtých zvířat, jako sviní, kancův, srn, jelenův, nedvědův, vlkův, vopic, bobrův, buvoluov, kozlův, bejkův, mezkův, voslův a jiných zvířat atd. Jichžto se tak mnoho do světnice Faustové nahnalo, že pro tíseň a ouzkost místa, mnozí zase z též světnice vyhnati se musili. Faustus pak nemoha se těm šeredným ďábelským příšerám a jich proměnám dost nadiviti, i ptal se těch sedm knížat pekelných okolo sebe stojících, proč se jemu v jiném způsobu neukázali. Odpověděli jemu, řkouce: Že se v pekle jináče proměnit nemohou. A protož také jsou pekelná zvířata a hadové. A ačkoliv tam v pekle ohydnější i přetvářenější a potvornější jsou nežli tuto, však mohou také křtalt a způsob jednoho každého člověka na sebe vzíti, jakž oni chtějí. Promluvil D. Faustus k nim s žádostí a prosbou touto, poněvač na nich sedmi přestává a spokojen býti může, aby jiným odpuštění dali, a jim pryč se odebrati rozkázali, což se tak stalo. A když toliko ta sedmera knížata napřed jmenovaná při něm zůstala, a trvala, kázal před sebou jednomu každému z nich průbu proměnění svého udělati, což jsou učinili, a sebe jeden po druhém, jakž prvé byli, v jiný a jiný způsob, a tak ve všeliká zvířata, ptáky, hady, čtvernohá i třínohá hovada se proměnili a obrátili, což se doktorovi Faustovi dobře líbilo, a protož se jich tolikéž ptáti nemeškal, mohl-liby se on také tak proměnit. Odpověděli mu, že může, a podavše mu jedné knížky kouzelnické, kázali jemu tolikéž průbu takového proměnění udělati, kterouž před nimi udělav, tázal se jich potom dále, když odpuštění od něho bráti chtěli, kdo jest pak ty rozličné žížaly a zeměplazy učinil a stvořil. Odpověděli mu: Po pádu (prej) člověka hned také takové žížaly a zeměplazové učinění jsou, aby lidem škoditi a je trápati mohli, v kteréž se my ďáblové tolikéž jako i svrchu psaná zvířata proměnit můžeme. I zasmál se tomu doktor Faustus a žádal toho též věděti, což se k jeho žádosti jest stalo. A jakž táž knížata pekelná před ním zmizela,

Kterak všickni pekelní duchové v způsobích jejich s paterými knížaty pekelnými k doktorovi Faustovi přišli. 49 ukázali se i hned v světnici Faustově všelijací rozliční potvorní chroustové a zeměplazové, jako mravenci, brouci, cvrčkové, kobylinky, motejlové, komárové, sršňové a vosové, tak že nimi i jinými mnohými žížalami veškeren dům jeho naplněn byl, nad jichžto množstvím se Faustus náramně hrubě rozhněval, proto že ho některé z nich trápily a jizvily, jako mravenci, ti do něho se vřepili, vosové naň se rojili, mušky mu do očí se sypaly, blechy ho vošivaly, brouci okolo uší bručeli, vši po hlavě i po šatech jeho lezly a jej svízely, pavouci se s hůry naň spouštěli, housenky po něm se soukaly, sršňové jej štípali, a summou od těch všech tak velice tribulován a utrápen byl, že již nevěděl co sobě počínati, nýbrž před nimi z světnice utíkati, a právě říci jest musel, že to všeckno mladí čertíkové byli. A jakž z světnice vynikl, hned ho také dotčené neřesti víceji netrápily, anobrž všeckno spolu a jako v okamžení zmizelo.

O jízdě první doktora Fausta do pekla.

Doktor Faustus táhnouc po dátum zapsání a uložení cíle svého již na osmý rok a den ode dne k svému zahynutí věčnému bez umenšení pospíchaje, na větším díle v tom ve všem čase ničímž jiným se nezanepražďňoval, než toliko dotazováním, hádáním s duchem svým o jiných a jiných věcech, mezi nimiž to se jemu také o pekle zdálo. A protož povolav před sebe služebníka a ducha svého Mephostophila, poroučel jemu, aby Belialovi, aneb Luciperovi pánu svému k němu přijíti kázal. Ale on mu jiného d'ábla poslal, jménem Belžébuba, panujícího nad peklím na východ, kterýž se ho ptal, jakáby žádost jeho byla? Oznamil D. Faustus: Mohl-li by to způsobiti, aby ho některý z d'áblův do pekla uvedl a zase vyvedl, tak aby okršlek a podstatu jeho spatřiti a ohledati mohl? Jemužto Belzebub oznámil, že mu to chce způsobiti. A protož aby se k tomu připravil, o půl noci že k němu zase přijde, a jej do pekla k spatření jeho povede. A tak když již temná noc přišla, o půl noci navrátil se Belzebub zase k doktorovi Faustovi, maje na svém hřbetě stolicí kostěnou, vůkol a vůkol zámky uzamykanou, na kterouž se doktor Faustus posadiv, upřímo do pekla na ni draboval. I pošetř tuto, čtenáři křesťanský, kterak d'ábel doktora Fausta oslepil a omámil, že se jináče nedomníval, než že jest v pekle byl, ješto z pekla vyproštění žádné naděje žádnému se nepozůstáváje. I jel tehdy d'ábel s doktorem Faustusem do povětří tak lehce a tiše, že na něm usnul, a v tom zdálo mu se, jakoby v usnutí v teplé lázni neb vanně seděl. V kterémžto duch jeho na horu velmi vysokou a širokou, z níž nic jiného než tolika síra, smůla a jiskry ohnivé přšely, vnesl, a s tak velikým hřmotem a praštěním na tu horu jej postavil, až se ze sna probudil. Odtud táhl dále pekelný had s doktorem Faustem do propasti a hlubokosti, až na grunty pekelní. A ačkoliv v pekelné peci ohněm plápolalo a hořelo, však doktor Faustus horkosti žádné neb pálení odtud nepocejtil, nýbrž zdálo mu se, jakoby chladný a teplý větříček času májového na něj vanul. V tom libý a přelahodný hlas a zvuk od instrumentův všelijakých slyšel, z nichž ač oheň pekelný dosti pronikavý a plamene vycházel, však ani jednoho instrumentu očima svýma nespatrił, aniž se také na to, jakby se to dalo, ptáti směl, poněvadž jemu to předtím přísně zapovědíno bylo, aby nemluvil, ani se nač tázal. Po těch pak

instrumentích a přestání zvuku jich, přihnali se k tomuto ďáblu Belzebubu ještě jiní tři pekelní ďáblové, k němu podobní, kteřížto před doktorem Fausten, před Belzebubem, když se úprkem do propasti pekelní hlouběji spouštěli, lítali. A když tak jeli, vytalousil se na doktora Fausta jelen náramně veliký létavý, s rohy velikými chtěje jeho do hlubiny pekelné z té stolice, na kteréž tak seděl, překotiti, jehož se nebohý doktor Faustus náramně ulekl, ale dotčení tří ďáblové toho zhajovali a takového jelena pryč odehnali. Když pak ještě vždy hlouběji do pekla se šrotovali, tu okolo sebe rozličné žízaly a zeměplazy, nad míru ukrutné veliké viděli, jenž se též na doktora Fausta třely, ale přispěli jemu v tom na pomoc lítaví nedvědi, a s těmi potvorami pŕtuku měli, tak že nad nimi vítězství vzali, tu opět bezpečnější a volnější průjezd stracený doktor míti mohl. Dále pak do temnosti se šinuv, uzřel draka s křídly velmi nemotorného, an do nějakých opršalých vrat se d'abruje, upřímo k doktorovi Faustovi s sypěním a zuřivých obyčejem tak silně, že o stolicí Faustovu zavadiví oba dva překotil. Tu nebohý doktor z stolice do propasti pekelní s velikým křikem a hlaholem ležel, nejináče se domnívaje, než že již, ač před časem tam zůstane, poněvadž ani vůdce svého tehďáz neviděl, ale však ještě tu na retuňk přispěla mu stará jakási nemotorná vopice, kteráž ho před zahynutím zachovala a retovala. V tom pak obtáhla peklo mlha velmi hustá a tmavá, že časem ničehéhož před očima svýma, ani zpředu, ani z zadu viděti nemohl. Tu vyrazil se z té mlhy oblak jeden, z něhož dva velicí draci vynikli, vůz jeden po sobě táhnouce, na nějž táž opice stará doktora Fausta zase posadila. Po malé pak chvíli jako po čtvrt hodince, stala se opět hustá rozšířená temnost a mlha, tak že doktor Faustus jak vozu, na němž seděl, tak ani drakův, kteří ho táhli, viděti jest nemohl, s kterýmiž vždy dál a hlouběji do pekla táhl. Ale jakž taková hustá, smradlavá a krkavčí mlha zmizela, vůz a koně své zase viděl, tu z výsosti na zarputilého doktora Fausta tak mnoho šípův a paprskův ohnivých jest padalo, že netoliko on doktor Faustus, ale i nejudatnější rek před nimi trásti a zděsiti by se musil. V tom opět neupřahaný doktor dostal se na veliké bouřlivé moře, do něhož se draci pekelní s ním vpustili, ale on žádné vady nepocítil, než toliko horka a tepla velikého, jehožto vlnobití doktora Fausta tak přiklopilo; že koně i vůz stratil, a vždy hlouběji do hlubokasti tonul, až naposledy na nějakou špičatou skálu přitonul, na níž již jako na poly mrtvý seděl, a okolo sebe na všeckny strany se ohlídaje, žádného ani viděti, ani slyšeti jest nemohl, než v dole viděl hlubiny a propast velikou, z níž větřík vál, a okolo vučela voda, i myslil v

sobě divně: Nu (prej) co již činiti, poněvadž jsem již od duchů pekelných opuštěn, musím se nebo do hlubiny a zátoky spustiti, anebo tuto na té skále bídne a strastně zahynouti, i dal se v lamentování a těžké stejskání, a vždy jednu cestu z dotčených dvou sobě vyvolil, vskočil v strachu svém vzteklém dolů do nějaké díry ohnivé, a řekl: Nu duchové pekelní přijměte ode mne tuto oběť dobře zasloužilou, kterouž mi jest duše má z zoufalství a vysokomyslností způsobila. A spustivše se ouprkem dolův slyšel hrozné třeskání a bouření, od kteréhož hora i skála, kteráž při té díře, byla, tak velice se zatřásla že on se domníval, jakoby z velkých děl střelení bylo, a dostav se odtud na grunt pekelný, tu patřil v pekelném plameni znamenitých mužuo v množství veliké, císařův, králův, knížat a pánův atd. Též mnoho tisíc zbrojného lidu, podle kteréhožto ohně tekla chladná voda, kterouž někteří pili a jiní se v ní svažovali a chladili, někteří také pro náramný jekot zimy do ohně, aby se ohřívali, vbíhali. Z kteréhož lidu ztraceného duši jednu doktor Faustus přistoupiv k ohni popadnouti chtěl, ale když se nadál, že ji v ruce má, onať mu zase zmizela, nemoha horkosti pekelného ohně dále snášeti, sem i tam se ohlídal, kudyby zase z pekla vypadnouti mohl, a hle v tom ihned Belzebub, vůdce jeho, s stolicí svou kostěnou zase se k němu přivelebil, jej na ní posadil, a tak s ním do výsosti zase na horu jel. Neb doktor Faustus již déleji za příčinou hřmění, bouření, mlhy, síry, dejmu, ohně, zimy i horka, též žalostivého naříkání, kvílení, úpění, muky a trápení duší zatracených, v pekle zůstati a setrvati nemohl. A když Faustus tak dlouhý čas doma nebyl, famulus jeho o něm jináče nemyslel a nesmejšlel, než poněvadž pekla viděti žádostiv byl, že v něm více spatřil, nežli se mu spatřiti chtělo a že již na věčnost tam zůstane. I v tom takovém jeho o něm Faustovi pánu svém přemejšlení, přitěpil ho Belzebub na stolicí té sedícího a na ní spícího na lůže jej uvrhl. A když potomně ke dni se přibližovalo a on ze sna se probudil, tak se mu zdálo, jakoby za některý čas v tmavé věži seděl a pekla ani ohně pekelného neviděl. O kterémž on leže ještě na lůži svém, divně sobě přemejšlel, jednáč za jisto měl, že v pekle byl, jednáč o tom pochyboval, pravil, že ho ďábel toliko tak oslepil a omámil. Což tak v pravdě bylo, neb pekla dobře a právě neviděl, a kdyby je byl viděl, nebylby do něho žádostiv jeti.

Tuto historii a co v pekle D. Faustus spatřil, to všeckno sám rukou svou vlastní na cedulce sobě pro pamět jest poznamenal a napsal, kterážto cedulka

54 Historia o životu doktora Jana Fausta

potom také po jeho smrti v jedné knize obzvláštní zapečetěna, nalezena jest byla.

Druhá jízda doktora Fausta do povětří a oblakův.

Tato historia aneb věc zběhlá též po smrti doktora Fausta, mezi jeho poznamenáním nalezena jest, kteroužto on rukou svou vlastní sepsal a poznamenal, a potom příteli svému věrnému Janovi Viktorovi doktorovi v lékařství do Lipska v psaní svém odeslal, kteréhožto psaní kontent a smysl takový byl: Pane a bratře můj zvláště milý, v paměti mi ještě, tolikéž i vám zůstává čas ten, v němž jsme spolu do školy chodívali, a v Wittemberce se učivali, vy umění lékařskému a hvězdářskému, já pak jakož o tom dobře víte, umění theologickému, v čemž ač jsem vám tehdáž rovný nebyl, však na témž umění vám ve všem roveň jsem, poněvadž jste se ke mně v některých věcech hvězdářských k raddě utekli. I že jsem vám pak toho nikdá, z čehož mi nyní v psaní vašem děkujete, a začož jste mne kdy žádali, neodepřel, vězte, že toho vám ani posavad odpírati nechci a nebudu, nýbrž v tom se vám i ve všem jiném volně prokazovati připovídám. Chválu, kterou mně přepisujete, od vás vděčně, přijímám, a vám z ní velice děkuji, a to v tom, kdež dokládáte, že se po mých kalendářích a pranostykách, ne obecní lid, ale velicí knížata, hrabata a páni ptají, poněvadž to všecko, co jsem v nich sepsal a položil, tak se v pravdě děje a vykonává. Kdež pak v psaní svém to píšete, že jistou zprávu máte o mně, kterak bych do povětří a oblakův až právě k nebi jeti měl, ješto by se vám to možné býti nezdálo, a pakli se stalo, žeby se to skrze ďábla aneb čary díti muselo, žádajíc mne, abych vám tohotěž správu učinil, jestli to tak čili není. I jakž pak koli oznamuji vám, že se tak konečně stalo, a to takovým způsobem, jakž tuto vám k žádosti vaší správu činím: Když jsem některého času, leže na svém lůži usnouti nemohl, a o kalendářích a pranostykách svých sobě rozjímal, kterakby Firmament aneb běh nebeský utvrzen byl, a jakéby v sobě měly, a kterak by je hvězdáři neb matematici zde dole spytovati mohli, poněvadž jich očitě spatřovati nemohou, nýbrž toliko je podlé zdání svého a kněh svých disponují, a o nich známost sobě činí? I když jsem u sebe takové o tom rozjímání měl, tu slyšel jsem, an k domu mému vítr bouřlivý a neobyčejný se žene, kterýž krám můj odevřel, a dvěře u komory mé vyrazil, nad čímž jsem se nemálo ulekl. I v tom jsem slyšel opět hlas zvučící ke mně mluvící:

Dobré myslí , (prej) buď, a pojedíš se mnou neb podle tvé vuole a libosti máš to všeckno spatřiti. Na to jsem mu odpověděl: Mohu-li to spatřiti, co jsem nyní sobě rozjímal, a na ten čas viděti žádostiv byl, tedy pojedu s tebou. Odpověděl hlas: Vyhlídni z krámu tvého, a uhlídáš fúru. Což jsem učinil. A když jsem vyhlídl, uhlídal jsem vůz se dvěma draky z povětří dolův se spouštějící, všecken plamenem ohnivým třpytící, kterýžto vůz i draky tehdáž také když měsíc nočním časem svítil, spatřiti a ohledati jsem mohl. Měli pak ti draci křídla brunatná a černá, tytlíky bílými kropená, a hřbet týmiž barvami. Břicho pak, hlavu a hrdlo zelené, zlaté a bílé barvy. I ozval se hlas a řekl mi: Vsedni na vůz, pojeděš se mnou? Jemužto jsem odpověděl: Budu-li se smíti o všech povahách a zvláštностech běhu nebeského tebe tázati, pojedu s tebou. I řekl mi hlas: Na ten čas tobě to propůjčeno, a k tomu dovoleno býti má. I po takové jeho odpovědi, vstoupil jsem na okno krámu svého, a vsedl jsem na ten vůz se čtyrmi kolami, a tak jel jsem s draky lítavými do povětří, kteřížto se mnou jeli jako zemi, a tak rychle, zajisté a násilně, že z kol jiskry ohnivé pršely a skákaly, a čím vejše do povětří táhli, tím tmavější svět, na který jsem z oblakův patřil, zdál mi se býti, ne jináče se domnívaje, než jakobych do nějaké tmavé jeskyně se vrazil. A když jsem tak v povětří jel, tu zdaleka služebník a duch můj kdes se vzal, a posadil se na vůz. K kterémužto jsem promluvil: Mephostophile zdárný, kam se již vrci mám. A on, nestarej se, řekl mi, jeď předce, i jel jsem k jeho slovuom vždy vejšeji na horu do povětří. A o tom nyní chci vám oznamiti, co jsem tam viděl: Že v outerý jsem vyjel, a v outerý zase přijel, a tak jako za tejden v povětří způsobem neviditedlným jsem trval. V kterémžto času žádného snu jsem neměl, aniž také spáti, ani píti, jísti, zachtělo. A dočkavše jednoho dne jitra, ptal jsem se opět ducha mého Mephostophila: Medle poněvadž ty to věděti a poznati můžeš, pověz mi, kolik mil jsme již do povětří vnešení, nebo po zemi porozuměti mohu, že jsme proto již dosti dalekou cestu vykonali? Řekl mi Mephostophiles: Věz, Fauste milý, že již jsi od země v povětří 74. mil vzdálí. A v tom já patřím k zemi, viděl jsem mnohá království, knížetství a vody, i také okršlek světa, jako Azii, Afriku, Europu. A vidouc to, žádal jsem ducha mého, aby mi oznámil, které jsou to země a království, a jak se jmenují. I oznámil mi: Hle hyn (prý) na levé ruce máš uherskou, pruskou, Sicilii, polskou, denemarskou, vlaskou a německou zemi. Druhého dne ukázal mi Azii, Afriku, Persii, Tatarii, Indii, Arabii. A když tak vítr nás spátkem hnal, i Pomerii, Rusii, Persii, též

Polsko, Němce, Uhry a Rakousy. Třetího dne pak ukázal mi hořejší i dolejší tureckou zemi, opět Persii, Indii a Afrigii. Napřed pak před sebou ukázal mi město Konstantinopolis, kteréž mi se tak malé býti zdálo, jakoby v něm toliko tři domové a lidi pidi zvejší byli. Na Konstantinopolitanském pak a perském moři, viděl jsem mnoho šífův a lidu válečného, an se sem i tam vlnobitím přemítali. A to bylo měsíce července času teplého, v kterém jsem vyjel. Také jsem hleděl v povětří k vejchodu, poledni, západu, půl noci, a viděl jsem, an v jednom místě prší, v druhém hřímá, v třetím se mračí, a ve čtvrtém jasní, a summou všeckno jsem viděl, co se na světě koli dálo a působilo. Osmého pak dne po odjezdu mém do povětří, pozdvihše očí mých k nebi, spatřil jsem, an se nebe tak rychle točí, jakoby se na drobné kusy stroskotati a roztrískati mělo, takové jasnosti, že jsem pro blesk zarážlivý dáleji a vejšeji na horu patřiti nemohl, takovou horkost z sebe vydávaje, kdyby duch můj větríčku chladného mi nevydával, že byl bych na popel sprahnul. Oblaky pak, kteréž jsem nad zemí viděl, tak utvrzení a hmotní jsou jako nejtlustší zeď, a skála pronikací, a světlí jako nejjasnější křišťál, a déšť, který z těch oblakův pochází a na zemi spadá, ten tak světlý a patrný jest, že se do něho každý vzhlídnouti může. Také se oblakové tak násilně pnou a trou, že s sebou hvězdy, slunce i měsíc táhnou. A odtud to (jakž vidíme) pochází, že slunce od východu k západu běží, a dole u nás tak veliké se býti zdá jako dno v sudu, ale větší jest než veškeren svět, neb jsem u něho konce žádného spatřiti nemohl, od kteréhožto slunce při západu měsíc světlo k sobě přijímá, a v noci teprv svítí, a to tak světle a jasně, jak nebe ve dne pěkné spatřujeme, což když se stává, tehdy v noci na nebi den, a na zemi temnost bývá, a tak více jsem viděl, nežli jsem sobě viděti žádal. Co se hvězd tkne, z těch jedna každá tak veliká jest, jako půl okršlku země. Planéta pak tak veliká, jako veškeren svět, a kde chládek povětrný jest, tu duchové zlí přebývají a obydlí svá mají. Počavše pak zase dolů z povětří se plížiti, hleděl jsem na svět, kterýž mi se tak malý býti zdál, jako žlutek u vejce slepičího, ale voda proti němu dvojnásobně větší i širší. A tak osmého dne zase domu jsem se přiblížil, a po takovém putování tři dni pořád jsem spal. I že to všeckno, (jakž vám tuto vypravuji) jsem viděl a ohledal, protož také od toho času v jistotě kalendáře své podlé takového mého vyspekulování a spatření očitého jsem udělal a vydal. Čehož jsem před vámi na žádost vaší tajiti nechtěl, abyšte do svých kalendářův nallédli, srovnávali se toto mé vidění s nimi čili nic. S tím vám všeckno prospěšné vinšuji.

58 Historia o životu doktora Jana Fausta

Doktor Faustus hvězdář.

O třetí jízdě doktora Fausta do některých předních království, knížectví, krajin a měst.

Doktor Faustus v létu po zapsání svém d'áblu šestnáctým, opět sobě jinou projíždku a putování zamysliv, poručil duchu svému Mephostophilovi, aby s ním po světě se projel, kde se mu zlíbí, a kam ho žádost jeho potáhne. Mephostophiles, jakožto věrný a hotový služebník (kteréhož ty křesťanský člověče sobě nevinšuj) ihned volně se najiti dav, proměnil se v kůň s křídly dromedářskými, a tak s ním jel, podlé libosti jeho, kde chtěl. A předně skrze Pannonii, Germanii, rakouskou, českou, slizskou, saskou, míšenskou, turinskou, francskou, švábskou, bavorskou, litevskou, liffskou, pruskou a mozkevskou zemi. Item, skrze Frydlant, Holandt, Mestaphalii, Selandt, Brabandt, Flandry a Franckenlandt Těž skrze hyšpanskou, portugalskou, vlaskou, polskou a uherskou zemi. Kterážto království a knížetství ve dvadcti pěti dnech všeckna na skrze Faustus proskočil. Ale že ještě v nich nic takového, coby se jemu trefiti mohlo, neviděl, protož se zase zpátkem do Duringii navrátil, jinou sobě projíždku vyvolil. A tak k vůli pudil jej kůň jeho do Trijeru, kteréžto město jemu nejprvé, žeby starodávním dílem založené a vystavené bylo, na mysl padlo, ale on nic takového obzvláštního v něm neviděl, toliko palác, a dílem řemeslným od cihel nákladně udělaný, že by ten i proti nepříteli za baštu býti na obranu postačiti mohl. Viděl též kostel, v němž Simeon jménem biskup pochován jest, též z velkých štuk železnými háky a štáfy kamenných spojených upevněný a vystavený. Odtud bral se do Paříže v Frankrejchu, kdež mu ta akademie a koleje svobodných umění dobře voněla. Zase odtud táhl do Mejncu, při Mejnu ležící, ale dlouho tam nezůstav, bral se do Kampanie, a přišel do města Neapolis, v kterémž množství klášterův a kostelův, též pěkných velkých a vysokých stavení domovních viděl, nad čímž se nemálo podivil, zvláště nad jakousi baštou, aneb pevností vystavenou, kteráž nade všeckna jiná stavení ve vlaské zemi svou vysokostí, pevností a šířkostí, též mistrovským malováním, paláci, pokoji, chválou a předností převyšovala. Při kteréžto pevnosti vrch, aneb hora Vesuvius řečená leží, vinicemi vejbornými a dobrým užitečným štěpím obsazená, a co se vín kdy na nich urodí, to výborné, lahodné řecké víno sluje. Z Neapolis bral se do Benátek s

podivením, že takové veliké město všudy vůkol mořem obmezeno jest, v moři leží, k němuž kupci a handlíři, i jiní lidé z mnohých zemí a krajín po potřebách svých po moři se plaví, a totéž ku podivu bylo, že v takovém městě, při kterémž nic sprostá neroste, ve všech a všelikých věoech hojnost a dostatek se spatřoval, v němž také i pěkné prostranné domy, věže, paláce, též chrámy boží uprostřed moře založené a vystavené Faustus spatřil a ohledal. Z Benátek jel do Padue do Vlach k spatření koleje. Kterézto měst jest trojnásobnými zdmi, též i rozličnými mnohými valy, příkopy a vodami obmezeno a ohraženo, v kterémžto městě pevný zámek s překrásným rozličným stavením, též i kostel neb chrám a rathauz přepěkný, jemuž ve všem světě rovného není. Item, druhý kostel u sv. Antonína řečený, kterémužto také ve vší vlaské zemi rovného se nenalézá. Odtud obrátil se do Říma, jenž u řeky Tiberis řečené leží, kterážto řeka skrz prostřed města teče, po pravé pak straně též město, sedm vrchů obsahujíc a jedenácte forten a bran, též i jinou horu Vaticinum řečenou má, na kteréž kostel sv. Petra založen a vystaven jest, při němž palác papežský se skví, rozkošnou zahradou obmezený a ohražený, též i kostel lateránský, jinak apoštolský slove, v kterémž mnohé svátosti lidí svatých se spatřují a nacházejí, kostel v pravdě slavný a vznešený v světě. Tolikéž viděl Faustus mnoho rozbořených a rozmetaných pohanských peleší, stánkův, sloupů, jízeb a jiných, kteréž vypraviti krátkost času zbraňuje, takže v tom ve všem týž Faustus rozkoš a kratochvil svou měl. Podlé toho postavil se nevitědlně na paláci papežském, kdež mnoho dvořanův v šraňcích papežských státi a papeži mnoho rozličných krmí a nápojův přednášeti viděl, ovšem nádherně a oupravně. A poněvadž o Římě mnoho slejchal, zůstal neviditedlným způsobem na paláci papežském tři dni, a tolikéž nocí, málo jedouc a pijíc, v tom čase nasycením toliko hledě na papežskou osobu se sytil. Však když již poslední krmě a jídla na stůl papežský přinešená a postavena byla, a D. Faustovi jísti se zachtělo, roztráh ruce své na všecky ty krmě a jídla, ta i s mísami jemu k rukám přilnuly, s kterýmiž on s duchem svým zmiziv, na Capitolium tu v Římě slove, se dostal, a tu těmi žaludek svůj napravil, a se posilnil, však aby také k takové znamenité večeri své truňček vína míti mohl, poslal ducha svého zase k stolu papežskému, od kteréhožto mu nejlepší víno i s koflíky stříbrnými přinesl, jakož potom stříbrní koflíci jsou po smrti jeho Fausta nalezeni byli. O půl noci pak Faustus když se těmi papežskými krměmi tak nasycil, zase mocí ducha svého do povětří se pozdvihl, a obrátil se do Mejdltandu do

O třetí jízdě doktora Fausta do některých předních království,
knížectví, krajin a měst. 61

Vlach, v kterémžto městě se jemu zdravé povětrí býti zdálo, proto že nepřilíš velikého horka tam spatřoval, a že při témž městě, čerstvé čisté vody a sedm rozkošných, pěkných jezer, též i mnoho jiných řek a potokův, anobř také nemálo kostelův a domův neb paláců královských, postarodávnu udělaných bylo, což vše Faustus, jako i zámek s pěknými baštami a správný špitál, u blahoslavené Panny Marie slove, velice sobě obliboval. A tak spatřiv Faustus to město Mejland a položení jeho, táhl dále do Florencie, tam když ušel zámek biskupský, kterýž jest mistrovským stavením, pokojmi a klenutím, i rozkošnou štěpnicí u Panny Marie řečenou, vůkol kostela v zámku ležící, nákladně a náramně pěkně vystavený, s věží z celého mramorového kamene a verkštuku udělanou a s bránou, kterouž se do města jde, z zvonoviny slitou, na níž historie v starém a novém zákoně obsažené vyryté jsou, a okolo téhož města vinohrady ourodné ležící, čemuž se Faustus náramně divil. Odtud dostal se i do města Leonu v Frankrejchu, mezi dvěma horami ležícího, a dvěma řekami obmezeného, při němž kostel, veliké cti a chvály hodný, a sloupy dva pěkní velicí, s rozličnými v nich vytesanými figurami a obrazy. Z Leonu dostal se do Rejna Kolína, kdež klášter jeden vysoký řečený, v kterémž tři mudrci a králové pohanští, jenž k Kristu Pánu při narození jeho dcem nové hvězdy, z zemí a krajin svých jeli, pochováni jsou? Což když Faustus uhlídal, vzdech a řekl: O milí, ctní, šlechtí muži, kterak jste tak velice od cesty zabloudili, že majíce do Betléma táhnouti, sem jste se dostali, snad jsou vás po smrti vaší do moře uvrtli, a při tomto Rejně Kolíně našli, a tak tudy vás zde pochovali. Obzvláštné také se líbila Faustovi krása a ozdoba ženská, téhož města Rejna Kolína, od kteréhožto města podál leží město Ach, residenci a stolice královská a císařská, v kterémžto městě jest kostel z celých mramorových kamenů a verštuků, kterýž někdy slavné a svaté paměti císař Karel Veliký založiti a vystavěti dáti měl, proto aby všickni potomkové jeho v témž kostele na království aneb císařství korunováni byli. Odtud se zase hnul do vlaské země, a potom do města Geneve, aby je ohledal, kteréžto město v Safojské zemi proti švétské zemi leží, slavné a bohaté město, hojně v vinohradích, v kterémžto biskup jeden bydlí. Přiloudil se také i do Strasburku, kterémužto biskupství jedno přináleží, tu jemu oznámeno, odkud to město jméno své má, totižto od mnohých cest a silnic, kteréž k témuž městu jdou. Z Strasburku dostal se do Basilije do švétské země, skrze níž řeka Rejn teče, a jakž od ducha svého spraven byl, to město jméno dostalo od jednoho basališka, kterýž

tu bydlel, zdi městské jsou z cihel udělané, hlubokými valy obmezené, země velmi úrodná, kdež se až posavad mnohé staré domy a stavení, též i akademie aneb collegium spatřují. Tolikéž i kostelů veliký počet, však žádný z nich více se jemu nelíbil, jako dům karthuzský. Odtud táhl do Konstancii, kdež pěkný most od brány městské přes Rejn jest udělán a vystavěn, kterýžto Rejn podlé oznámení ducha Faustového, na dlouhost dvacet tisíc krokův, a na šíř patnácte set krokův obsahuje. To město od Konstantina jméno jest vzalo. Z Konstancii hnul se do města Ulmu, kteréžto město jméno své má od kvítí polního ; podlé něho teče Dunaj, jiná pak řeka jménem Blau jinak Modrá, ta teče skrze město, v kterémž slavný kostel farní u blahoslavené Panny Marie řečený jest, založený Léta Páně 1377. krásné, spanilé a mistrovské stavení, ježto jemu téměř rovného není, mající padesáte dva oltáře, a padesáte dva sloupy a k tomu také i sakristyji chvalitebnou a nákladnou. Z tohoto pak města když se Faustus zase odebrati a dáleji táhnouti chtěl, promluvil duch jeho k němu takto: Pane milý, (prej) to město, patř na ně, jakž cheeš, troje hrabství se všemi privilejemi, majestáty, svobodami a vejsadami jest dostalo, a penězi hotovými koupilo a vyplatilo, a tím se s ním do povětrí vyzdvihl. Tu opět viděl Faustus z vysoka mnohé krajiny a města, mezi nimižto bylo také jedno jménem Wurczburgk, nejhlavnější biskupské město v Frankrejchu, a zámek při něm pevný a veliký, při němž teče řeka Men, a tu také dobrá, líbezna, silná vonná vína rostou, a obilí zdárná všelijaká se rodí. V témž městě jest tolikéž také mnoho řádů řeholí duchovních, jako řád chodcovský, řád sv. Benedikta, svatého Štěpána a svatého Jana, a řád Karthouzský a německý. Item, tři kostely, kartouský, kromě kostela biskupského, čtyry řady chodcovský, pět klášterův jeptišských, a dva špitály, u blahoslavené Panny Marie řečené, s divným a mistrným stavením. Což vše jakž doktor Faustus ve dne spatřil, dostal se potom také v noci na zámek biskupský, kterýž byl všelijakým potřebami a proffanty opatřen, též i víny všelijakými a rozličnými v sklepích skalních složenými, kterýchž okusiv a koštovav všech, potom zase cestou svou draboval, až přišel do Norberka, o kterémž mu duch jeho oznámil, že jméno má od Klaudia Tiberia Nerona, a od Nerona že Norberg nazváno jest. V tom městě jsou dva kostelové farní, jeden u sv. Sebaldy, jenž v něm pochovaný leží, a druhý u sv. Vavřince řečený, v němž císaře Karla Velikého znamení, jako plášť, zbraň, berla, jablko a koruna jest. Více v témž městě pěkná pozlacená studnice uprostřed ryňku, v níž jakž vůbec

O třetí jízdě doktora Fausta do některých předních království,
knížectví, krajín a měst. 63

se mluví, žeby kopí, kterýmž Longius bok Krista Pána probodl a otevřel, tolikéž také i kus od kříže svatého býti a nalízáti se mělo. Dále také též město má 528. ulic, 116. rour, čtyry velká orlogia, a dvě menší, šest velikých bran a dvě malý, jedenáct mostův kamenných, dvanáct vrchův, deset jarmarkův aneb trhův vejsadních, třináct lázní obecních, deset kostelův, v nichž se káže slovo boží. Item šedesáte osm kol mlynářských, kteréž voda žene a táhne, 132. hejtmanství, dvoje zdi městské, a příkopy hluboké, 389. věží, čtyry bašty, 10. appatek, šedesáte osm ponocných, dvaceti čtyry zrádcův aneb špehěrův, 9. služebníkův obecních, aneb Stadtknechtův, 10. doktorův v právích, a čtrnáct v umění lékařském. Z Normbergka pak když se do Aušpurcku ranním jitem dostal, ptal se ducha svého, odkudby to město své jméno mělo, kterýž mu oznámil, že rozličná jména má. Předně a nejprvé, že jmenováno bylo Vindelica, potom Zizaria. Item, Tyzenburgk, a naposledy od císaře Augusta Octaviana sloulo Augusta. A poněvadž pak to město prvé Faustus také viděl, málo tu prodliv, zase odtud se odebral, až k Řeznu městu přišel; kterýž když též pomíjeti, chtěl, promluvil duch k němu: Fauste pane milý, to město má sedm jmen, totižto Řezno (kteréžto jméno až posavad obdrželo). Item, Tyboria, Quadrata, Hiaspalis, Regniopolis, Imbriopolis, a Ratisbona, a to od Tiberia Augusta synův. Druhé, čtverhranaté město, třetí, od jazyku sedlského, obyvatelův tu okolních. Čtvrté, od Němcův, páté Koenigsburk, šesté Řezno. A sedmé od vorův a šífův, kteříž se tu za často spatřují. To město jest pevné, dobře a pěkně vystavené, k tomu i silné, při něm teče Dunaj, do kteréhožto do šedesáti potokuov vchází, a téměř vseckny s rozličným kupectvím bohaté lodi. V tom též městě, léta 1115. mistrovskej a velmi vznešenej most s klenutím jest vyzdvižen, k tomu i kostel u sv. Remigia řečený jest vystaven, v němž v pravdě chvály hodný a dílo mistrovské se nachází. Ale doktor Faustus nedlouho tu pobyv, zase na cestu rychle se vypravil, však nejprv zlodějství spáchavše, jednomu hospodáři u vysokého hájku řečenému sklep zlezl, potom se obrátil do bavorské země, a přišel do Mnichova tak řečeného města, jistě právě knížetské krajiny. To město na pohledění zdá se býti nové, v něm ulice široké a velmi krásně ozdobené domy. Z Mnichova dal se do Salcburku biskupského města, jenž leží v bavorské zemi, kteréžto při začátku založení rozličnejmi bylo jmenováno jmény. Na proti němuž jsou rozmanité porostliny, hájky, zátoky a mořské vody, odkavadž obyvatelé mnohé divné zvěří a zvláště povětrné, jako kačic a husí divokých docházejí. Z Salcburku

dostal se do Vídně do Rakous, nebo hned z daleka to město jest spatřil, a od ducha svého byl v tom spraven, že nebrzy tak město starožitné najde, kteréžto od Flavia krajního hejtmana tak nazváno jest. To město má veliký a široký okolo sebe příkop, s znamenitými náspy a valy, jsouce v okršlku svém, tři sta kročejův zdýli, a jest dobře upevněné. Domové v něm jsou na větším díle skůro všechny malovaní. Vedlé jeho císařské milosti stavení aneb obydlí, jest vysokého umění škola nebo Collegium vystaveno. To město nemá víceji k spravování obce nařízených vrchností než toliko 18. osob. Užívá se též v něm při času vína sbírání dvanácte set koní, má také to město dlouhé a velmi hluboké sklepy, a ulice v něm tvrdým kamením dlážděny, domové pak v něm s veselými pokoji, světnicemi, mazhauzy, rozličnými ozdobami a nástroji se nacházejí. Z Vídně vznesl se zase na horu, a užřel z vysoka jedno město, kteréž dosti podál odtud leželo, totižto Prahu, jenž jest nejhlavnější město v české zemi. To město jest velmi velké, a na tři díly rozdělené, totižto Staré a Nové Město a Malá strana. Malá strana obsahuje v sobě královský dvůr, stupně a celou horu, též i svatého Víta kostel. Staré pak Město, leží vedle ní jsa ozdobené velikým a znamenitým příkopem, z toho města jde se na Malou stranu přes most, kterýžto most má 24. mistrovských a nákladných jizeb klenutých. Nové pak Město od Starého Města hlubokým příkopem jest rozděleno, a všudy vůkol kolem zdmi jest ohraženo a opatřeno. Odtud doktor Faustus táhl zase k půlnoci, a užřev opět jiné město, spustivši se shůry do něho dolů, poznal, že jest Krakov, nejhlavnější v Polště město, v němž se též nachází vysokého umění škola, to město jest královské sídlo v Polště, dostalo jméno od Craco tak řečeného arciknížete polského. Kteréžto město jest vysokými věžemi též také příkopy a valy obehnané, v kterýchžto příkopích v mnohých se spatřují dosti rybné vody. Má sedm bran, k tomu mnoho pěkných božích domův neb chrámův. Na proti němuž jest mnoho velikých a velmi vysokých skal a vrchův, na kteréžto i doktor Faustus dolův se spustil. Mezi kterýmižto vrchy nachází se jeden tak vysoký, že na pohledění nejináč se zdá, jakoby nebe na sobě držel. Z kteréhožto vrchu doktor Faustus do města dobře hleděti je spatřiti mohl. Neb hned do něho ani nevešel, nýbrž okolo města nevidomě předce upřímo táhl. Od toho vrchu potom doktor Faustus za několik dnův tu sobě poodpočinuv, vznesl se zase na horu až na východ slunce, a táhl přes mnohá království, města a krajiny, též také několik nocí a dní přes moře, kdežto nic jiného neviděl a nespátroval než samo

O třetí jízdě doktora Fausta do některých předních království,
knížectví, krajin a měst. 65

nebe a vodu, i přišel až do Thraciie, to jest do řecké země, do města Konstantinopoli. Kterýžto město Turci neničko Teiceros jmenují, v němžto turecký císař dvůr svůj drží. Tu mnohé hříčky a kratochvíle doktor Faustus provozoval, jakož pak některé se vypisují, kteréž se Solimanovi tureckému císaři přitrefily. Konstantinopolis jména svého od velikomocného tureckého císaře Konstantina dostalo. To město jest znamenitými věžmi, vysokými makovicemi a krásným stavením vystaveno a ozdobeno, tak že dobře nový Řím slouti a jmenovati se může. Má jedenácte bran, tři královské domy, obydlí aneb sídla. Doktor Faustus spatřiv po několika dnech tureckého císaře slávu, vyvešenosť, moc a spravování dvoru jeho, hned jednoho večera, když Solimán císař turecký za tabulí seděl, večeril, dovozoval před ním (však ne viditedlným způsobem) rozličné hříčky a kratochvíle. Nebo na palácu jeho rychlý, veliký a náhlý vyskočiv oheň, plápolal s hřímáním a blejskáním, tak že mnohý z přisedících žádostiv byl takový oheň uhasiti a ututlati. K tomu také téhož Solimana tureckého císaře očaroval, že sám ani vstáti, nýbrž ani odtud ho žádný odvésti a odnésti nemohl. V tom hned rychle zase nesmírnou září palác jeho roznícen byl, nejináč než jakoby samo slunce tu své stanoviště mělo. To vše když se tak stalo, duch doktora Fausta ve vši okrase, ozdobě a postavě Machometské před císaře přivedl, k němuž takto promluvil: Zdráv buď císaři, jenž jsi tak oslavený, že já tvůj Machomet, osobně před tebou jsem se zjeviti a postaviti musil. S těmi a tak krátkými slovy pojednou zmizel. Císař pak po takovém očarování padl na kolena svá až na zem, vžívaje, chválíc a velebíc svého Machometa, že jest ho tak oslavil, a před ním se postavil a zjevil. Na druhý den pak ráno doktor Faustus vznesše se, vešel do císařského zámku a pokoje, kdež císař své ženy a nevěstky choval, kdež žádný nesmí vcházet, ani tam co činiti, jediné čtvero vyklestilých pacholátek, jenž fraucimoru slouží. Ten zámek velikou a hustou mhou tak očaroval, že nic viděti nebylo. V tom doktor Faustus jak i prve duch jeho, vzal před sebe takovou povahu na sebe a způsob, vydávajíc se za Machometa, bydlel šest dní v tom zámku, a ta mlha tak dlouho trvala, dokud on tu jsouc přebýval. Turek pak lid svůj po ten všecken čas k vykonávání rozličných ceremonií, podle jich obyčeje napomínal. Ale D. Faustus čistě jedl a pil, maje své rozličné kratochvíle, byl dobré mysli, a když všecko podle svého zdání vykonal, vznesl se na horu a letěl v ornátě a vši ozdobě machometské, tak že ho každý viděti a spatřiti mohl. Když tak již doktor Faustus pryč odlétl, a mlha ta pominula,

neobmeškal Turek do zámku vjíti, a povolavši svých žen před sebe, jich se dotazoval, kdo by tu tak dlouho při nich byl, že zámek tak dlouhý čas mlhou obklíčený stál? Oni spravili ho tou řečí, že jest Bůh Machomet u nich byl, a kterak v noci jest jednáček tyto, jednáček zase ony z nich požádal, a s nimi spal jim oznamujíc, že z jeho semena znamenitý národ a udatní rekové povstati mají. Turek to sobě za znamenitý jistě dar pokládal že jest jemu jeho ženy obtěžkal, dále se jich doptávajíc, zdali je dobrého znamení nebo proby po sobě zanechal, aneb zdali lidským a přirozeným během to se dalo a působilo? Odpověděly, že jest se k nim lidským během choval, je miloval, líbal, objímal, nad to vejš že jest při nich i nahý líhal, v způsobu a osobě mužské, než řeči jeho že jsou dobře rozuměti nemohli. Kněží pak turečtí na odpor se tomu postavovali, odvozujíc císaře od toho, by tomu nevěřil, by to Bůh Machomet býti měl, než nějaká obluda že býti musela. Ženy proti tomu zase odpověděly: Buďto že obluda to jest byla aneb nebyla, toho že nevědí, však přes to nic méněji, že jest se k nim přátelsky choval, a jim všecko dobré učinil. Takové věci působily císaři veliké myšlení, tak že v velikým pochybenství stál, a za dlouhý čas trval. Ale doktor Faustus obrátiv se odtud, dal se k půlnoci až do velikého a hlavního města Alkair, kteréž prvé Chayrum aneb Momphis řečeno bylo, kdežto egiptský soldát svůj zámek má, v němž s dvorem svým přebývá. Tu se dělí potok řečený Nilus až do Egipta, kterýžto jest největší potok ve všem světě. Neb když slunce na znamení řaka vchází, tehďáž rozlívá se a svlažuje všecku egiptskou krajinu. Potom obrátil se zase na východ k straně půlnoční, až do Komárna a Sabatcz řečených měst, ležících v uherské zemi. To město Komárno jest a bylo hlavní královské město v uherské zemi, vokolo něho velmi ourodná krajina. Nachází se v něm též jedna voda, do kteréžto když železo potopí a je smočí, v měď se obracuje, má doly zlaté, stříbrné, a rozličné kovy. Uhři říkají Start, Němci Offen, jest dosti veliké, pevné, znamenitým a krásným zámkem ozdobené. Odtud opěty doktor Faustus táhl až do Magdeburku a Lubeku, jenž leží v saské zemi. Magdeburk jest biskupská stolice, v tom městě spatřuje se jeden dčbán z těch šesti, v kterýchž Kristus Pán v Káni Kalilejské z vody víno učiniti ráčil. Lubek jest také biskupská stolice v saské zemi; z Lubeka přišel do Turingii až do Erfurtu, kdežto vysokého umění škola vystavena jest. Z Erfurtu obrátil se zase k Wirtemberku, a navrátil se po vyjití půl druhého léta zase domu, spatřivše mnoho rozličných krajin napřed psaných i jiných více, kteréž nejsou tuto všecky poznamenané.

O ráji zemském.

Faustus byvši v Egiptě, když město Alkair byl ohledal a projevše po povětrí mnohá království a země, jako englickou, hyšpanskou, švedskou, denemarskou, judskou, africkou, perskou etc., dostal se potom do mouřenínské země, cestou svou přes vysoké hory, skály a vostrovky se nesše. A obzvláště byl také na nejpřednějším vostrově, Britannia slove, na němž mnozí potokové, vary a dostatek všelijakých kovův a kamenův drahých jest, jichžto doktor Faustus nemálo s sebou přinesl. Orchades jsou vostrovové velikého moře, okolo Britannie ležící, jichžto v počtu 23 jest, a z těch deset pustých bez lidí, a třinácte lidmi osazených. Kaukasus mezi Indií a Scythií ležící, jest nejvyšší vostrov nad jiné svou vyvešností a okrouhlostí. Na kterémž doktor Faustus se postaviv mnohé země a krajiny po moři rozdvojené viděl, kdež také mnoho od pepřových stromův se spatřuje, nic jinák než jako zde u nás stromův jalovcových máme. Kréta vostrov v řecké zemi, ležící v Gandenském moři, ten Benátčanům přísluší, na kterémžto se malvazi strojí a temperuje, ostrov ten plný jest koz, však jelenův žádných netrpí, ani také jakých škodlivých zvířat, jako hadův, vlkův a lišek, jediné nesmírně jedovaté pavouky, to jest nejvonačejší zvěřina. Ty a jiné mnohé ostrovy, kteréž mu duch jeho Mephostophiles ukazoval a vypravoval, D. Faustus spatřil a vykonspektoval. I abych zase, odkud jsem začal, k tomu přišel, byla toho příčina, že se Faustus na takové veliké a vysoké hory vynášel, taková, aby odtud netoliko některé strany a místa v moři, a okolní království a země prohlídnouti, ale také tudy naději míti, poněvadž někteří ostrovové vyvýšeností svou tak vysokí jsou, žeby konečně tolikéž i ráj zemský, z něhož první rodičové naši vyhnáni byli, spatřiti mohl, neb k svému duchu o to se domlouvati, a jeho za to, aby mu jej ukázal, žádati nesměl. A zvláště pak na ostrově a vrchu Kaukasu, kterýž všechny jiné hory a ostrovy štítem a špicí svou převyšuje, nadál se, že tu nechybí ráje. Jakož pak na špicí téhož u Kaukasu předně celou judskou a scythskou zemi viděl, potom proti vejchodu pohleděv zdaleka, zdůli nahoru až právě k cíli půlnočnímu spatřil jakousi jasnost a světlo, jako nápodobně k slunci jasnému, a plamen ohnivý, an vychází od země až k nebi, obmezený a obehnaný jsoucí, na způsob vostrova nevelkého zvejší. Dále viděl také pod

sebou v dole po zemi čtyry veliké řeky se vyprejšťující; jednu, an teče proti Indii, druhou proti Egiptu, třetí proti Armenii, a čtvrtou tolikéž proti Armenii. Toho všeho, což viděl, by rád grunt a začátek viděl. A protože v oumyslu měl, to na duchu svém vyzvědět, což učinil, však velmi ostejchavě, i ptal se, coby to bylo, jemužto duch jeho dobrou odpověď davše pravil: Že jest ráj byl, ležící proti vejchodu slunce, zahrada zajisté rozkošná, od samého Pána Boha se vši zvolí štípená, a paprslkové ohniví, okolo té zahrady jsou zdi, kterýmiž Pán Bůh týž ráj, pro opatření jeho, obehnati jest ráčil, hyn pak (prej) světlost a jasnost ta, kterouž před sebou vidíš, jest meč plamenný, kterýmž anděl takovou zahradu aneb ráj ochraňuje a obmezuje, k kterémuž ještě tak daleko máš, jak daleko jsi se již projel, mohls jej v povětří a vysokosti lépeji viděti, ale nešetřils toho atd. Řeka pak aneb potok ten, kterýž se teď na čtyry strany rozděluje, jsou potokové, jenž se z studnice, ješto v prostřed ráje stojí, vyprejšťují, a jména jich jsou tato: První Ganges neb Phison, druhý Gihon neb Nilus, třetí Tigris. Čtvrtý Eufrates a nyní vidíš, že pod znamením váhy a štíra leží, nebes se dotýkající. A na těch ohnivých zdech stojí anděl cherubín, s plamenným mečem, k opatření a ochránění toho všeho nařízený a ustanovený. Ale ani ty, ani já, ani žádný živý člověk tam přijíti nemůže.

O kométě aneb hvězdě s ocasem.

V městě Ejslebu vidína jednoho času kométa aneb hvězda s ocasem veliké velikosti. I ptali se doktora Fausta někteří dobří přátelé a tovaryši jeho, odkud by taková hvězda aneb kométa pocházela. Jimžto odpovídaje řekl: Častokráte se přitrefuje, že měsíc na obloze nebeské se proměňuje, a slunce na západ zachází, a tak když se měsíc k němu přibližuje, slunce jakožto mocnější a silnější, světlo jemu odjímá, a jej jako v krev proměňuje. Ale když zase na horu postupuje, v rozličné barvy se obrací, a tudy z něho rozliční a předivní zázrakové a kométy pocházejí, jehožto resoluci a spatření, oučinkové z božského uložení a dopuštění rovní nejsou, nebo jedná s sebou přináší rozbroj, války, mor, hlízy, smrt náhlou, pryskejře a jiné nemoci škodlivé, jedná povodeň, mokro, suchota, drahota, hlad a jiné k tomu podobné neřesti, z kteréhožto spojení slunce a měsíce takový zázrak a kométa, k čemuž zlí duchové, jenž taková tajemství boží poněkud znáti chtějí, dopomáhají, na světlo se vyjevuje. Však taková hvězda s ocasem jest rovně jako pankhart mezi jinými dětmi řádně zplozenými, neb otec její jest, jakž napřed oznámeno, slunce a měsíc.

O hvězdách.

Jeden vznešený doktor v Halberštatě pozval jednou doktora Fausta k večeři, a nežli připraveno a na stůl přinešeno bylo, Faustus se položil na okno, a pohleděl k nebi, kteréž toho času, jakožto jarního, jasné, a plné bylo, kterýžto doktor též byl člověk v lékařském a hvězdářském umění zblhlý, jenž doktora Fausta nejvíce za tou příčinou byl k sobě pozval, aby o některých planetách, aspektech a hvězdách i proměnách od něho spraven býti mohl, a protož se k doktorovi Faustovi na okno položil, a s ním ven vyhlídal, a spatřil, že se hvězdy za často čistí a distillují, ptal se D. Fausta, jaká toho příčina jest, a odkud to pochází. Odpověděl mu doktor Faustus: Pane a bratře milý, víte o tom dobře prvé, že nejmenší hvězda na obloze nebeské, kteráž se zde u nás dole tak malá býti zdá jako svíčka lojová, větší jest nežli které knížetství. A jest věc jistá, jakž jsem to sám očitě z blízka viděl, že širokost, dlouhost a vokrouhlost nebe, větší jest nežli 12. světů neb okršlkův země, jakož pak pod oblaky nebeskými žádné země viděti není, k tomu také některá hvězda větší jest než tato krajina, některá tak veliká, jako město toto, jiná jako veškeren okršlek vší říše, jiná opět jako turecká země, jedna každá planeta tak veliká jako veškeren svět. Odpověděl doktor ten: Ovšem jest tak, pane Fauste milý, ale pověz mi také, jaká jest příležitost těch duchův povětrných, kteříž (jakž se mluví) lidi netoliko ve dne, ale i v noci trápi a sužují. I odpovídaje mu řekl doktor Faustus: Duchové ti, poněvadž slunci poddáni nejsou, bydlejí a přebývají pod oblaky, a čím jasněji slunce svítí, tím také duchové hlubšího bydlení a temnosti hledají. Neb světlo a jasnost slunečná jest jim od Pána Boha zapovědína, a jim dopřína a přivlastněna není, ale v noci, když největší a nejtmařejší tmy jsou, bydlejí mezi námi lidmi. Neb slunce, ačkoliv krásně nesvítí, však první nebe tak jasné mocí svou učiní jako den, tak že v temné a tmavé noci, lidé nic méně, byť pak hvězdy nesvítily, nebe viděti a spatřiti můžeme. Odtud to pochází, že duchové, poněvadž světlosti a jasnosti slunce, v výsosti postaveného, trpěti a snášeti nemohou, k nám dolův na zem se spouštějí, mezi námi lidmi přebývají, a nás těžkými sny, hroznými a děsitedlnými spůsoby obtěžují, a bludami svými strašiti a děsiti nepřestávají. An když i vy po tmě a bez světla ven vycházíte, tehdy vás ledajakási hrůza napadá. K tomu také tvoří

72 Historia o životu doktora Jana Fausta

se v noci divné a rozličné fantazie, kteréž ve dne nebývají. Item, děsí se tolikéž mnohý, domnívaje se, jakoby duch neb obluda před ním stála, a na něho sahala, ješto se toho častokráte mnohému přitrefuje, jakoby v domě a ve snách chodil, a jiné mnohé věci, na kteréž nikdá člověk nemyslí, činí a působí. Ty a takové všelijaké věci potkávají nás v noci proto, že duchové od nás blízko jsou, a nás všelijakým šálením a oslepením trápí a sužují.

Otázka jiná o hvězdách, které na zem padají a se distillují.

Co se mocnosti hvězd, které se osvicují a z nebe padají, dotýče, to nic nového není, neb se to každou noc stává. A tak když která hvězda blesk aneb oheň z sebe vypouští, to jest, netoliko znamení, aneb tříbení, (jakž my to jmenujeme) té hvězdy, když se distilluje aneb čistí, tříbení její jest černé a na poli zelené barvy. Ale aby hvězda spadnouti tady měla, to jest toliko domnění lidské. A protož byť časem nočním větší blesk aneb oheň z hvězdy dolů na zem spadl, však to není, jakž se my domníváme, hvězda. Nebo takový blesk aneb oheň, proto se tak veliký býti zdá, že hvězdy nejsou jednostejné velikosti, nýbrž některá hvězda větší, a některá zase menší. Z nichžto žádná na zem z nebe bez obzvláštního božského dopuštění nespadá, lečby Pán Bůh všemohoucí krajiny i lidi strestati a skaziti míti ráčil, tu tehdaž taková hvězda, ješto doluov vskutku padá, oblaky nebeské prorokuje, s sebou táhne, a skrze ně veliké povodně, horka a zahubení lidem i krajinám přináší.

Otázka o hřímání a hromobití.

Času některého měsíce srpna, stalo se v Wittemberce večerním časem, veliké hřímání a blejskání, o kterémž někteří doktoři v lékařském umění ptali se doktora Fausta, s nimi na ryňku stojícího, jakáby toho příčina byla. I oznámil jim: Když (prej) času kterého hřímání má, tehdy se prvé vítr udělá, a potom po něm veliký déšť spadá. Z čehož to pochází, když se od čtyř stran větrové nebeští v hromadu spojují a shlukují, tím ženou oblaky též v hromadu, a skrze ně příval působí, aneb je jako černou barvou napouštějí, jakož pak i tuto se spatřuje, že se černá mračna přes toto město přehání. A když tak se pohnutí s mračnem oblakův dějí, přimišují se duchové mezi ně, a bojují se čtyřmi stranami větrův, tak že nebe z takového potejkání, hnutí pociťuje, a hřmot vydává, což my jmenujeme hřímání. A když vítr nesilný jest, hřímání průchodu volného míti nemůže, a protož se jako pozastavuje a mocí svou větru přichycuje. Naposledy i toho šetřte, v které straně oblakův vítr povstává, v té straně také hnutí týchž oblakův a mračno vyvstává, tak že někdy od východu, od západu, zase od poledne, a také od půl noci mračna se zdvíhají, a v různu se zblíhají.

Kterak D. Faustus císaři Karlovi Pátému, císaře onoho Alexandra Velikého, též manželku jeho na světlo vyvedl a ukázal.

Císař Karel toho jména pátý, když některého času s svým dvorem do města Insurgku přijel, dal se k němu doktor Faustus také najíti, a majíc s mnohými dvořany císařskými, zvláště pak s těmi, kterýmž lékařstvím a uměním svým od mnohých jízlivých neduhův a bolesti spomohl, známost dobrou a chvalitebnou, byl od nich ke dvoru císařskému fedrován, i také mezi ně za tabuli posazen. Na kteréhožto císař Karel Pátý s pilností popatřiv, ptal se služebníkův tu přistojících, kdoby byl. I oznámili mu: Že jest doktor Faustus, kterýv maje sobě jméno jeho v známast uvedené, mlčel až po jídle, a to se stalo při času svatých Filipa a Jakuba. Po stole pak povolal císař Karel doktora Fausta do svého pokoje, vetce k němu, kterak o něm zprávu má, že by v umění kouzelnickém zkušeným mistrem býti, a ducha vůdce v tom následovati měl, žádaje od něho, aby před ním skutek toho dokázal, připovídajíc pod svou císařskou důstojností, že se jemu nic zlého státi ani přihoditi nemá. K jehožto přípovědi D. Faustus s poníženou službou povolil. I dí jemu císař Karel: Majíce jednoho času v ležení svém na své mysl, v jakém důstojenství a vyvejšenosti pradědové a předkové naši jsou byli, tak že ani my, ani potomkové naši jim rovni býti nemůžeme a nebudem, zvláště pak velikomocnému císaři onomu Alexandru Velikému, kterýž ve všech monarchiích všem císařům za světlo a okrasu jest sloul, a jakž se v kronikách nachází, veliká bohatství, mnohá království, panování a země sobě podmanil, čehož my, ani potomkové naši s těžkostí dovedeme: A protož žádáme, že nám téhož c. Alexandra Velikého, též manželku jeho v tom způsobu, křtaltu, chodu a obličejí, jakž za živobytí svého byli, ukážeš a vyvedeš, tak abychom poznati mohli, zes právě v umění svém mistrem dokonalým. Odpověděl D. Faustus: Nejmilostivější císaři, vaší císařské milosti žádost o vyvedení a vystavení před vaší císařskou milost osoby někdy onoho císaře Alexandra Velikého, též i manželky jeho, v témž způsobu a křtaltu, i chodu, jak jsou za živa byli poddaně vykonati, a je mocí ducha mého viditedlně před vaší císařskou milostí postaviti chci. Však neračte se domnívati, žeby těla jejich mrtvá z mrtvých vstáti, a osobně tuto se postaviti

měla, neb to věc možná není. Než duchové, kteříž Alexandra a manželku jeho viděli, ti takovou jich formu a křtalt na sebe vzíti, a v ně se pnoměnití mohou, skrže kteréž také je vaší císařské milosti skutečně a opravdově okáží a vyvedu. I v tom vyšel Faustus z pokoje císařového, aby s duchem svým o tom mluvení měl, a všed zase do pokoje, pověděl, že jeho milosti takové žádosti s touto kondicí neb vejminkou povoluje, aby se ničehož na nich ptáti, ani s nimi mluvití neráčil, což jemu zdržeti připověděl. Tu odevřev dbktor Faustus dvěře, hned kráčel císař Alexander do pokoje císařového, v tom spůsobu a křtaltu, jakž živý jsouce chodíval, totižto: Spanilé, svalovité, tlusté mužatko, majíc černou, hustou, širokou bradu, červené líce, vzezření udatné, oči zuřivé, v celém kyrysu, upřímo k císaři Karlovi, a před ním se postaviv, poklonu mu náležitou učinil. Proti němuž císař povstati a jej vítati chtěl, ale doktor Faustus kynuv, aby toho činiti neráčil. Po vyjití pak císaře Alexandra z pokoje, vynikla také i manželka jeho do téhož pokoje, a císaři Karlovi poklonu učinivši, před ním se stavěla, majíc na sobě sukni aksamitovou modrou, zlatem, krumplováním a perlami ozdobenou, náramně pěkně, červené a okrouhlé tváři, jako s plevejsem a růží skropené. I uhledav císař Karel takové dvě osoby, kteréž dávno viděti žádal, myslil v sobě, poněvadž duch v takový křtalt se proměňovati umí, že oklamán od něho není, však aby toho dokonalejší grunt míti mohl, že se takové vyvedení osob dotčených skutkem srovnává, podlé zprávy sobě o manželce Alexandrově učiněné, žeby velkou bradavici v tejlů měla, i přistoupil k ní, chtěje spatřiti, srovnáli se takový vyvedený obraz s opravdovým obrazem, čili nic? I pohleděv tak v pravdě našel, a bradavici takovou v týle jejím, neb jako špalek nepohnutedlný před ním stála, našel. Po kterémžto jeho spatření hned tu zmizela, a tak tudy císaře Karla žádost naplněna a vykonána byla.

Kterak D. Faustus jednomu rytíři v hlavě jeho jelení rohy způsobil.

Po vykonání žádosti od císaře Karla Pátého, na doktora Fausta vzložené, šel doktor Faustus při soumraku, když k stolu císařskému troubili na pavlači, a patřiv z ní dolů na dvořany jeho milosti císařské, jak se sem a tam procházejí, v tom jednom lozumentu, uzřev jednoho na vokně spícího, kteréhož tuto jmenovati pomínu, neb osoba stavu panského byl. A ačkoliv takové kouzlení na zlehčení osoby jeho se vztahovalo, však Mephostophiles v tom pilně a věrně pracoval, tak že témuž dvořanu v okně spícímu, v hlavě jeho rohy jelení spotvořil. Kterýž procejtiv a hlavy své pozdvihnouti chtěje, ani sem ani tam z okna nemohl, neb okno odevšad zamčeno bylo, což mu to nemohlo než k velikému zhrození a zděšení býti, sem i tam hlavu svíjejíc, kteréžto lotrovství vidouc císař Karel, jemu se zasmáti a sobě to za kratochvíli položiti ráčil. Však potom doktor Faustus zase takové rohy jemu odňal a čárův svých na něm více nedovozoval.

Kterak dotčeuý rytíř nad doktorem Faustem se vymstívati chtěl, ale zle mu sedlo.

Doktor Faustus vzav zase odpuštění ode dvora císařského, při němž jemu všelijaká ctitedlnost prokázána byla, a mnohým darem od císaře Karla Pátého, i jiných pánův a dvořeninův jeho nadaným, pryč se odebral, a odjev nemálo, jako půl druhé míle od města, spatřil v jednom lese sedm koňův jízdných od toho rytíře, kterémuž doktor Faustus rohy jelení k hlavě při dvoře císařském přilepil, s lidmi v témž lese zanechaných, jenž se s ručnicemi a s přiložitými kohoutky úprkem na D. Fausta valili. Ale věda D. Faustus dobře, proč se a z jaké příčiny to děje, povyhnul na stranu do nějakého háječku, a v něm vskok se zhotoviv, proti nim vytáhl, kteréhož když rytíř uzře domníval se, že všecken hájek lidu zbrojného naplněn jest a proti němu se valí, dal s v utíkání, tou nadějí, že bude moci utéci. Ale v naději zmejen, upadl v jich moc, a vida nezbytí, prosil doktora Fausta za milost, která jemu také od něho i prokázána jest, však pro všetečnost D. Faustus témuž rytíři a jeho vojákům jízdným čáry svými, mimo předešlé rohy, kozlové na čelích jich, koňům pak kravské rohy spotvořil, kteréz místo pokuty přes celý měsíc na sobě nositi musili.

Kterak doktor Faustus jednomu sedláku vůz sena s vozem i s koňmi nad podivení sežral.

Některého času doktor Faustus do městečka, slove Gotty, za nějakou potřebou svou toho měsíce června, když seno sklizovati obyčej mají, přišel, a jsa při večerním kvasu truňkem obtížen šel s komoňstvem svým za ním hlučícím z městečka, a procházeje se za branou po příkopích, vezl proti němu sedlák vůz sena, jemuž doktor Faustus cestu, kterouž jeti měl, zaskočil, a sedlák nemoha proň ouvozem jeti, prosil ho, aby mu se vyhnul, a stezkou, jako jiné lidé chodí, šel. Odpověděl mu D. Faustus jsouc pod helmem: Slyš to, sedláčku Vavroušku, rád zvím, jáli tobě čili ty mně vyhnouti se musíš. Zdaliž neslýchal, že se člověku opilému každý i s vozem sena z cesty vyhnouti má. Sedlák s kofěrováním nemotorným Faustovi pyšné řeči podával. Kterémuž to D. Faustus: Co pak, sedláčku, ještě mi chceš odporných slov podávati, radímť, mlč, jinak tobě to seno, vůz i tvé koně sním. I řekl mu sedlák: I sežer třebaš i nadělení mé. A když dobré slovo dobrého místa míti nehlo, oslepil D. Faustus sedláka, takže se jináče nedomníval, než že on doktor Faustus takovou tlamu má, jako nejvyšší drejlink, a že mu koně, vůz i seno již zžírá, náramně se ulekše, počal za ušima stejskala hledati. A vidúc, že mu nevděk, zděšeně k purgkmistru toho města klubal, a žalobu svou jak se sama v sobě zběhla, stížil. Purgkmistr chtěje podlé zprávy na to pohleděti, ubíral se s sedlákem za bránu smějíc se, ale když za bránu přišli, viděli koně i vůz sedlákův v své váze státi jako i prvé, a teprva srozuměvše; že D. Faustus sedláka toliko svými čáry oslepil a oči jeho zastřel, toho při tom zanechali.

Kterak doktor Faustus tré hrabat k spatřemí svatby knížete bavorského syna do Mnichova v povětrí přinesl.

Tré předních hrabat, jichž tuto jména jmenovati potřebí není, byvše v Wittemberce na učení svobodném, sešli se jednou, a rozmlouvání mezi sebou měli o veliké a znamenité slávě a pompě, kteráž se v městě Mnichově při veselí bavorského knížete syna díti bude, žádající a vinšující sobě, aby toliko puol hodinky přítomní v Mnichově při témž veselí býti, a je spatřiti mohli. I mezi takovým rozmlouváním, jednomu z nich když padlo na mysl; vyskočil s řečí: Páni strejcové milí, chceteli vůli vaši s mou srovnati a k mé raddě přistoupiti, tehdy takové veselí spatřiti, na ně se podívati, a potom zde v Wittemberce na noc zase býti můžeme. Radda pak má v tom jest taková, abychme sobě pro doktora Fausta poslali, jemu náš oumysl v známost uvedli, a dar mu dadouce, jeho za to žádali, aby nám v tom nápomocen byl. Kterážto radda jiným hrabatům vejborně dobře se líbila, a tak hned pro doktora Fausta poslali, a jemu své předsevzetí oznámili, darem jej i také dobrým obědem a panketem ctíce darovali, na čemž on přestav, jim v tom se propůjčiti připověděl. A když potom se přiblížil čas, v kterémž syn bavorského knížete veselí své začíti měl, povolal D. Faustus těch hrabat sobě do příbytku svého, rozkázal, aby co nejpěkněji mohou do šatův nejnákladnějších se připravili a přistrojili. Potom vzav plášť široký, rozetřel jej na zahradě své, kterouž při domu svém měl, kázal se jim naň posaditi, a sám do prostředku mezi ně sedl, přísně jim poručil, aby žádný, pokud vně budou, slova nemluvil, a když na paláci knížete bavorského se postaví, byť pak kdo s nimi mluviti, aneb co se tázati jich chtěl, aby žádnému odpovědi žádné nedávali, v čemž se oni tak zachovati připověděli. Tu hned na takové jejich připovědění D. Faustus čarodějným zaklínáním svým vzbudil veliký vítr, tak že týž plášť od země v komáč a vicher vzat, a oni na něm sedíce, do povětrí letěli, tak rychle, že právě v čas do Mnichova ke dvoru knížetcímu trefili. Však způsobem neviditedlným těpil se s nimi, že jich žádný nespatri, až na paláci knížete bavorského se octli, tu když je maršálek knížetcí spatri, pověděl knížeti pánu svému, kterak již všacka knížata, hrabata a páni stolí, vně pak žeby ještě tři páni s jedním služebníkem

stáli, ještě nedávno byli přijeli, žádaje J. M. knížetci, aby ven vyjítí a je vítati ráčil. Což se jesti tak stalo, že od knížete pána starého přivítání i také za tabuli posazeni byli. A to se dalo nočním časem, když kvas večerní vykonán býti měl, a potom i na zejtrí skrze umění Faustovo celý den při témž veselí a slávě jeho byli a to všeckno, jak se způsobilo, bez překážky všech stolících volně viděli a spatřili. Však jakž na hoře dotčeno, hrabata podlé přísného doktora Fausta poručení, aby se tak chovali, a přes ten celý den s žádným nemluvili, a jakby jim rozkázal, hned zase pláště všickni se chytili a drželi, a jinák nečinili, že v okamžení pryč budou. I ačkoliv knížeti bavorskému, je vítajícimu, žádné odpovědi nedali, však nic méně truksasové knížetští jim vody k umytí rukou poddali. A vidouc doktor Faustuss, žeby jeden z dotčených hrabat, (co) rozkázal jemu, přestúpiti se schyloval, vzkřikl: huj chyťte se pláště. A ihned těch dví hrabat, jenž se pláště chopňli, zmizeli. Třetí pak hrabě kterýž se obmeškal, na paláci osaměl, a jsouc jat, do vězení vtěťhán jest. Těchto pak dví hrabat o půl noci do Wittembergka když se dostali, počali zarmoucení býti pro zmrhání strejce jich, ale doktor Faustus, aby se nestarali, je těšil, že jej konečně ranním jitem sprostí, a zase ho bez ublížení přitěpí. Tu zajaté hrabě nad touto svou příhodou velice zarmoucen jsouc nadál se, že již tu v takovém vězení, mnohou vartou opatřeném, žádného retuňku nedostane, nýbrž v něm mizerně zahyne. I jsouc tázán od dvořanův knížetcích, jaký to duch byl a kdo jsou to ti tří byli, ještě zmizeli? Hrabě játé jal v sobě mysliti takto: Jestliže je prozradím a pronesu, veta po mně bude. A protož žádnému žádné odpovědi na jich otázky dáti nechtěl, tak že od něho ten celý den jednoho slova vytáhnouti a dostati nemohli. Pro kteroužto příčinu Jeho Milost se nad tím konečně ustrnul, poněvadž mluvití nechce, aby útrpným právem na ráno mu přikročeno bylo, tím že on dobře k řeči a mluvení přiveden bude. Ale hrabě vždy štoloval se na doktora Fausta, že ho neopustí, nýbrž proň bez meškání se přivelebí. Však jestližeby se toho nestalo, a on útrpně tázán byl, žeby již, by nechtěl, výskati musel. A v tom jeho smutném takovém přemejšlení doktor Faustus, žádostivý host, nežli zasvítávalo k němu se najítí dal, a ponocné téhož vězení tak ukolíbal, by mrtví byli, zesnulí, a žádného hřmotu neslyšeli, tu jako dobrý zámečník všecky dvěře a zámky zotvíral, a hrabě pochopiv, zase do Wittembergka k svým strejcům přitěpil. Za kteroužto práci D. Faustovi od hraběte, tak z vězení vymoženého, poctivý a ušlechtilý dar na ukázání vděčnosti dán a presentován.

Kterak doktor Faustus od jednoho žida peněz vypůjčil, a sobě nohu v přítomnosti jeho uřezav, židu do oplacení té summy v základu zanechal.

Prísloví jest, že kouzelník a čarodějník do roka ani o tři haleře nezbohatne, s čímž se i D. Faustus potkal. Neb ačkoli připovídání a honosení ducha jeho nětco velikého zdálo se býti, ale však na prosto lhářem zůstal, kterýmž od počátku světa byl a posavad jest, zůstane a bude, zvláště pak v té příčině, kdež D. Faustovi umění jeho vychvaloval, že z něho mocným učiněn býti, a sám sobě bohatství dosti způsobiti, i peněz bez nedostatku nashramážditi může. Jakož jsouc pak v čtvrtém létě od datum zápisu svého d'áblu, na zlatě i stříbře, vše bez nedostatku měl. Anobřž také že uměním svým jídla a pití do sytosti sobě ode dvorů panských, knížetcích i královských spraviti a způsobiti mohl a uměl. Jehožto honosení podvodnému D. Faustus poněkud místo dal, a proti duchu svému se pozdvihovati nesměl. Po kterážto pútce a předkládání d'ábelském, treffilo se, že D. Faustus mezi svou touaryšskou komadnii přišel, a rozveseliv se, chtěl jim panket tovaryšský učiniti, však nemaje reštův, dal se v radu, aby sobě od žida nětco peněz na to, do jistého času vypůjčil. I v tom táhl k jednomu židu, vzal od něho půjčku šedesáte tolarův, a do čtyř nedělí pořád zběhlých. Kterýžto čas když vyšel, žid o placení své pujčené summy i s lichvou od něho míti chtěl, ale doktor Faustus k placení se neměl. Tu žid po vyjítí toho času k doktorovi Faustovi do domu jeho šed, požádal ho za summy své navrácení. Kterémužto D. Faustus vetce: Žide, já na ten čas žádných peněz nemám, nu rad', kde se mám v ně objíti, však abys ty svou summou jistší byl, chci tobě z oudův mých buďto ruku, nebo nohu utíti, a tobě zatím v základě zanechati, však s touto při tom vejminkou; když peněz dostanu, a tobě odplatiti moci budu, abys ty mi takový oud můj bez ouhony zase navrátil. Žid myslil sám v sobě, aj kdo by z křesťanův byl, aby sobě oudu pro peníze opovážiti, a v základu zanechati měl, aj musí nějaký nevážný člověk býti. A protož na takovém základě přestav, byl s ním spokojen, podlé kteréhožto od žida dovolení, Faustus vzav pilku a uřezav sobě nohu (což nebylo než pouhé kouzlení a oklamání), dal

ji židu, s tím doložením, když jemu jeho summu složí a oplatí, aby mu také on nohu jeho pěkně navrátil, že sobě jí dobře přiheftovati trefí. Žid jsouc s takovým základem Faustovým ubezpečen, odšel s tou nohou do své chalupy. Potom pak po některém dni patřiv žid na tu nohu zastavenou, a v ošklivost ji vzav, sám v sobě mysliv, aj k čemu jest mi noha ta mršina, nechámli ji dlouho, až do svrchu psaného času, za sebou v chalupě své, smradí se a červy rozleze, a není možné, aby jí ten jistý doktor sobě zase přindati mohl. I ačkoliv to základ veliký jest a větší býti nemůže, jako když kdo oud svůj vlastní zastavovati se opováží, však nač mi jest, poněvadž s ní lichviti a šantročiti moci nebudu. I v takových myšlinkách, (k kterýmž se žid potomně sám přiznal) šedše stezkou přes jednu řeku, praštil nohou Faustovou do vody, a tu jí odšel. V tom doktor Faustus o takovém žida skutku vskok zvěděv, hned proň sobě poslal, tou příčinou, jakoby jemu dluh oplatiti chtěl: A když žid přišel, ptal se doktor Faustus na základ svůj, aby mu jej podle nahoře položené kondici a excepci neb vejminky, proti oplacení summy půjčené zas navrátil. Odpověděl žid: Poněvadž žádnému k žádné platnosti nebyl, že jest jej pryč zavrhl. Ale doktor Faustus na tom, nepřestav, základ a nohu svou zase od něho na krátce míti chtěl, anebo aby mu ji zaplatil. Žid pak chtěli jest před ním pokoje užítí, a jeho prázen ovšem býti, musil jemu za tu nohu jeho, kteréž byl nikdá neztrátil, aniž jí kdy sobě uřezal, k prvnější summě, ještě druhých šedesáte tolarův přidati. A to byl doktoru Faustu vejdělek dobrý, židu pak škodlivé oklamání.

Kterak doktor Faustus jednoho koníře oklamal.

Týmž způsobem podvedl také jednoho koníře o jarmarce, když připraviv a ozdobiv sobě koně spanilého, jel na něm na jarmark, Pfejterník slove, kterémuž se i hned mnoho kupcův hrnulo. A když jej tu jednomu koníři za čtyřiceti zlatých rejnských prodal, poroučel mu, aby s ním do žádné vody nejezdil. Koníř pak, chtěje po odjítí doktora Fausta zvědět, co tím míní, a proč mu to zapovídá, nemoha málo nětco počekati, jel na něm do vody, a když s ním na hlubině puol řeky ploul, zmizel kůň pod ním, a on na snopku slámy neb došku zůstal, tak že blízko byl od utopení, a jak z té řeky vylezl, vědouc dobře, kde takový kupec a koníř jeho v hospodě stojí, běžel k němu s hněvem a zuřivostí, nalezše doktora Fausta na loži, an spí a chrupe, popadl ho za nohu, a chtě jej z téhož lůže dolův strhnouti, vytrhl mu nohu jeho v silně v hněvivosti, až zpátkem kozelec na zadek převrhl. V tom doktor Faustus jakoby ze sna procejtíl, zmítaje sebou, křičeti a říčeti počal a koníř nerozuměje, co se děje, z toho se velice zděsil a ulekl, a jináče se nedomnívaje, než že mu zajisto nohu z zadku vytrhl. A protož boje se, aby těžkosti větší proto neměl, dal se v nohy na outěk, a oželiv koně straceného, i peněz zaň daných, k doktorovi Faustovi potud se více nenavrátil. Tu opět doktor Faustus za některý čas při penězích byl.

Kterak doktor Faustus sežral vůz sena.

Doktor Faustus byl jednoho času v městě Cvikově, v kterémž mnozí mistři s ním v zná most vešli, a k němu se přitovaryšili. I přitrefilo se některého času, když s ním po večeri na procházku vyšli, jel proti nim sedláček jeden, vůz sena vezouc, kterémuž doktor Faustus vetce řekl: Sedláčku, cobys odemne chtěl vzíti a k tomu dovoliti, abych se toho sena do sytosti najesti mohl. Sedláček domnívaje se, že s ním doktor Faustus toliko kunštuje, za takové jídlo krejcar dáti procenil. Doktor Faustus natom přestav, dal se do toho sena, a tak lakotně je omílal, že všickni okolo něho stojíce tomu se náramně smáti musili. Ale sedláček jsouc omámen a jako oslepen, počal se šklebiti neb mu již přes polovici toho sena ubylo, a bojíc se, aby o ostatek nepřišel, musil se s doktorem Faustem urovnati. Však toho v skutku nic nebylo, neb jakž domův přijel, měl své seno zase tak v celosti své jako prvé.

O pranici a hadruňku dvanácti žákův neb studentův.

V Wittemberce vznikla před domem Faustovým šarvátka a pranice mezi sedmi studenty proti pěti, i užřev to doktor Faustus, že tu rovnost žádná mezi nimi není, omámil a zaslepil všechněm oči jich, že jeden druhého viděti nemohl. A tak se v tom hněvu a zaslepení vespolek táhali, že ti, jenž na to hleděli, z té takové pranice a nemotorné oslepenosti jich, veliký smích z toho zplodili, a hadrovníky naposledy rozvésti, a do lozumentů jejich je odvésti jsou musili. Však když do lozumentu se dostali, v okamžení zase viděli, a takového oslepení zbaveni jsouce, toho, co jsou se před lidmi dopustili, spravedlivě pykali a želeli.

Kterak doktor Faustus sedlákům vožralým učaroval, že jsou ústa svá dokořán otevřená měli.

Doktor Faustus když jednoho času byl v jednom domě hostinském, s některými přáteli svými na truňku víně, v kterémžto domě také o několik stolův sedlákův sedělo, kteřížto sedláci silným vínem a truňkem nad míru jsouce obtížení a přemožení, byli veseli, křičeli, divně vejskali, tenožili a se přetvářeli a takový tumult mezi sebou ztropili, že jiní svého vlastního slova slyšeti nemohli. I vetce doktor Faustus k těm, jenž s nim při truňku seděli: pozorujte, poněvadž sami od sebe od toho křiku přestati nechtějí, jak já jim to hned zastavím. A když tak vždy více a více prokřikovali a tenožili, nic jinák než jako jiní vlčkové, udělal jim kouzlením svým, že všickni ústa svá dokořán otevřená měli, a jich zase ani zavřítí, ani mluvíti, nadto vejskati nemohli, a tak tudy mezi nimi dosti mírné utišení se stalo, a hledě jeden na druhého, otevřená ústa, nevěděli, co jak se jim to odkud stalo. Však jak z též piterny vynikli, hned také zase k řeči a k mluvení přišli, ale tu déleji zůstati sobě nevinšovali, nýbrž každý co propil, zaplatil, a do chalup svých sehnuvše hlavy se odebrali a řádu cechovního samému Faustovi popřáli.

Kterak doktor Faustus pět vepřů po šesti zlatých rejnských prodal.

Doktor Faustus opět znovu lichviti počav, spravil sobě jako k trhu pět vykrmených vepřův, z nichžto jednoho každého za šest zlatých rejnských prodal, však s tou vejmkou, aby kupec, kterýž je koupil, přes žádnou vodu jich nehonil, a tak s tím doktor Faustus od něho odešel. V tom když tíž vepřové v blátě se skáleli, že lázně potřebovali, hnal je kupec zapomenuv na vejminku prodavače svého do vody, tu mu v okamžení se stratili a zmizeli, tak že po vodě nic jiného než toliko pouhé snopky slaměnné aneb došky plynouti viděl. A tak nevěda, kterak se to stalo, a kdo mu takové vepře prodal, musil se s škodou domu navrátiti.

Kterak a jaké doktor Faustus kouzlení při dvoru knížete anhaltského provozoval.

Doktor Faustus času jednoho, měsíce ledna, dostal se ke dvoru hraběte z Anhaltu, kteréž nyní knížetství sluje, a maje to hrabě milostivě k sobě nakloněné, byl od něho k stolu pozván. Když při téměř stole patříc na hrabinku, manželku jeho poznal, že s těžkým životem jest, a když času večere bylo, a ovoce i jiné konfekty na stůl se nesly, promluvil doktor Faustus k hrabince: Milostivá Paní, vždycky jsem slejchal, že těhotné manželky k mnohým a rozličným věcem a chuť a žádost mívají. I poněvadž Vaše Milost nyní také na též stolicí postavení býti ráčíte, jakž poznávám, protož žádám, neračte předemnou tajiti, nýbrž oznámiti, k jakému jídlu chuť míti ráčíte, chci Vaší milosti to způsobiti. Odpověděla hrabinka: Můj milý pane doktoře, nechci toho zajisté, čehožbych sobě nyníčko vinšovati žádala, vás tejna učiniti. Ovšem jistě kdyby bylo v létě, vinšovala bych sobě toho, abych se čerstvých hroznův vinných, i ovoce čerstvého pěkného do sytosti nasytiti mohla. Odpověděl doktor Faustus: Milostivá paní, toho já snadně dovésti mohu, jedno račte za půl hodinky v tom strpení míti, vskok to Vaší milosti ode mne spraveno býti má. A v tom hned vzav D. Faustus dva stříbrný šály, vystavil je za okno, a když ty půl hodinky již pomíjelo, sáhl rukou zase za okno, a uzřel ty dva šály, an na nich hrozny červeného a bílého vína rozkošné, též jablka a hrušky z cizích a dalekých krajín přinesené jsou, a postaviv je před hrabinku řekl: Neračte se ostejchati tohoto ovotce okusiti, neb jsou z těch krajů způsobené a přinešené, kdež léto teprva míjeti počíná; a tak hrabinka toho ovotce nemálo s velikou chutí a podivením pojedla. Hrabě pak z Anhaltu, jakožto pan manžel její, sedíce tu přítomný s ní za stolem, nemohl pominouti doktora Fausta o způsobu těch hroznů vinných a toho ovotce se tázati? I odpověděl mu doktor Faustus: Milostivý pane, věděti Vaší milosti sluší, že rok na dva cykle světa se dělí tímto způsobem: když nyní u nás zima, na západ a východ léto jest, neb nebe okrouhlé jest a slunce nyní nejniže jde, odkudž my toho času krátké dni a zimu máme. Na východ pak a západ, jako v Sabii a Indii, a v celé zemi mouřeninské vejše stojí, odkud tam delší dni, a podvkráté ovotce mívají. A když slunce oni vysoko mají, tehdy my je nížeji k nám státi spatřujeme.

Také když u nich den jest, tedy u nás noc máme, nebo slunce tehdáž zapadá, čehož tento patrný důvod jest, že moře okolo země se točí a vyšší jest nežli země, a kdyby též moře nejsvrchovanějšího správce neposlouchalo, a jemu poddané nebylo, tehdyby okamžení zem zatopiti a zaklopětnouti mohlo. I milostivý pane, podle takové správy a jisté regule, já ducha mého, kterýž tak rychlý a spěšný jest, že okamžení proměnit se, a v mnohých krajinách býti může, do svrchu dotčené krajiny, kdež nyní léto mají, jsem vyslal, a ten mi takový hrozny a ovotce tuto přinesl, což hrabě s náramným podivením přijal.

Kterak doktor Faustus k líbosti témuž hraběti veliký a nákladný zámek na vysokém vrchu čáry svými způsobil a vystavěl.

Prvé nežli doktor Faustus odpuštění od hraběte vzal, žádal ho, aby s ním za bránu; vyjeti ráčil, že mu jedno městečko aneb zámek, kterýž v noci na gruntech a panství jeho vystavěl, ukáže. Jehožto řeči hrabě se nemálo podivil, i bral se s doktorem Faustem, s manželkou, i se vším fraucimorem svým za bránu, upřímo na jeden vrch Rombuchel řečený, nedaleko od města ležící, tu uhlídal nákladný zámek a městečko, od D. Fausta (jakž dotčeno) vystavené: K kterémužto zámku žádal toho hraběte, aby spolu s paní manželkou svou blížeji jíti, a v něm spolu s ním, posnídati ráčil, což jest hrabě učinil. Byl pak ten zámek čáry Faustovými tak opatřen, že okolo něho příkop, a v něm hluboká voda vůkol šla, v kterémžto všelijaké ryby očitě ku podivení se spatřovaly. Nad vodou pak rozličné tractvo jako labuť, kačeři, roháči, lysky a jiné mnohé. Nad kterýmžto příkopem spatřino pět vízek, nákladně vystavených, a dvě brány do zámku, v kterémžto veliký a prostranný plac byl, a na něm všelijaká čtvernohá zvířata smyšlená, zvláště pak ta, kteráž se v Němcích zřídka spatřují, jako opice, nedvědové, buvolové, kamsíkové a mnohá jiná spotvořená a nevidaná, mezi kterouž se trousila i tato: Jako jelenové; divocí vepřové, srny, a všelijaká pitomá tractva, jakž ta koliv vymyšlená býti mohla, jenž z jednoho stromu na, druhý se prolitovala a švitořila. Dále odtud D. Faustus vedl hrabě s manželkou a fraucimorem jeho přes plac do zámku, a posadiv je za stůl, dával jim pokrmy stkvostné; nákladné a královské, od všelijakých jídel a nápojů, jakž jedno se pomyslití mohlo, oupravně připravené a přistrojené, při kterýmžto snídání žádný jiný k stolu nesloužil, než toliko služebník Faustus, kterýž od ducha všecky pokrmy a nápoje neviditedlně přijímal, a na stůl po devíti mísách předkládal: A předně pečity z domácích hovad (kteréž D. Faustus zejména jmenoval) jako od volův, buvolův, kozlův i dobytka jalového, telat, skopcův, beranův, ovcí a prasat etc. A od zvířat lesních a divokých, jako od kamsikův, zajícův, jelenův, srncův, etc. Od ryb: ouhořův, parem, vokounův, ježdíků, piklinků, lipanů, štik, vyzin, lososův, kaprů, rakův, lampryd, pstruhův, platejsův, střevlí, mřeňův a jiných. Od ptákův,

kapounův, kačerův divokých i pitomých, bažantův, tetřevův, indianských kohoutův, kuřat, slepic, koroptví, jeřábkův, skřivanův, kvíčal, pávův, labutí; drozdův, křepelek. Od vín nýdrlandských, burgundských, brabantických, kobleccských, charvatských, elsatských, englických, francouských, rejnských, španyelských, holandských, lucelburských, uherských, rakouských, srbských, wircburských a fraňkfurtických, též ryvol, malvazy, i jiných rozličných vín, jichž na sta konvic, jak na stole, tak okolo stálo. Kteréžto snídání hrabě s milostí od D. Fausta přijav po jídle zase ke dvoru svému s manželkou svou a fraucimorem svým se obrátil, a přijevše domu poznávali, že málo pili; poněvadž k jídlu a pití ještě velikou chuť měli. A když již hrabě na svůj hrad se odebral, slyšel, an z zámku Faustového veliké z děl střelení se děje, a pohleděv uzřel, že zámek vůkol a vůkol ohněm plápolá, ze spodka až k svrchu hoří, a plamenem padá. Po shoření pak zámku a zmizení jeho přišel D. Faustus zase k hraběti, a vzav od něho několik set tolarův darem, a rozžehnav se s ním, do domu svého s radostí vesele se ubíral.

Kterak doktor Faustus s tovaryši svými na masopust do sklepu biskupa salcburského jel.

Když zase doktor Faustus od hraběte odpuštění vzal, a do patrie své Wittmberka v první den masopustní se dostal, povolal k sobě některých svých známých studentů, chtěje s nimi masopust držeti, a vycitv je předně i pitím do sytosti, namluvil je, aby pro šlaftruňk s nimi ještě do jednoho sklepu na truňk dobrého vína jeli. A v tom šel D. Faustus na jich připovídání do své zahrady, a postaviv řebřík k stěně, kázal všechněm, ješto s ním jeli měli, na něj vstoupiti, a tak s nimi na témž řebříku jev pryč, v sklepě biskupa salcburského, a to nočním časem se ocel, v kterémžto všelijakých vín košť brali, a nejlepší toliko do líbosti své pili, až se i opili, jakož pak týž biskup dobré vinohrady mívá, a per consequens i dobrá vína mítí musí. A když tak dobré mysli v témž sklepě bez starosti pijíc byli, a doktor Faustus pro volnější ze všech sudův koštu vinného braní svíčku rozsvítil: V tom přihodilo se, že se k tomu šenkýř biskupský nenadále přitrefil, a nevěda o žádných hostech v sklepě biskupovém, domníval se, žeby nějací lotři byli, kteříž se do něho vloupali, a protož velikým hlasem zvolal vzkřikl, aby jemu na pomoc přispěli a takové lotry jímati pomáhali, nad čímž doktor Faustus velice, že ho za lotra (jakož pak sice lotrem byl) měl, se horšiv, napomenul své tovaryše, aby zas domů jeli, a popadše toho šenkýře za vlasy, vzal jej s sebou, a přiletěvše k jedné veliké a vysoké borovici, nechal toho milého šenkýře na ni, v velikém strachu a třesení seděti, a sám s tovaryši svými upřímo domů pospíšil, kdež teprva dokonále s nimi vesel byl, a to víno, kteréž do velikých flaší v témž sklepě biskupovém nabral, s velikou chutí píti pomáhal. Nebohej pak šenkýř, kterýž na tý borovici s strachem, aby dolův nespadol, a na poli umrlej celou noc seděl, ačkoli se již dne dočkal, však vida, že pro vysokost borovice, kteráž ani při vrchu, ani při spodku, žádných větví a ratolestí neměla, jemu samému dolův z ní vstoupiti, aneb slezti možné nebylo, zvolal některé sedláky, kteříž mimo tu borovici, a mimo něho jeli, a oznámil jim, předně jak se to jemu přihodilo, potom jich žádal, aby jemu zase dolův spomohli. Sedláci divíce se tomu, oznámili jiným při dvoře biskupa salcburského, kteřížto příběhše s podivením, s velikou práci a těžkostí jemu zase dolův po provazích spomohli. Však šenkýř ani

těch, kteří ve sklepě biskupským byli a pili, ani toho, který ho na ty borovici nechal, neznal, a znáti nežádal, na tom s radostí přestav, že mu jen beze škody zase dolův spomoženo bylo.

Kterak doktor Faustus tovaryšův svých druhého dne masopustního, jako v outerý k večeri k sobě pozval, a jak jest je ctil.

Těchto sedm studentův, z nichžto čtyři mistři v theologii, v právích a umění lékařském cvičeni byli, jenž u D. Fausta v pondělí masopustní, kteréhožto dne ve sklepe biskupovém cech měli, obědvali, pozval D. Faustus zase na druhý den masopustní, jako na outerý k večeri, aby s ním masopusta okvasili, neb ti jeho dobří známí a přivětiví hosti byli. I majíce předně sobě od doktora Fausta od kuřat, ryb a pečitých krmí v skromnosti předloženo a předneseno; těšil je doktor Faustus, a jich žádal, aby zavděk přijali, a maličkou chvílku strpení měli, že jim to všecko k šlafruňku od něho nahraženo a polepšeno býti má: Neb víte (prej) že u dvorův velikých potentátův a pánův, tohoto času masopustního stkvostná, nádherná a znamenitá jídla i nápojové přistrojeni bývají, a protož těch také i vy máte ode mne oučastni býti, a to v brzkou chvíli státi se má. Příčina pak toho jest ta, proč jsem vás nyní tak skrovným jídlem a nápojem odbyl, kterýmž jste sotva hlad drobet odehnali, že jsem před dvěma hodinami teprve tři flaše, jednu pět pinetní, druhou osm pinetní, a třetí v též míře do zahrady své postavil, a duchu mému, aby do nich uherských, vlaských a hyšpanských vín nabral, poručil. Podlé toho také i patnácte mis do též zahrady své jsem postavil, a ty již všelikým jídlem naplněné jsou a nic jiného potřebí nebude přičiniti, než toliko je na chvíli k ohni přistaviti, a drobet vohřívati. Věřte tomu do cela, že to žádné kouzlení není, ani se také nedomnívejte, když jíte, jakobyste toho nejedli, neb v pravdě a přirozeně to všecko jíte a zažíváte. Tu řeč D. Faustus dokonav poručil famulovi svému, Křištofovi Wagnerovi, aby znovu na stůl přistrojil, a jídlo nosil, což učinil, a přinesl toho jídla pětkráté, každou chůzi po třech mísách pojednou vzašve, na nichž od všelijakých zvěřin, pečení, i jiných opravných jídel bylo. Vína pak k stolu nosil tato: jako vlaská, uherská, hyšpanská, kterýmžto jsouce do užrání obtížení, k posledku i zpívati a skákati počali, teprvá rozveselivše se, o svítání se rozešli, a rukou dáním připověděli, že se ráno zase k okvašení masopusta k doktorovi Faustovi najíti dají.

Kterak doktor Faustus studenty své opět třetího dne masopustního, jako v středu první postní k sobě pozval, a jak je ctil.

V středu první postní, studentové jakožt hosti pozvaní, opěty k doktorovi Faustovi podlé přípovědi své na masopust přišli, a s ním oupravně obědvali, spívali, skákali, a všelijaké kratochvíle provozovali. Když pak sobě z velikých a vysokých sklenic a koflíkův připíjeli, počal doktor Faustus také i své kejklzoky pro obveselení hostí svých provozovati, tak že studentové rozličnou hudbu slyšeli, však nevěděli odkudby ta byla: A jak jeden instrument přestal, hned jiný zase slyšán, jednáč varhany, jednáč pozitiv, nyní loutna, housle, cythara a harfy, opět cynky, pozouny, fletny a summou všelijakých instrumentův hlas a zvučení slyšáno bylo. Item, též sklenice a koflíci na stole skákati počali. Potom postavil také doktor Faustus deset hrncův do prostře světnice, kteříž tolikéž počali skákati, tancovati a vespolek se potýkati, tak silně, že s všickni na drobné kusy rozžřískali a rozráželi což studentům veliký smích a chechtání z stolem jest učinilo a způsobilo. Druhé, kázal sobě přivesti z svého dvora kozla, kterého na stůl postavil a jemu píti dal, a jakž se napil, i hned přirozeně pískati počal. Třetí, kázal též i instrument k stolu přinésti, na kterýž jedna stará opice, přišedše k nim do světnice, všelijaké libé tance jest hrála. A provedše doktor Faustus před studenty svými tavé kratochvílné věci, až právě do noci, žádal jich, aby s ním večeřeli, a koliks ptákův sníti pomohli, po večeři žeby s nimi v mumraj jíti chtěl. K čemuž oni snadno povolili. I vzav tedy doktor Faustus bidlo dlouhé, vystrčil je ven, na kterěz i hned rozliční ptáci, jako skřivánci; kvíčaly a čtyry divoké kačice přiletěli, a se posadivše na něm uvázli, a maje jich doktor Faustus již drahně; jakožto vejborný ptáčník, nalapaných, vzal je z bidla toho, a podal svým studentům, aby je škubali, potom davši upeci, je s nimi jedl a vesel byl. Po jídle pak jsouce jakž náleží opilí, kázal doktor Faustus jednomu každému v bílou košili se obláčeti, což se stalo, a tak spolu v mumraj jdouce, zdálo se studentům, že hledíce jeden na druhého, jakoby hlav žádných na sobě neměli, nad čímž se sousedé ti, k nimž na masopust přišli, nemálo ulekli: Ale jakž se za stůl zasadili, hlavy své zase měli, a od každého, kdo jsou, rozeznáni býti mohli. Po chvíli opěty proměnili hlavy

své a v hlavy a uši osličí, ne jináč, než jakoby to přirozené hlavy osličí byly, a tak proměňující se vždy jinák a jinák, v jinou a jinou formu, a to až právě do půlnoci, poty šel jedenkaždý do domu svého, a konec tomuto třetímu dni masopustnímu spaním svým učinivše, se spokojili a utišili.

Kterak doktor Faustus čtvrtý den masopustní s svými studenty okvasil.

Čtvrtého pak a posledního dne masopustního, jenž byl čtvrtěční, v kterýž veliký sníh napadl, tu také i doktor Faustus od svých studentův na podobnou dobrou vůli a kvas pozván byl, a jsa od nich dosti úpravným jídlem a nápojem, nad čímž zalíbení své měl, vyctěn, opět kouzlení své sobě oblíben, přivedl skrze čáry své do světnice 13. opic, který tak divně kejklovali a křepčili, že takového kejklování a křepčení téměř žádný jakživ neviděl, také skákali jedni na druhé, jakž obyčejně k tomu se cvičí, a vzavši se za nohy vokolo stolu tancovali, a potomně ven z okna vyskákali, a tak s tím zmizeli. Po tyto pak kratochvíli, přinešena na stůl hlava telecí černá, kterážto když ji z studentův jeden načít chtěl, hlas člověčí z sebe vypustila, a křičela auvech, proč mne bodeš? Což vidouce studentové ač se toho zděsili, však potomně znajíce to kouzlení toliko býti, zase se rozesmáli, a tu telecí hlavu nicméně všecku snědli. Ale doktor Faustus od nich záhy domův odešel však zase k nim přijíti a se najíti dáti pověděl, kterýžto přišedše spravil jim saně v způsob velikého draka, na jehožto hlav doktor Faustus se sám posadil, studentové pak na hřbet jeho, a na ocasu téhož draka seděli čtyry opice, divně křepčice, z nichžto jedna na fletnu pískala, i vezli se na těch sáních, kteréž samy od sebe šly, kde chtěli, po městě sem i tam, až do půl noci, a to s takovým hurtem a hřmotem, že žádný druhého mluvení slyšeti nemohl, a zdálo se studentům těm, že ne po zemi, ale po povětří se vezou a projíždějí.

Kterak doktor Faustus Helenu v neděli první postní vyvedl.

V neděli první postní přišli dotčení studentové náhodou zase a nenadále k doktorovi Faustovi k večeři, a přinesše svá jídla, a pití s sebou, byli jemu milý a vzácní hosti. Když pak vínem se rozveselili, mluvili za stolem o krásných pannách a ženách, mezi nimižto i o Heleně zmínku učinili, kteroužto studentové, poněvadž pro její krásu manželu svému odňata, a slavné město Troja pro ni k skáze a spuštění přišlo; viděti žádostiví byli, prosíce doktora Fausta snažně, aby jim jí v způsobu jejím vyvedl. K nimžto vetce doktor Faustus: Poněvadž ode mne žádáte, abych vám osobu krásné Heleny královny, Manelaa manželky, dcerky Tyndera a Lédy rodičův, a sestry Kastera a Polluksa bratří, (kterážto nejpěknější a nejkrásnější ve vsí Grecii aneb řecké zemi byla) vyvedl a ukázal, k žádosti vaší, a pro naše dobré přátelství tak učiniti chci, tak abyšte vlastního ducha jejího, též křtalt a formu její, jaká jest živá byla, očitě a vlastně viděti mohli, rovně týmž způsobem jako císař Karel Pátý, k své žádosti někdy císaře Alexandra Velikého, a manželku jeho ode mne vyvedené jest viděl. Však prikazuji, abyšte nemluvili, ani od stolu k přivítání jí nevyvstali a se nehejbaři. A s tím doktor Faustus z světnioe povyšel. Po chvíli nedlouhé zase k nim vešel, a i hned také po něm za patami královna Helena s chvátáním pospíchala, v takové okrase, že studentové v okamžení ovšem nevěděli, jsou-li sami při sobě či nejsou, tak velice k ní milostí zapálení jsouce: Kterážto královna Helena měla sukni černou šarlatovou náramně se stkvoucí, vlasy dlouhé až po kolena, zlaté neb žluté barvy, oči černé líbezné, tvář a obličej přemilej, stkvoucí, hlavu okrouhlou, pysky červené a rozínové barvy, ústa maličká, krk bílej tenkej, jako labuť, líčka červená jako nejpěknější růžička polní, postavu spanilou, vysokou a rovnou, summou tak krásná byla, že na všem všudy těle svém; žádné ouhony neměla. K nížto ač studentové lásku velikou přiložili, a jí sobě velice oblíbili, však vědouce, že to toliko duch a obluda jest, tu takovou lásku a milost také zase snadně mimo sebe pustili, než toliko po jejím zmizení, doktora Fausta žádali, aby jim to ještě k líbosti učinil, a jí nazejtří jim zase, v témž způsobu vyvedl, za tou příčinou toliko, žeby malíře přivesti, a jí vykontrfektovati a vymalovati dáti chtěli. Ale toho

jim doktor Faustus odepřel, pravě, žeby ne vždycky ducha jejího vzbuditi a vyvesti mohl, však nicméně, poněvadž kontrfektu jejího žádostiví jsou, že jim ten sám spraviti a způsobiti chce, kterýž sobě potomně budou moci kolikrátekoliv se jim líbiti bude, dáti vyrejsovati a vymalovati: I tak se stalo. A majíce týž kontrfekt malíři jiní od těch studentův sobě ukázaný, a k vyrejsování propučený, do jiných krajin a zemí, sem i tam jej jsou pro podivení posílali, neb byla ta náramně pěkná postava a osoba pohlaví ženského, však kdo takový kontrfekt doktorovi Faustovi dal a vymaloval, o tom se věděti nemůže. Studentové pak přišedše domův, a se do svých loží položivše, spáti i usnouti nemohli. Z čehož se porozuměti může, jak často ďábel mnohé lidi láká, a k slepotě hříchův mrzkých v hanebný život chlípnosti, smilstva, a cizoložstva uvozuje, z kteréhož jim napotom těžce vyběsti přichází, nýbrž v tom s duší s tělem utonouti, a věčně zahynouti musejí.

Kterak doktor Faustus jednomu sedláku pro nevděčnost učaroval, že všechny čtyry kola od vozu ztratil.

Doktor Faustus do města Brunšvíku, od maršálka, kterýž suchotiny měl, puvolán a požádán byl, aby hu od takové nemoci jeho skrze umění své zbavil a zprostil. I že doktor Faustus ten na sobě obyčej měl, že nikdá na koni, ani na voze nejezdil, než pěšky všudy, kdež se jemu jíti přitrefilo, chodil. I přihodilo se na též jeho cestě, když již k městu se přibližoval, že se s ním sedlák jeden se čtyřmi koňmi a vozem prázdným potkal, jehožto doktor Faustus přátelsky žádal, aby mu na vůz jeho vsednouti dopustil, a jej až k bráně městské, poněvadž daleko není, dovezl. Ale toho sedlák jakožto jiný chám, učiniti se vzdaloval a spěchoval, pravě že prvé dosti v městě mnoho nakládati a naládovati a to potom z města dosti těžce vyvesti má; a tak z té příčiny, na ten čas vozu a hovádek svých že osobou jeho Fausta stížiti nemůže, aby poněvadž blízko jest, pěšky došel. Ale D. Faustus toho sedláka nežádal opravdivě za to, aby ho dovezl, než chtěl ho toliko skusiti, mohl-li by také při něm nějakou přívětivost a vlídnost spatřiti a najíti. I že nenalezl, protož jemu takovou nepřívětivost, kteráž se mezi sedláky častokráte nalízá, rovnou mincí zapla,til, a řekl: O vyjednaný hňupe a troupe, poněvadž mi takovou nevlídnost prokazuješ, kterýžto ovšem i jiným prokazovatis musel, i ta tobě též ode mne slušnou mzdou nahrazená býti má, takže všechna čtyry kola od vozu tvého stratiti, a u každé brány městské jedno najíti máš, což se tak stalo: nebo ihned kola z vozu vypadše, po zemi běžely, a do povětří se vynesly a vyzdvihly, tak že podle řeči Faustové, u jedné každé brány městské jedno kolo potom nalezeno bylo. A tak strativ sedlák kola od vozu, stratil potom také i koně, neb tolikéž též na zem padli, a nohy své vzhůru zdvíhali, jakoby již scípili, a duch vypustili. Nad čímž se sedlák nemálo ulekl, přičítajíc sobě to za obzvláštní pokutu a trestání boží, že k doktorovi Faustovi takovou nevděčnost prokázal, počal sobě náramně stejskati a hořce nad tím plakati, prose doktora Fausta a ruce spínaje, s plačtivou poklonou za odpuštění jemu toho, poznávajíc té pokuty a trestání toho, pro takovou prokázanou nevděčnost spravedlivě hoden býti, připovídajíc, že po ty, žádnému takové nevděčnosti více prakazovati nechce

a nebude, žádaje poníženě, aby se nad ním slitoval, a jemu to odpustil. I maje doktor Faustus nad ním lítost, napomenul ho, aby toho žádnému člověku již dále více nečinil, nebo žádná (prej) věc na světě hanebnější a těžší býti nemůže, jakó nevěra, nevděčnost a pejcha. A protož promijiv jemu to, kázal nětco málo prachu aneb popele do hrsti vzíti a koně ním posypati, tudy že zase obživnou, což učinil, a jak doktor Faustus jemu pravil, tak se stalo. Však aby takové jeho nevděčnosti prokazování bez pomsty neušlo, řekl mu doktor Faustus: Poněvadž se tobě veliká věc a práce býti zdála, jednoho toliko člověka na vůz a to ještě prázdný, vzíti a jej vézti, slušná a spravedlivá věc také jest, abych tobě zase touž měrou odměřil, kteroužs ty mi měřil, a touž mincí odplatil, kteroužs mi půjčil, a protož místo pokuty, kola tvá všecky čtyry za městem u čtyr bran městských roznešená najdeš, tam je sobě vezmi, a potom vděčnost lidem prokazovati hled'. Sedlák děkovav doktorovi Faustovi z takového dobrodiní, odešel jeho, a tak jakž jemu byl pověděl, našel, a snesše ta kola svá s velikou prací a obmeškáním živnůstky své, strčil je zase na vosy, a jel tíše a mlčičky do města, místo u sebe tomu dávaje, že pro nevděčnost svou, slušnou odplatu jest vzal, a že nevěra svýmu vlastnímu pánu škodí.

Kterak doktor Faustus studentům v Lipště sud vína daroval.

Někteří přespolní studentové, jako z Uher, z Polska, z Korinthii a z Rakous, kteříž v Wittmberce na učení byli, a s D. Faustem mnoho činiti měli, žádali jeho o jarmarce lipským, aby s nimi tam jel, žeby chtěli rádi věděti, jaký tu sjezd a obchodové v handlích jsou, a jací kupci přespolní se sjíždějí, nadto vejše, žeby některým z nich podle přípovědí učiněné v ten čas peníze přivesti měli. K čemuž doktor Faustus pivoľiv, a s nimi jel. Přijevše do Lipska, sem i tam po ryňku a ulicích se procházeli, a město, universitatem aneb kolleje i jarmark ten spatřivše, náhodou šli mimo jeden sklep vinný, v němž mnoho šrotýřův okolo jednoho sudu vinného do šestnácti neb osmnácti věder držícího stálo, na tam jsouce, aby jej ze skiepu ven vytáhli, však pro nemírnost téhož sudu, toho dovesti neuměli a nemohli. To vida doktor Faustus mluvil k nim: Kterak se tak ničemně a váhavě k tomu máte, jsouc vás tak mnoho, anby téměř jeden sám takový sud vyšrotovati a ven vytáhnouti mohl, kdyby se k tomu jakž náleží měl a šikoval. Šrotýři nad takovou jeho Fausta řečí se horšivše; naň se obořili, neb ho neznali, jakž taková čeládka obyčej mívá. I uslyšev hospodář ten, kterémuž to víno náleželo, jaký mezi šrotýři a doktorem Faustem spor a váda jest, mluvil k Faustovi a tovaryšům jeho: Nu dobře (prej) poněvadž se tak velice sílou vaší honosíte, košťujete tehdy, a kterýkoliv z vás takový sud vína sám vytáhne, toho ten bude, a nechť jej sobě vezme. Faustus jakožto výborný mistr neprodlévaje, nýbrž maje se k tomu ochotně, do sklepu dolův sešel, a vsed na ten sud, jako na nějakého koně, jel na něm vesele beze všech líh ze sklepu ven, tak že se všiekni tomu náramně diviti musili. Ale hospodář se domníval, že by možné nebylo, aby jeden toho dovesti měl, však poněvadž s přípovědí svou zpátkem coufati nemohl, musil doktorovi Faustovi takový sud vína šenkovati a propustiti, kterýž potomně doktor Faustus tovaryšům svým daroval, a oni pozvavše na něj jiné dobré pány a přátely, jej v kolikas dnech hodujice vypili a vytáhli, a s tím navrátivše se zase domův, o štěstí, kteráž je v Lipště patkalo, rozprávěti uměli.

Kterak doktor Faustus v Erfurtě svým posluchačům Homera četl, a jim některé hrdiny z Řekův na plac vyvedl a ukázal.

Doktor Faustus také několik let v Erfurtě byl, čtouce v akademii lekci, a čáry mnohé a kouzlení provozující, kteréžto kouzlení až posavad mnohými dobrým lidem ještě živým, jenž ho znali, s ním jídali a píteli, vědoma a známá jsou. Když pak jednoho času tolikéž posluchačům svým znamenitého a vznešeného poétu Homera četl, kterýž mezi jinými historii, také historii o válce, kteráž před městem Troia, za příčinou krásné Heleny, mezi knížaty řeckými, za deset let trvala, vypisuje, a častokráte udatné a rytířské hrdiny, jako jmenovitě Menelaa, Hektora, Priama, Achyllea, Alexandra, Ulisesa, Aiacia, Agamemnona i jiné, ku paměti přivozujíc a připomínajíc, tak retorický a pořádné osoby, spůsoby a křtaly týchž hrdin a obrů posluchačům svým vymaloval a vyjádřil, že jsou sobě toho mnohdykráté vinšovali a žádali, jestli by preceptor a mistr jich toho dověsti uměl, a je očitě viděti mohli, v tom aby on k vůli jich přistoupil: Což doktor Faustus jim připověděl, že při nejprvnější lekci, všechny té, kteréž viděti žádostiví jsou, před očima jich postaviti a předvesti chce. Pročež také veliké shloučení od studentův se stalo, jakž mládež vždycky ke hříčkám vopíčí a kejklování, nežli k dobrým věcem, náchýlnější bývá. Když pak hodina se přiblížila, a doktor Faustus lekci čísti měl, srozuměv tomu, že za příčinou přípovědi jeho více posluchačův shloučených jest, nežli sie občeť bývalo, promluvil u prostřed lekci k týmž studentům slova tato: Moji milí posluchači, poněvadž vznešené a znamenité řecké bojovníky a knížata, o nichž tuto mezi jinými poéta zmínku činí, viděti žádáte, a to v témž spůsobu, jakž jsou za živobyť svého byli, má se nyní ode mne žádost vaše naplniti. A tak hned tíž Řekové a obrazové v témž rystruňku kteréhož jsou tehdaž obyčejně užívali, do auditorium neb místa, kdež se studentům lekci umění svobodného čtla, po pořád vstoupili, směle a udatně se ohlírajíce, ne jinak než jakoby v hněvu velice zapálení byli, hlavami svými vrtěli. Po těch naposledy šel hrozný obr Poliffemus řečený, jedno veliké oko toliko na čele svém maje, s dlouhými červenými a ohnivými fousy, jemuž ještě nohy jednoho pacholka, kteréhož byl sežral, z

tlamy jeho visely, a se klátily, kterýž tak hrozného a strašlivého vzezření byl, že všechněm vlasy na horu vstávaly, a pro strach a hrůzu nevěděli kady ven, a kde se před ním ukrýti. Ale Faustus tomu všemu se pošmurně zasmáviše, jednoho každého jim zejména jmenoval, a jak jich byl před sebe povolal, tak také jim pokojně odjítí rozkázal, což k rozkazu jeho učinili, kromě toho jednovokého Poliffema, kterýž se tak osupil, jakoby zas odjítí nechtěl, nýbrž ještě jednoho nebo dva pohltiti chtěje, nad čímž se študentové nemálo zděsili, zvláště když štáffem a sochorem svým železným na zem tak silně udeřil, až se všeckna kolleje zatřásla. Ale doktor Faustus naň prstem kynuv, i ten také potom se odebral a zmizel: A tak tím Faustus lekci svou zavřel, čemuž študentové rádi byli, a více takových příšer a oblud viděti nežádali, poněvadž skusiliť, jakého se při tom nebezpečenství obávati sluší.

Kterak doktor Faustus všecky ztracené tragedie aneb Komedie Terencia a Plauta zas na světlo vynesti a vyvesti chtěl.

V krátkém čase potom, když promoci v akademii erffurtské, některých bakalářův na mistrovství aneb řád a stupeň mistrovský činěná byla, dalo se, že mezi mistry filosofy a mistry promlouvání o užitku a prospěchu latinských komedií a her od Terencia Karthaginenského v Africe rodilého, sepsaných byla, a to takové, kterakby ty takového jeho komedie, netoliko pro samou latinskou řeč, a pěkné sentenci i v školách mládeži se čísti a přednesti mohly, ale také proto, že v nich všech a všelijakých stavův světa tohoto, též dobrých lidí mravové, obyčejové, způsobové, a vlastnosti, přirozeně a vlastně se kladou a vypisují, jakoby Terencius týchž her aneb komedií spisovatel, v srdcích lidských vězel, a jejich smyslův a myšlení, jako bůh nějaký znal a spytoval, což jedenkaždý takové komedie pilně sobě čtouce, sám vyřknouti, a tomu místo snadně dáti, i k tomu přistoupiti může. Ano i toby se v nich, což jest ku podivení, nacházelo, že onoho času lidé rovně takových způsobův, jsou byli, jakých nyníčko těchto posledních časů lidé jsou, ačkoliv to již mnoho let před narozením Krista Pána jest sepsáno, a na světlo vydáno bylo. Však to těžce nesouce, že nejpřednější a nejznamenitější komedie Terencianovy, jmenovitě 108. tak hanebně skrže utonutí v moři zahynuly a v nic přišly, pročž by sám Terencius, jakž Antonius o něm píše, hořem velikým umřítí měl. Tolikéž i o Plautovi týmž způsobem zmínka se jest dala, jehožby komedie též, jako i Terencianové, z předešpaných oznámených příčin, ve školách čteny a proffitovány býti mohly, jichžto by se také do 41. i více nedostávalo, poněvadž ty buď skrz oheň, aneb vodou k skáze a k strátě přijíti musely. Doktor Faustus toho rozmlouvání mistrův a bakalářův dlouhou chvíli poslouchaje, týmž způsobem o napřed jmenovaných dvou poétích Terenciovi a Plautovi rozprávěl, a mnohém více o nich, nežli jiní mistři všiekni rozprávěti uměl: jakož pak také i hned některá pěkná naučení a sentencie z jich stracených komedií přivedl, čemuž se všickni nemálo divili, a protož se ho hned tázati nepominuli, odkudby to věděl, že takové sentencie v ztracených Plautových a Terenciánových komediích stojí? Jimžto oznámil, že knihy

jejich do cela a do konce ztraceny nejsou, jakž se oni domnívají, nýbrž kdyby jemu beze škody, a theologům, jenž tu přítomní byli, u kterýchž on větru příliš dobrého neměl, příjemné bylo, že by všecky obou dvou poétů ty spisy a komedie, buďto žeby ty jakžkoli pokažené a zmařené byly, velmi snadno na světlo vyvésti chtěl, však na některou hodinu toliko. Pakli by je déle míti a chovati chtěli, nařídíce jistý počet mládencův a písarův k přepsání hbitému aby je dali, a žeby je vždycky potomně, rovně jako i jiné, kteréž nyní posavad před rukama jsou, míti a čísti dáti mohli. Což theologům a některým předním pánům proffessorům a raddám, kteříž tu též dlé zvyklosti obyčejně při též promoci přítomní byli, oznámeno bylo, ale dána jemu zase odpověď: jestli by nemohl neb nechtěl takových kněh vyvesti tak, aby jich vždycky ustavičně, opravdově a skutečně užívati mohli, žeby takového uvolení jeho také nepotřebovali, zvláště, poněvadž bez toho sice dosti kněh učených lidí mají, z nichž se mládež pravému a dokonalému jazyku latinskému výborně naučiti může, dokládajíce i toho, kdyby zlý duch do těch vnově nalezených kněh a komedií svůj a některé škodlivé a jedovaté příklady vtrousil, žeby tudy ty knihy větší škodu nežli zisk mládeži přinéstí a učiniti mohly. A protož až podnes při komediích Terencianových a Plautových tak toho zanechali, komedií ztracených pozůstavili tomu kdež je čert schoval, v čemž doktorovi žádného kusu mistrovského dovozovati potřebí nebylo.

Kterak doktor Faustus náhodou do hospody aneb do domu hostinského přišel, a co tam způsobil.

V Erffurtě v ulici zámečnické v domě u Enkeru řečeném, bydlel nějaký bohatý zeman, jehožto jméno tuto z příčin slušných se pomíjí, u kteréhožto doktor Faustus ten všecken v Erffurtě byl, na větším díle se zdržoval, a mnohé divné posuňky a kratochvíle, obzvláštně když dobré tovaryšstvo u sebe měl (jakž se pak to každodenně stalo) a vesel býti chtěl, provozoval a tropil. I přitrefilo se, že jednoho času doktor Faustus, když týž pan zeman mnoho dobrých přátel svých k večeri pozvaných měl, doma v Erffurtě nebyl nýbrž v Praze při dvoře Jehomilosti přebýval, při kterémžto večerním kvasu hodovníci a kvasitelové jeho veseli jsouce, častokráte sobě přítomného býti doktora Fausta vinšovali, ale hospodář je spravil, že ho doma není nýbrž že v Praze na ten čas při dvoře císařském zůstává, při čemž ač toho na chvíli zástolníci jeho zanechali, však předce sobě ho opakovati nepřestali, nýbrž jej zejména jmenujíce, a naň způsobem žertovným volajíce, jej sobě vinšovali, aby mezi ně přijel, a přátelského posedění a kvasení neopouštěl. I v tu chvíli kdos nenadále na vrata zatloukl, a hausknecht z okna na mazhause vyhlídaje, ptal se, kdoby to byl? Doktor Faustus stojíc u vrat, a držíc kůň za uzdu, ozval se, řkouce hausknechtovi: zdalíž mne neznáš, že jsem ten na kteréhož voláno jest? Hausknecht nemeškaje rychle, prvé nežli mu otevřel, běžel do světnice, a pánu svému to, že doktor Faustu před vraty stojí, oznámil? Pán jeho mu domlouvaje řekl: Snad jsi se (prý) zbláznil anebo dobře nehleďš, vímť já dobře, kde doktor Faustus jest, bodejby nyní před vraty mými jsouc v Praze, nestál: A tak věříc hausknecht řeči pána svého, otevření zanedbal. V tom doktor Faustus ještě jednou zatloukl, až pán sám s hausknechtem ven vyšel a vyhlédše z okna poznal, že řeč hausknechtova s pravdou se srovnává, a doktor Faustus že osobně před domem u vrat stojí, pročež jemu také i hned otevření poručil, kteréhožto přívítav syn hospodářův, prosil, aby s otcem do světnice k hostem šel, sám pak vzavše kůň od něho, připověděl mu obroku dosti dáti, čehož však zdržeti nemohl, jakž se níže porozumí. Když pak doktor Faustus k hostem a hodovníkům do světnice vešel, i poctivě od nich za stůl posazen byl, a jsouce od hospodáře domu tázán, kterakby se tak

brzy zase navrátil, oznámil: Měl jsem (prý) dobrého kleprlíka, a poněvadž mne páni kvasitelové a hodovníci přítomného sobě býti žádali a vinšovali, nemohl jsem žádosti jich oslyšeti, nýbrž k nim se najíti, ač na malou chvílku toliko, neb přede dnem zase v Praze býti a se postavití musím. Tu hned bez meškání jídlo na talíř mu předložili, a valně mu připíjeli, až i rauš dobrý dostal, kdež potom i posuňky své před nimi provozovati počal, mezi kterýmižto posuňky tolikéž se svých spolukvasitelův ptal: Takéliby chtěli přespolního vína, jako Rivoli, Malvazi, hyšpanského neb franckého koštovati? Odpovídaje mu jeden z nich smíchem, řekl: Že všechna dobrá jsou. A tak Faustus kázav sobě nebozízku podati, vyvrtal čtyry díry v stole, a do každé díry čípek vrazil, rovně jako do nějakého sudu, a potom kázal sobě dvě sklenice vypláknouti a přinésti, kteréžto když mu přinesli, vytáhl jeden čípek po druhým, a každému jakého koli vína svrchu psaného kdo žádal, z týchž děr, jako ze čtyr sudův vytačoval. Čemuž se hodovníci a hosti velice divíce smáli, a při tom rytířsky pijíce, veseli byli. V tom pak příběh syn hospodářův, mluvil k doktorovi Faustovi takto: Pane Fauste, kleprlík váš tak hrubě žere, jakoby od půl léta nic nezral, raději bych jiným desíti neb dvadcíti koňům žráti dal, nežli tomu vašemu jednomu, neb mi již několik strychův ovsu sežral, a vždycky se od žlabu ohlídá, zdali mu více ovsu nesu. Což slyše doktor Faustus netoliko sám, ale i jiní všickni náramně se tomu smáli. Když pak dále syn hospodářův mluvil, poněvadž doktorovi Faustovi připověděl kleprlíku jeho do sytosti ovsu dáti, že také připověd svou zdržeti, a jí za dost učiniti chce, i odpověděl mu doktor Faustus, aby toho již zanechal, že dnes dosti má, a kdyby mu jednostejně žráti dávati měl, žeby jemu všechnen oves, kterýž v domě na půdě má, sežral. Ale kůň ten byl duch jeho Fausta jménem Mephostophiles, kterýž se (jakž dotčeno) častokráte v kůň s křídly velikými, nic jinák než jako kůň poétův Pegasus, proměnití uměl, když Faustus někam ryehle chtěl. Takovými i jinými posuňky a chvílemi doktor Faustus hosti a hospodáře svého obveseloval. Když pak o půl noci bylo, tu kůň Faustův zařechtal, jakoby nebe zahřmělo, až po všem domě se rozlíhalo; i řekl doktor Faustus: Již musím zase odsud jeti, vinšuji vám dobrou noc a všechno dobré. Ale hosti ho zdržovali prosbou svou, že s nimi ještě hodinku poseděti se jest uvolil, a na znamení udělal sobě uzlík u pasu svého. Kterážto hodina když vypršela, po druhé kleprlík hlasitě zařechtal, tu opět odjeti se chystal, ale jsouc od tovaryšstva svého ještě naprošen, vždy předce hodinku při nich zůstal, udělavši uzlík u pasu svého.

Kterak doktor Faustus náhodou do hospody aneb do domu
hostinského přišel, a co tam způsobil. 123

Když pak i ta hodina tolikéž minula, a kleprlík jeho po třetí zařechtal, tu již déle zůstat nechtěl, pravíc, že již beze všeho odkladu jeti musí, a tak rozžehnav se s tovaryši, a kvasiteli svými, odpuštění od nich vzal. Tovyariši pak jeho vidouce, že při něm dalšího posedění obdržeti nemohou, provázeli ho až ke vratům, a kázali mu kleprlíka jeho přivésti, na kteréhož on všedše, jel na něm ulicí zámečnickou nahoru, však nežli k čtvrtému domu od hospody té přijel, tu hned kleprlík dosti rychlý jeho v povětří zmizel, tak že ti, ješto po něm hleděli, jeho hned více spatřiti nemohli. A tak Faustus zase ranním jítrem do Prahy přitáhl, a vyřídív tam své věci, po mnoha nedělích potom domu se zase vracuje, mnohé spisy a noviny s sebou ode dvora císařského z Prahy přivezl.

Kterak doktor Faustus sám kompanii své oběd připravil.

Když doktor Faustus z Prahy se domův navrátil, a od Jich milosti pánův rakúských, i jiných knížat a hrabat, kteříž při dvoře Jeho milosti císařském tehdáž byli, mnoho poctivých darův jemu madaných s sebou přivelebil, vzpomenuv na své dobré tovaryše a kvasitele, kteříž ho z Prahy do hospody v Erffurtě v Enkeru řečené, na hody povolali, líbilo mu se velmi dobře tovaryšstvo, a kratochvilné posedění i obcování jich. I protož, aby se s těmi, kterýchž ještě prvé dobře neznal, tím lépeji seznámiti, a k nim jakouž takúž vděčnost zase prokazovati mohl, pozval jich všech zase k obědu do lozumentu svého, jenž nedaleko od veliké kolleje v Erffurtě, blíž kostela svatého Michala měl, tu oni všickni se vši volností a ochotností k němu se najíti dali, ne pro nějaká jídla a pití, ale aby od něho opět nějaké kudrlinky a kouzla provozovati viděli. Jakož pak se stalo: Nebo přišedše k němu, kuchyni u něho studenou našli, a ohně ani kouření, též ani jídel a nápojův žádných nespátřili. Však nedavše toho na sobě znáti, veselá a dobré mysli byli, smejšlejíce, že hospodář jich, doktor Faustus, dobře věděti bude, kterak a čím hosti své poctíti. Když se pak již všickni sešli, žádal jich, aby malou chvílku posečkali, a sobě nestejskali, že hned stůl hotoviti a dávatí poručí, a v tom vyňav nůž, tloukl jím na stůl, k čemuž hned se najíti jeden sluha do světnice, jakoby Fausta služebník byl, s touto řečí: Pane, co kázete? Ptal se ho Faustus: jak rychlý jsi? Odpověděl, jako šíp. Řekl Faustus: to nic, nemůžeš mi v tom po mé vůli posloužiti, odebeř se zase tam, odkuds přišel. Po malé chvíli po druhé týmž nožem na stůl udeřil, v tom jiný holomek před ním se postavil, ptaje se; jakáby jeho žádost byla? K němu vetce Faustus: Jak rychlý jsi? Odpověděl: Jako vítr. Nu to jest nětco, řekl jemu doktor Faustus, ale však ani ty mi v této mé nynější důležité potřebě posloužiti nemůžeš, beř se zase odkuds přišel. Potom po třetí na týž stůl nožem udeřiv, tu již třetí služebník eho vygabroval se velmi kysele a zakrněle hledě s tou otázkou: co mi chceš? Odpovídaje Faustus ptal se: Pověz mi prvé, jak rychlý jsi? a potom uslyšíš, co budeš mítí činiti. I ozval se: Jsem tak rychlý jako myšlení lidská. To dobře, dí Faustus, ty mi budeš moci prospěti, a vstav bral se s ním z světnice, s tím poručěním,

jakáby jídla a nápoje přinést měl, jímž by hosti své na schválení jednoho každého skutečně vycítí a vyštějchovati mohl, a po vyřízení toho, všel zase k hostem svým, majíc je k tomu, aby se umejvali, a za stůl se posadili. Což když se stalo, tu ihned jistý ten holomek jeho nejrychlejší, zase se navrátiv, přinesl spolu s dvěma tovaryši svými devatery krmě, na devíti mísách, po svrchu jinými mísami, jakž při dvoře za obyčej jest, přikrytých a každý z nich po třech mísách anebo krmích nesouce, postavili je všechny na stůl. Na kterýchžto mísách výborné krmě byly, jako od zvěřiny, ptractva, ryb; paštékův, i jiných rozličných zvířat, znamenitě a velmi nákladně přistrojených. A těch takových krmí a jídel po čtyrykrátě po devíti mísách přinešených počítajíc, učinilo v jedné summě třidceti šest krmí kromě cukru, konffektův, koláčův, jablek, hrušek, a jiného ovotce, kteréž také naposledy na stůl vše přinešeno a postaveno bylo. Co se pak kofflíků, konvic a sklenic tkne, ty všechny prázdné k stolu Faustus přinésti rozkázal, a když který z hostí jakéhokoliv nápoje pít chtěl, tu Faustus vezma kofflík, konvici neb sklenici, za okno postavil, kterážto ihned pojednou, a jako okamžení týmž nápojem naplněná byla, a to tak čerstvé jakoby to teprva natočeno a ze sklepu přinešeno bylo. Při kterémžto kvasu měli také všelijaká instrumenta a hudby, na kterážto jeden z služebníků Faustových tak dokonale a dvorně i mistrovsky hrál, že žádný jak živ dokonalejšího mistra a varhaníka nad něho neslyšel ani neviděl, k tomu také mnohá a rozličná instrumenta a hudby, jako loutny, pozitivy, flétny, harfy, cinky, pozouny, v jedno uvesti, a sám na ně podlé jednékaždé hudby, zvuku a vlastnosti hrát uměl. A summou všeho všudy dostatek při témž kvasu se spatřoval a ničehéhož se nedostávalo, což by k radosti a k dobré vůli nesloužilo, tak že žádný z kvasitelů Faustových nebyl, kterýžby sobě co víc požádati mohl. A tak tím kvasem celou noc strávili, až do svítání, tu potom doktor Faustus hodovníky své zase od sebe do příbytkův jich pustiv, sám sebe na chvílku spokojil.

Kterak doktora Fausta mnich jeden od jeho d'ábelského skutku a života odvesti a obrátiti chtěl.

Pověst o divných doktora Fausta kouzleních a čářích, když netoliko v Erffurtě, kdež mnohé k tomu podobné kouzelnické skutky provozoval, ale také po té vší krajině a zemi, slyšána byla, mnozí mladí lidé z rytířstva, ze knížecích a hrabských tu okolních, k doktorovi Faustovi do Erffurtu se vypravivše a s ním; v známost vešli, aby nětco divného a potvorného od něho bud slyšeti nebo viděti mohli, a tak potomně o tom jiným rozprávěti uměli. A poněvadž se takové sjezdy k němu často a zhusta dály, toho obávati se jest bylo, aby ušlechtilá mládež tudy skrze něho zkažená a zavedena, a k takovým čárům a kouzlům od Fausta nakloněná nebyla, zvláště že sobě to toliko za žert a schopnost pokládají nedomnívajíce se, že by tu veliké nebezpečnoství ubohé duši nastávalo. I z té příčiny jeden vznešený mnich bosácký doktor Klinge řečený (kteréhož doktor Luther a doktor Lange dobře znali) od některých ctných, šlechtných, bohobojných lidí požádán byl, poněvadž by s tím doktorem Faustem jakouž takouž známost měl, aby k němu došel, a jej přísnými slovy potrestal, a všelijak k tom , se přičinili, mohl-li by ho z moci d'ábelské zase vytrhnouti a vysvoboditi. Což mnich k sobě přijal, a šedše k doktorovi Faustovi, předně s ním přátelsky mluvil, potom k němu i tvrdě a přísně přistoupil, oznamuje mu boží hněv a věčné zatracení, kteréž by jemu z takového bezbožného a d'ábelského posedláni nastávalo vychvalujíc jeho, kterak by vlídný a učený člověk byl, že by se beztoho dobře s pomocí Pána Boha Všemohúcího a dobrých lidí živit mohl, žádaje ho, snažně, aby od takové lehkomyšlnosti, opovázlivosti, kteréž se snad hned od mladosti své d'áblu lháři a mordýři duši namluviti dal, přestal, a Pánu Bohu z hříchův svých se vyznal, což když učiní, jest ta nepochybná naděje, že by ještě odpuštění hříchův, zvláště když milosrdenství boží žádnému až posavad se nezapírá, míti a dosáhnouti mohl, etc. D. Faustus plně té řeči poslouchal, a po vykonání toho napomenutí, řekl Faustus k němu: Můj milý pane a příteli, poznávám, že mi všeho dobrého přejete, a o tom vím, co mi nyní od vás předloženo jest, ale oznámit mohu, že jsem již příliš daleko zabředl, a d'áblu šerednému krví svou vlastní tak

vysoce zapsal, že s tělem i s duší jeho býti mám a chci, kterak pak tedy zase zpátkem couffati mohu, anebo mi od něho spomoženo býti může? Odpověděl mnich: dobřeť spomoženo býti může, kdybys jedině Pána Boha za milost a za milosrdenství jeho svatě skroušeným srdcem požádal, pravě lkání a pokání za hříchy své učiniti a jich se z cela, též kouzlení svého a obcování d'ábelského na potomné věčné časy odřeknouti chtěl, a žádnému již dále pohoršení žádného dávati nechceš, tedy za, tě (prej) Pánu Bohu v kostele oběti činiti, a tak tudy tě z moci d'ábelské zprostiti a vysvoboditi bychme chtěli. Oběti sem, oběti tam, řekl D. Faustus, nic nespomohou, neb zápis můj mne příliš vysoce víže, k tomu jsem také od Pána Boha opovázlivě a svévolně opovrhl, a tak nad Pánem Bohem zradil, d'áblu více věřil i se důvěřil, než Pánu Bohu, a protož se k němu také za to dostati musím, neb Pána Boha již za milost, okterouž jsem se sám dobrovolně připravil, prositi a žádati nemohu. Nadto vejše, nebylo by také poctivé, a chvalitebné, aby se to o mně mluvíti mělo, že bych svému zápisu, krví stvrzenému, za dost neučinil. A poněvadž mi d'ábel to všecko, což mi připověděl, upřímně jest zdržel, protož já jemu také to, což jsem jemu připověděl, upřímně zdržeti chci. To slyše mnich, rozhněval se, a řekl: A táhni tedy k všem čertům, stracené dítě d'áblovo, poněvad vždy sobě raditi a pomoci dáti nechceš, a s tím od něho odšedše, to vše co při něm zjednal, pánům rektorům universitatis, a panu purgkmistru a pánům města Erffurtu oznámil. Po kterémžto oznámení ihned D. Faustovi poručeno, aby se z města jich odebral, co přijavše D. Faustus (ač nerad), však nemohše takovému poručení přísnému odolati, tak se zachovati a města na budoucí časy prázden býti musel.

Kterak doktor Faustus kouzlení čtyř čarodějníkův, kteříž sobě hlavy stínali a zase na sebe vstavěli, vyjevil.

Doktor Faustus byv o masopustě v Frankffurtě, měl sobě od ducha svého Mephostophila oznámeno, kterakby v jedné hospodě nedaleko od ulice židovské tak řečené nějací čtyři čarodějníci býti, a sobě hlavy své stínati, bradýři k holení v přítomnosti velikého zástupu podávati měli. Nad čímž se D. Faustus nemálo horšil, domnívaje se, že on sám toliko při dvoru d'áblovým plac obdržel, i šel tedy mezi ně, kdež pospolu čarodějníci byli, sobě hlavy utínali, a bradýři svému k holení podávali. Měl pak nejvyšší a nejpřednější čarodějník hrnec jeden sklenný, s vodou jakousi distillovanou, ten kouzlením svým vyvedl prvnímu jedno lilium z téhož hrnce sklenného, jménem kořen života, an pěkně s zeleností kvetlo, na kteréžto lilium od prvního čarodějníka odpravil, stál, a hlavu jeho bradýři k holení podal, a potom zase jemu snadníčko nasadil, což učinil druhému i třetímu, a to týmž způsobem, jakž nyní dotčeno. Když pak na něho samého, jakožto na nejpřednějšího správce a čarodějníka týž pořádek přišel, a jeho lilium v tý vodě distillované též kvítí a zelenati se počalo, tu jemu tolikéž hlava jeho od jednoho spolu tovaryše jeho byla odňatá, a když ta tolikéž bradýři v přítomnosti D. Fausta, kterýž nad takovým šálením žádné líbosti neměl, nýbrž velice se hněval, že sobě v tak pyšné myslí, a s tak posměšným zlořečením hlavu svou stíti dal, dodána býti měla, šel D. Faustus k stolu, na němž hrnec sklenný, a lilium jeho zelené a rozkvetlé stálo, a vzav nůž, přečal to lilium na dvý, tak že toho žádný neviděl z těch čarodějníkův, jak se jest to stalo, ani se nedomnívali, aby toho D. Faustus dovesti uměl. Když pak potomně ti čarodějníci takovou škodu spatřili, a nemohše tovaryši svému hlavy jeho zase vstaviti, sami kouzlení své na jevo vynesli, a ten nešlechtný a bezbožný člověk a kouzledlník, v svých hříších umřítí, a radosti nebeské zbaven býti musil. Jakož pak nešlechtný d'ábel svým služebníkům takovou odplatu dává, a jim se tím způsobem odměňuje, jaká služba jich byla. Ale ty člověče křesťanský, maje sobě o tom z zákona božího vejstrahu danou, Pána Boha svého se boj, a příkázání jeho první, totižto: Nebudeš míti bohův jiných, s pilností a se vši stálou věrností zachovati hled'.

Kterak stavec jeden bohobojný a pobožný, doktora Fausta od života jeho bezbožného ku pokání přivesti chtěl, a jakou nevděčnost při něm jest obdržel.

Ctný, šlechtný, počestný a bohobojný stavec, umění svobodného lékaře, milovník zákona a slova božího, soused jeho doktora Fausta, vida an mnozí studentové do domu Faustova, jako do nějakého ježera, v němž ne Pán Bůh všemohoucí s svými svatými anděly, ale sám ďábel s svými šerednými holomky bytem jest, vcházejí, i zase vycházejí, usmyslil sobě doktora Fausta od předsevzetí jeho ďábelskéluo a bezbožného života odvrátiti. A protož povolal před sebe i doktora Fausta do domu svého, kterýžto dav se volně najíti, promluvil starček k němu při obědě takto: Pane a sousede, za to vás přátelsky žádám, že tohoto promluvení mého, kteréž k vám nyní učiniti míním, v zlé obrátiti, ani také tímto obědem prostým pohrdati nebudete, nýbrž na tom co milý Bůh dáti ráčil, přestanete. Doktor Faustus prosil, aby mu to, oč s ním mluviti chce, oznámil, že jeho v tom volně a přátelsky vyslyšeti míní. I podlé toho počestný patron a starček bohobojný, k němu mluviti počal takto: Pane Fauste sousede milý, jaké vaše předsevzetí a oboování jest, o tom dobrou vědomost sami máte, a to takové, že jste se Pána Boha všemohoucího stvořitele svého, i všechněch andělův svatých jeho odřekli, a ďáblu se vlastně poddali, skrze což jste ovšem v velicej hněv a nemilost Pána Boha našeho upadli, jsouce z křesťana dobrého pošlý, kacířem a ďáblem učiněný. Ach nastojte, což jste učinili, není o tělo vaše toliko činiti, ale předně činiti jest o vaši milou duši, kterouž jste do pekla a v nemilost boží uvedli. Ale však tuto ještě v tom nic, pane sousede, s vámi obmeškáno není, nýbrž volný čas vám ku pokání činění, a žádání Pána Boha svého za milost a odpuštění hříchův vašich pozůstává, a to příkladem onoho Simeona z Samaří, o němž se v skutcích apoštolských v 8. kapitole čte, kterýž ačkoliv sprv počátku mnoho lidu od cesty a víry křesťanské, mocí svou ďábelskou, pro kterouž od lidí za boha držán, a Simeon Bůh svatý jmenován byl, odloučil a odvedl: Však potomně zase k Bohu skrz kázání svatého Filipa apoštola Páně, jsa obrácen, dal se křtiti, a v

syna božího Krista Ježíše uvěřiv, téhož apoštola Páně mnoho let poslouchaje, od něho slova božího, jest se držel. Jakož se pak to vše o něm v skutcích apoštolských obšírněji čte. Tak také, pane Fauste, i to mé předložení lib se vám, a za spasitedlné napomenutí buď. Již pak potřebí bude pokání, milosti a odpuštění vašich hříchův sobě žádati, jakž o tom mnoho pěkných příkladův máte, jako předně na lotru pozdě kajícím, na svatém Petru a svatém Mattouši, apoštolích Páně, na svatě Maří Majdaléně, hříšnici veliké a mnohých jiných, kteříž skrze pokání svá jsou při Pánu Kristu takovou milost obdrželi, že k nim i jiným všechněm hříšníkům laskavě a otcovsky mluvíti ráčil: Poďte (prej) všickni ke mně, kteříž obtíženi jste, totižto hříchy; a nepravostmi, a já vás občerstvím. Item, u proroka Ezechiela v 13. kap.: nežádám smrti hříšného, ale aby se obrátil a živ byl, neb ruka Páně ještě ukrácená není, aby pomáhati neuměl, aneb nemohl. Takové předložení mé, pane milý, připusťte k srdci svému, a proste Pána Boha za odpuštění, pro zásluhy syna jeho milého, a činite pokání, od čárův vašich d'ábelských upustíc, nebo takové čáry a kouzlení vaše, proti příkázání božímu jsou, a Pán Bůh je v starém i v novém zákoně přísně zapovídati ráčí, poroučejíc, abychom čarodějníkův žádných neživili, jich se nepřidržovali, a s nimi obcování žádného neměli, poněvadž to před tváří jeho svatou velká ohavnost jest. Tak také i svatý Pavel jmenuje Bara Jehu, Elimkása čarodějníka, dítě dáblovu, nepřítel vší spravedlnosti boží, a že ti takoví žádného dílu v království nebeském nemají. Doktor Faustus pilný na řeč toho starce pozor maje, řekl, že se mu to jeho naučení velmi dobře líbí, a poděkovav mu z takové spasitedlné raddy, připověděl, pokudž mu to možné bude, že uposlechnouti a tak živ býti chce a s tím pryč odešel. A navrátiv se domův, pilně a bedlivě takové naučení a napomenutí starce toho sobě rozjímal, a želejíc, že se s duší i s tělem d'áblu poddal, mínil pokání činiti, a zápis svůj, kterýž d'áblu na se udělal, zrušiti. V kterémžto jeho myšlení a rozjímáním, ukázal se mu duch jeho, a chopiv po něm, jakoby mu hlavu strhnouti chtěl, vyčítal mu neústupnost a vysokomyslnost jeho, kteráž jej k tomu, že se d'áblu v poddanost dal, přivedla, přivedla, dokládaje a domlouvaje mu, že svému zápisu za dost nečiní, slíbiv v něm Bohu i lidem záviděti, tuto pak že by lotra a kmeta starého uposlechnouti, a sobě jednoho člověka a Boha, k činění retuňku, a k osvobození sebe, na pomoc vzítí chtěl, což by již pozdě bylo, poněvadž d'áblu náleží, kterýž ho může vzítí, kdy chce. Jakož pak i nyní sobě poručeno má, pročez i přišel, aby jej nebo vzal,

Kterak stárec jeden bohabojný a pobožný, doktora Fausta od života jeho bezbožného ku pokání přivesti chtěl, a jakou nevděčnost při anebo hned udávil, nad to vejš, nebo aby se hned posadíc, znovu se jemu zapsal, že se žádnému člověku již více od toho odvozovati dáti nechce? Kterou pak cestu z těch dvou sobě vyvoliti míní, v tom aby se mu hned pronesl, jinak že ho na drobné kusy roztrhá. Doktor Faustus jsouc takovou ducha jeho řečí přestrašen, znovu se jemu zapsal, a poddal, tak ubohý znovu posadiv se, krví svou vlastní list, kterýž po smrti jeho tolikéž nalezen byl, v tato slova jest napsal takto:

Přípis druhého zápisu od doktora Fausta duchu svému znovu učiněného, kterýž v těchto slovích zní:

Já doktor Faustus, vyznávám rukou a krví mou vlastní, že jsem první můj zápis od sedmnácti let až posavad, pevně, stále, a neporušitelně zdržel a zachoval, a Bohu i všem lidem záviděl, vynasadivši v tom duši i tělo mé, kteréžto obé opět znovu tímto zápise mocnému Bohu pekelnému v moc dávám, tak když ostatních sedm let po datum tohoto zápisu mého pořád zběhlých se vykonává, aby přijíti, a s tímto jako s svým vlastním činiti moc měl. Proti čemuž on mi zase přislubuje, že mi života mého ukrátiti aneb prodloužiti chce, buďto při hodině smrti mé, aneb v pekle, a že žádných muk pekelných účasten býti nemám a nebudu. A já zase proti tomu jemu slibuji, že žádného člověka napomenutí, naučení, napravování a hrození víceji ujímati, ani slova božího uposlechnouti, a duchovním správcům aneb učitelům se kárati dáti nemíním a nebudu, ale to vše mocí tohoto mého zápisu, kterýž jsem pro lepší toho potvrzení krví svou vlastní dolíčil a dopevnil, věrně i dokonale zdržeti připovídám. Dán v Wittemberce, etc.

Po takovém pak bezbožném a hrozném zápisu, tak velice na toho pobožného starce doktor Faustus zanevřel, že bez přestání o něm přemejšlel, kterak by ho o hrdlo i o život připraviti mohl? Ale modlitba nábožná a křesťanské i počestné obcování téhož pobožného starce, d'ábla velice urazilo, a jeho mocně odehnalo, ačkoliv druhého dne potom d'ábel k němu na odpočinutí jdoucím, do komory jeho přišel, a před komorou, i v komoře takové bouření i třeskání, též chechtání a přetváření za dlouhou chvíli provozoval, že dobrému starci to s podivením bylo, však jemu uškoditi nemohl, nýbrž týž starce, nebojíc se toho nic, témuž d'áblu se ještě zasmál, a touto řečí k němu promluvil: Aj co to (prej) velmi pěkná sedlská písnička od příšery a anděla zlého, kterýž nemohše ani za dva dni v ráji zůstat, a na svém bytu přestati, teprva po jiných lidech se potloukati a voziti usiluje. Takovou řečí když d'ábel od starce odehnán, potom od doktora Fausta tázán byl, jak s starcem jest zacházel, i dal mu za odpověď, že k němu přístupu míti, ani mu co uškoditi nemohl a nemůže, poněvadž zbrojí, totižto modlitbou svatou silně odín a ozdoben jest, a že se mu k tomu ještě posmíval, čehož duchové

zlí a ďáblové trpěti nemohou, zvláště když se jim pád jejich připomíná a vyčítá. Tak Pán Bůh všechny pobožné křesťany, kteříž se jemu poroučejí, před zlými duchy opatrovati a ochraňovati ráčí.

Kterak doktor Faustus mládence jednoho a pannu, v létu zápisu svého sedmnáctém, tak proti sobě milostí zapálil, že potomně skrze stav manželský svoji byli.

V Wittmberce byl student jeden, stavu rytířského, ten srdce a mysl svou všecku k jedné panně též stavu rytířského, převelmi krásně přiložil, a jí velice sobě k stavu manželskému oblíbil, kterážto, ač mnohých a dosti bohatých sokův, ano také jednoho mladého pána stavu panského z Werberu měla, a se bohatě vdáti mohla, však stavu svého panenského proměnění nechtěvši, každého skrz koš pustila, jakož i tomuto studentovi a zemanu, kterýžto při panně mezi všemi jinými nejmenší plac obdržel, však jí tak velice miloval, že pro ni nemocí obklíčen jsouc, všecken vadnouti a chřadnouti počal. I maje doktor Faustus sobě od ducha svého Mephosphila o příčině nemoci jeho oznámeno, a jsouc s ním v dobrém přátelství sjednocen, navštívil ho, a jeho dobrým receptem kojil, těšíc ho, aby se tak velice nestaral, že mu v tom chce nápomocen býti, aby ta jistá panna žádného jiného mimo něho, za manžela sobě nebrala a nezvolovala, jakož pak tak vskutku se jest vykonalo. Nebo doktor Faustus dotčené panny srdce kouzlením svým tak zmotal, že již žádného muže, ani mládence k stavu manželskému nežádala, ani sobě toho co vážila, že o ni tak čistí, spanilí a bohatí lidé a jonáci stáli, potom kázal témuž zemanu, aby se v pěkné šaty připravil, a s ním k též panně šel. Poněvadž by v týž čas a chvíli v jedné zahradě s jinými pannami se procházela, a k tanci se strojila, s kterúž také aby tancoval, dav mu prsten, aby jej, nežli tancovati bude, na prst svůj vundal, a když s ní v tanci bude, a prstem svým se jí dotkne, že k němu srdce a lásku svou toliko, a k žádnému jinému, přiloží, však aby ji tehdáž za manželku nepožádal, nýbrž ona sama potomně že ho za manžela žádati bude. A v tom vzav vodu nějakou distilovanou, umyl jemu touž vodou hlavu jeho, a tak jej pěkně ulíčov, bral se s ním do též zahrady. Kterýžto zeman když tam přišel, tak se zachoval, jakž mu doktor Faustus poručil, a jak s ní tancoval a prstem se jí dotekl, tak i hnedky od ty hodiny v takové milosti k němu se zapálila, a šípem Kupidovým tak náramně podjatá byla, že proň

celou noc spáti, ani po něm zůstat nemohla. A protože také ihned ranním jítrem pro něho sobě poslala, jemu srdce a lásku svou k němu otevřela, a jeho k stavu manželskému sama požádala. Kterýžto jí také k tomu s ochotností povolil, a majíce oba dva lásku velikou k sobě, bez odtahu a prodlévání i překážek všelikých veselí svadební strojili, a vykonavše je, v lásce a v svornosti spolu přebývali. Faustus pak za takovou práci svou od nich dobrý koláč a dar poctivý dostal, a s nimi se rozžehnav domů se navrátil.

Kterak doktor Faustus sobě v létu svém 19. o vánocích zahradu s všelijakým kvítím zeleným udělal.

Měsíce prasince, když o vánocích mnozí stavu rytířského a vládyckého do Wittmberka s manželkami, dcerami, a jiným fraucimorem svým přijeli, chtějíce syny své, kteréž jsou tu na učení měli, navštívit, s kterýmižto doktor Faustus dobrou známost měl, i také od nich jsouce k nim častokráte zván, mnohá dobrodiní přijímal. I aby jim proti tomu zase nějakou vděčnost ukázal, pozval některé přátele své známé do domu svého k svačině, a to toho dne, v kterýž veliký sníh byl spadl, i nasvačivše se, vstal D. Faustus a vedl je do zahrady své na divadlo velmi pěkné a rozkošné a to takové: že v též zahradě žádná zima ani sních, než léto teplé, a veselý májový čas a větříček, též tráva zelená, byliny, všelijaké křoví vinný, s hrozny vína všelikterakého, tolikéž i růže červené, bílé, žluté i tělné barvy, a jiné mnoho rozličné kvítí vonné, ku podivení všem těm, kteříž od něho pozváni byli, se spatřovalo.

Kterak doktor Faustus s velikým vojskem proti pánu tomu, kterémuž při dvoře císařském rohy jelení na hlavě udělal, v létu zápisu svého devatenáctém, vytáhl.

Doktor Faustus některého času do Eislebn šel, a když na polavici cesty byl, viděl zdaleka, an jakýsi pán s sedmi koňmi proti němu jede, kteréhož on dobře znal, totižto, že jest hrabě to, kterémuž (jakž nahoře dotčeno) při dvoře císařském rohy jelení v hlavě udělal. I poznav to hrabě též doktora Fausta, poručil služebníkům svým, aby se maličko pozastavili. Čemuž doktor Faustus porozuměv, vyhnul se drobet z ccsty na nějaký vršek, kteréhožto hrabě honiti a k němu z ručnic stříleti kázal, ale on se jim v okamžení ztratil, neb se neviditedlným ukázal. Hrabě pak pozastaviv se drobet na tom vršku, na kterýž se Faustus vyhnul, zdali by jeho zase spatřiti mohl? I v tom slyšel pod vrškem a tu pod hájkem veliké troubení a bubnování, též viděl několik set jízdného lidu, k sobě se přibližujícího, před kterýmž on strachem obklíčen jsa, v utíkání se dal. A když z vršku dolů jeti chtěl, vytaloupilo se proti němu veliké množství zbrojného lidu pěšího, a vidouc to, obrátit se na jinou cestu, opět též viděl množství veliké jízdného lidu, proti němu táhnoucího, pročež opět před nim utíkati sem i tam vrtochem točiti musil, tu opět vojsko veliké proti sobě spatřil, tak že se mu do pětikráte utíkati dostalo, kam se koliv na kterou stranu obrátil, všudy okolo něho vojsko bylo. I vida, že nikam uteci a vyniknouti nemůže, jel beze všeho uvážení a s nebezpečenstvím velikým do prostředku vojska, a ptaje se, jakáby toho příčina byla, že jsou ho všudy vůkol tak obklíčili, a proč se naň nutkají? Ale žádný mu odpovědi žádné na jeho otázku nedal, až naposledy sám doktor Faustus z vojska svého proti němu, již jako jatému vyjel, a jeho napomínal, aby se poddal, jinak že by přísně k němu přikročeno býti muselo. Hrabě se domníval, že to lid přibrzený, a vojsko opravdové jest, ješto to toliko kouzlení a očarování Faustovo bylo, a nemaje odnikud žádné pomoci, z nouze se poddati, a všechny své koně, ručnice a kordy, doktorovi Faustovi od odvésti musil, místo kterýchž mu doktor Faustus potom jiné koně, ručnice a kordy podvrhl, s tím doložením: Pane

milý (prej) nejvyšší nad tímto vojském nařízený, poručil vám to oznámiti, abyšte na ten čas tak s tím pryč táhli, poněvadž jste na toho štraffem vyjeli, kterýž od nejvyššího pomoc a retuňk míti může. I když to hrabě do hospody odjelo, a služebníci jeho s koňmi Faustovými do vody k vybrození jeli, tu ti koňové všickni se ztratili a zmizeli, a služebníci sotva z vody se dobyvše, pěšky domův jíti musili, kteréžto vidouc pán jich tak v blátě ukálené a v vodě smáčené, a porozuměv z jich zprávy, jak to přišlo, teprva se dovtípil, že to vše jako i předešlé kouzlení Faustové bylo, a to že mu na zdory k posměchu a hanbě jest učinil.

Jaký život chlipný a sodomský doktor Faustus v letech od zápisu svého devatenáctým a dvadcátým vedl.

Znaje doktor Faustus, že se léta jeho zapsaná den ode dne ukracují, a k cíli i konci svému běží, vydal se v život hovadský, epikurejský a sodomský, s sedmi ďábelskými kuběny, s kterýmiž obcoval, jsouce jedna každá z nich jiného a jiného způsobu, a takové znamenité krásy, že o nich nelze vypraviti, kteréž sobě z mnohých království, do nichž se s ním duch jeho k spatření ženského pohlaví těpil, vybral. Byly pak ženy aneb kuběny jeho z těchto zemí a království: dvě z Nidrlantu, jedna z Uher, jedna z Englandu, dvě z švábské země, a jedna z Frankreichu, s kterýmiž až do smrti své žalostivé, chlipně živ byl.

Kterak doktor Faustus v létu zápisu svého dvamecítmém, veliký poklad vyzdvihl.

Aby vždy ďábel dědici svému Faustovi, v ničemž žádného nedostatku trpěti nedopustil, ukázal mu v jedné pusté a obořené kaple, na půl míle od Wittmberka ležící, poklad veliký, aby jej sobě vyzdvihl, a k své potřebě spotřeboval. O čež se D. Faustus, jakby ho dostati mohl, s pilností snažil. Když se pak toho pokladu dokopal, viděl na něm velikého hada ležeti a poklad třpytící. Kteréhožto hada ač doktor Faustus zaklel, tak že se před ním do díry schovati a ukrýti musil, však bez pokušení od přišer a holomkův ďáblových nebyl, ani poklad v své celosti zůstal, nýbrž se v uhlí obrátil, kteréž doktor Faustus vzal a domův přinesše, zase holy stříbro a zlato z něho učiněné viděl, a to jakž o tom famulus zprávu činí, za několik tisíc váženo a šacováno bylo.

Kterak doktor Faustus v létu od zápisu svého posledním, s královnou Helenou z řecké země tělesně přebýval.

V létě posledním přišla zajisté také Faustovi ubohému o půl noci, jak procítil, na mysl Helena královna z řecké země, kterouž o masopustě studentům a komonstvu svému vyvedl. I aby v tělesné žádosti a chlipnosti své vždy dosti ffolku užil, a uzdy upouštěl, poručil duchu svému v svítání, aby Helenu krásnou před ním postavil, a jemu ji za kuběnu vystavil. Což k jeho rozkazu tak se stalo, kterouž doktor Faustus spatřiv, že jest té krásy a v téhož vzezření libého a milého, v kterémž ji studentům svým vyvedl, takovou lásku k ní přiložil, že ani půl čtvrti hodinky bez ní býti nemohl, smilně a chlipně ustavičně s ní přebýváje, kteráž jemu potom také, jsoucí od něho obtěžkáná, v posledním času smutné hodiny jeho syna porodila, z kteréhož velice potěšen jsouc, jeho spravedlivým Faustem nazval: kteréžto dítě jeho potom také o mnohých budoucích věcech, kteréž se po vší zemi státi měly, oznamovalo. Ale jakž on skončil a od d'ábla podlé služby jeho zaslouženou mzdu vzal, a udáven byl, také s ním matka i dítě se ztratilo a zmizelo.

Kterak doktor Faustus kšaft a pořízení učinil, a v něm služebníka svého Wagnera za dědice nad jměním svým ustanovil a nařídil.

Doktor Faustus v tom ve všem čase od zápisu prvního učiněného, až do posledního léta skončení svého, měl pachole jedno při sobě, kteréž v Wittmberce do školy choditi počalo, ješto všechna pána svého D. Fausta kouzlení, čary, a dábelské umění znalo a vidělo, jsa lotříček opovážlivý a zoufalý, tak že ho žádný pro opovážlivost a lotrovství jeho, při sobě chovati nechtěl, pročež i sprv počátku, nežli se k doktorovi Faustovi dostal, žebrati musil. Ten potom přišedši k létům, zjednal se u doktora Fausta za famula a služebníka a jemu věrně a upřímně sloužíc, a dobře se chovaje, tak že ho potom doktor Faustus synem nazval, a kdekoliv sám na hody přišel, tu i on s ním pil, kvasil a hodoval. Když pak čas smrti a skonání Faustového se přiblížil, povolal Faustus před sebe písaře, a některé známé mistry, kteříž u něho za často bývali, tu před nimi učinil o statku svém kšafft, jemužto se žádný odporník najíti dáti nechtěl, a v témž kšafftu odkázal témuž služebníku svému předně dům s zahradou, podlé Gansera a Víta Rodnigera domův oboustranně, u brány, jenž železná slove, ulici Šergas řečeué, při zdi městské ležící. Item, šestnáct tisíc zlatých summy, na úrocích, dvůr sedlský za osm set zlatých koupený, šest set zlatých peněz hotových, řetěz zlatý ze tří set korun, a klínoty všechny, za tisíc zlatých šacované, kteréž ze dvoru knížetciho, papežského a tureckého, původem d'ábla byl dosáhl. Co se pak svrškův a jiných nábytkův tkne, těch doktor Faustus namále měl, neb zřídka doma hospodařil, ale vždycky ve dne i v noci s studenty a jinými tovaryši svými po hospodách jinde pil a hodoval. A tak tento doktora Fausta kšafft, pořízení a poslední vůle o statku jeho bez odporu a přerušení všelikterakého zůstal.

Kterak doktor Faustus s služebníkem svým o kšaftu a pořízení svém rozmlouval.

Po učiněném kšaftu, povolal doktor Faustus služebníka svého před sebe, a jemu dokonale se promesl a otevřel, jakým ho způsobem kšaftem svým jest opatřil, totižto, poněvadž se po ta všecka léta u něho dobře choval, a tejnosti jeho nepronesl, že mu všecken statek, se všemi svršky a nábytky, nic ovšem nevyměňujíc, jest poručil a odkázal, však tím že ho ještě neodbývá, aby mimo takový odkaz od něho ještě nětco více požádal, že mu to též dáti chce. I na takovou jeho Fausta řeč a chtění, služebník za nic jiného neprosil, než toliko za to, aby touž schopnost míti mohl, kterouž jest on sám měl. Kterémužto Faustus odpověděl: Co se dotýče (prej) kněh mých, ty jsou prvé tobě dány a odkázány, však abys jich žádnému nezjevil, ale raději pilně a tejně sobě v nich čtouc, s nimi své dobré řídil. Kdež pak žádáš mé schopnosti, tu ovšem dostaneš, budeš-li knihy mé milovati, a nedáš-li se žádnému od nich odvésti, ale při nich stále a nepohnutedlně zůstaneš, tehdy stane se tobě, jakž žádáš. A poněvadž duch můj již více mně sloužiti povinen není, protož ho tobě také odkazovati nemohu: však nicméně budeš-li toho žádostiv, chci jiného ducha tobě místo mého naříditi, a to odpověděv jemu s tím odešel. Třetího pak dne opět doktor Faustus služebníka svého před sebe povolal, ptal se ho, zda-li by toho ještě oumyslu byl, čili nic. Též chtěl-li by nějakého ducha a v jakém způsobu a křtaltu míti, to aby mu oznámil? I dal mu za odpověď v těchbo slovích: Pane a otče milý, ducha, kteréhož mi dáti chceš, chci, ať jest způsobu a tvářnosti též i velikosti jako opice. Když ťo promluvil, ukázal se jemu duch jako opice, po světlici Faustově oky divné činíce. I mluvil Faustus dále k služebníku svému: Hle, tuto vidíš ducha tvého, však ten tobě k vůli prvé nebude, až po mé smrti teprva, když duch můj Mephostophiles mně odňat bude, a tobě se více neukáže, a leč k tvému přičení (což při tvé svobodné vůli zůstavuje) zadost učiníš, a když se to stane, tehdy jmenuj ducha tvého Tetřevem, neb to jméno jeho vlastní jest. Však tebe naposledy za to žádám, že umění činů i skutkův mých, prvé žádnému nezjevíš, leč po mé smrti teprva potom poznamenej sobě to všecko, a v spis v historii pořádnou uved', v čemž tobě duch tvůj Tetřev

152 Historia o životu doktora Jana Fausta

ovšem nápomocen bude, a všechno, cožs zapomněl, známé učiní, a to proto, že takové skutky a činy mé od tebe lidé věděti chtějí budou.

Kterak doktor Faustus posledního měsíce před smrtí svou, nad svým d'ábelským obcováním a skutkem ustavičně naříkal a lamentoval.

Doktorovi Faustovi když se již žalostivá hodina smrti jeho přibližovala, a toliko za jeden měsíc ještě lhůtu měl, v kterýmž dvacátý čtvrtý poslední rok, do kteréhož se d'áblu s tělem i s duší, jakž napřed oznámeno, zapsal, vycházel, tu teprva ubohý člověk skrocené myslí býti a na sebe smrti zarmoucené, rovně jako mordýř a loupežník odsouzený popravě své očekával, stejskal sobě, plakal, a vždycky sám s sebou mluvil, lomil rukami, naříkal a lamentoval, schřadl všecken, a řídko říkáje již nikdá se žádnému neokázal, ani ducha svého také déle při sobě trpěti a viděti nechtěl.

Kterak doktor Faustus naříkal a lamentoval nad tím, jsa zdráv a mladej, že umřítí musí.

Ačkoliv velikou žalost doktor Faustus nad svou nastávající smrtí měl, však byl hnut k tomu, aby sobě to takové své naříkání, lamentování a kvílení, pro budoucí pamět poznamenal a v spis uvedl, jakož pak týž spís po smrti jeho potom v těchto slovích nalezen jest takto: Ach, ach, Fauste, člověče srdce opovázlivého a lehkomyšlného, proč sebe i tovaryšství tvé v ortel ohně pekelného uvedl, všaks tak dobře, jako i jiní bohabojní lidé, věčného blahoslavenství, kteréž nyníčko ztratiti musíš, účastníkem býti mohl. O rozume a svobodná vuole má, k čemuž jste mne přivedli, ješto již nic jiného na sebe neočekávám, než obloupení duše, a života mého zbavení. O oudové, a ty zdravý živote, ó duše má milá, všickni společně na mne žalujte, že jsem vás sám z dobré svobodné vůle své o spasení vaše a království boží připravil. Ó lásko a závist, proč jste se ve mně tak společně vkořenily ješto já nyní pro vaše spolčení takové těžké mouky trpěti musím. Ach, milosrdenství a pomsta, proč jste mně takové mzdy a hanby přály, a na mně dopustily. Ó zuřivost, hněvivost a trpělivost, och co jsem proto člověkem učiněn, abych takové pokuty, kterouž před sebou sobě připravenou vidím, sám od sebe podstoupil. Ach, ouve, běda mně nebožtíčkovi, an na tomto světě ani jedny nejmenší věci není, kterážby se proti mně nepostavovala. Ach ouve, co mi toužení a lkání mé spomůže.

Druhé lamentování a lkání Faustovo v těchto slovích nalezeno.

Ach, ach, ach, běda tobě nebohý člověče, a zarmoucený nešťastný Fauste, neb jsi zajisté v houffu zatracencův, kteříž nevypravitedlné bolesti, ba i hroznější smrti očekáváš, nežli kdy které jiné stvoření jest mělo a podstoupilo. Ach, ach, rozume, ó svévolnost, ó povážlivost, ó všetečná svobodná vůle má, ó prokletý a zatracený živote můj, ó voslepený a všetečný Fauste, kterýžs všecky oudy těla tvého i duši tak oslepil, že ani sebe, ani tebe, čímś byl, nepoznali, ó časná a pomíjející rozkoši, pročs mne v takové nebezpečnosti, oslepení a bídu uvedla, ó mdlej a nekonečnej smysle můj, ó zarmoucená duše má, kde poznání tvé, ó žalostivá bído má, ó prokletá naděje má, kteráž k věčnému zapomenutí přijdeš: Ach, ach ouve, ach běda, běda, přeběda mně, kdo mne z této těžkosti mé kdy na věky vysvobodí, kde se mám skrýti, kam utéci? Ba jižť po hříchu vidím, že jsem oklamán, a ode všech všudy opuštěn. Takovým lamentováním tak se nebohý a mizerný Faustus ustaral a uffresoval, že již dále slova jednoho více promluvit nemohl, nýbrž ustavši, s tím takovým smutným naříkáním svým s pláčem srdečným umlkl.

Kterak zlý duch Faustovi zarmoucenému divnými a posměšnými žerty a příslovím se posmíval.

Po takovém pak lamentování a želení ukázal se Faustovi duch jeho Mephostophiles, a přistoupiv k němu, řekl mu: Fauste milý, znals to z písem svatých dobře, že se samému Pánu Bohu klaněti, jemu se modliti, a samému sloužití máš, a žádného boha jiného mimo něho, ani po levici, ani po pravici, že míti nemáš, ale žes takové přikázání boží přestoupil, od Boha odstoupil, a jeho zapřel, mně pak že jsi se proti tomu s tělem i s duší zapsal, protož také přiřčemí a zápisu tvému dosti učiniti musíš. Však nyní sobě tyto verše mé naučení měj:

Víš-li o čem, to v tejnosti měj,
dobrým bydlem nepohrdej.
O to, co máš, se vši blažeností pečuj,
a neštěstí ve všem se spečuj.
Protož mlč, trp, načť jde, to snášej,
v tom neštěstí tvého neroznášej. Neb již pozdě, pročs Boha
zapřel,
na to nena, říkej, k čemus přišel.

A tak tehdy milý Fauste, není dobře s velikými pány a ďáblem stoliti, aneb višně jísti, neb peckami potomně mezi oči střílí, jakož sám nyní vidíš, a protož kdybys byl daleko od satanáše odstoupil, i byl bys také toho nebezpečenství ušel, k kterémuž tě žádná jiná věc jest nepřivedla, než toliko neústupná a dutá pejcha a opovážlivost tvá, pro niž uměním tvým, kterýmž tě Pán Bůh obdařil, a na němžs přestati nechtěl, pohrdal, a tak tudy d'áblas k stolu svému pozval, domnívaje se, že v těch dvadcti čtyrech létech, to všečkno, co se bliští, zlatem jest, a zase všecko, co jsem tobě mluvil a připověděl, pravdou bude, ale skrže to jsem toliko tobě zvonec, jako kočce k hrdlu přivěsil, hle byls pěkné stvoření, ale nyní jsi přirovnán k růži, kteráž když se často k ní voní, a v spocené ruce nese, dlouho netrvá: A protož čis chléb jedl, toho také písničku zpívati, a cos mi připověděl, to ovšem zdržeti

musíš. Jakož znáš, že klobása pečená dva konce mívá, a o tom jsi také věděl, že po ledě ďábovým bezpečno choditi není, mělš zlej vobyčej, a protož také se ten tebe pustiti nechtěl, jako i kočky chytání myší, opovážlivost činí nebezpečnost. A dokud lžíce nová jest, dotud ji kuchař užívá, ale když již spotřebovaná jest, nanečistic na ni, zahodí ji: pak nevztahuje-li se toto podobenství na tebe, tys byl také nová kuchařská lžíce ďáblova, ale tebe již více ďábel nepotřebuje, neb trh tě měl učiti kupovati, k tomu nechtěls na tom přestati, co tobě Buoh dal a propůjčil, provozovals ve všem tvém životě velkou pejchu a vysokomyslnost, tak že jsi se i v tom přítelem dábla nazvati směl, a protož také již jináče toho se nenaděj, než že nepochybně mým přítelem a holomkem slouti a zůstati musíš, neb Bůh jest pánem, ďábel pak mordýřem duší, strašidlem a holstrem prázdným. Nyničko víš, co tobě ta tvá pejcha jest přinesla, chtěls všudy vidín býti, ale kdo mnoho chce míti, ten nejmíně mívá, a tak sluší blázny holti. Protož nechť jest tobě toto mé napomenutí za naučení, což připust' k svému srdci, ač již pozdě bycha honiti. Nebs neměl ďáblu tak mnoho věřiti, poněvadž od počátku až posavad lhářem a mordýřem duší jest, v tom jsi měl lepšího rozumu užívati, nyní pak měj sobě žert za škodu. Neb snadno se člověk o duši připraví, ale těžce jest při duši ďáblu hospodu dáti, neb chytrého a moudrého hospodáře užívá, a víoe náleží k tanci, nežli pár střevícův červených. Kdybys se byl Pána Boha bál, a na těch dařích, kterýchž tobě propůjčil, přestal, i nebylo by také nyní potřebí tobě toho tance pískati, neměls také tak rychle ďáblu k vůli býti, a tak jemu snadno věřiti, nebo kdo snadně věří, také snadně oklamán bývá, nyní se ďábel tebou očišťuje, a na popeli tě nechá, poněvadž jsi sám sebe za rukojmě krví svou vlastní zapsal, také sám jemu platiti, a sebe z rukojemství svého vyvaditi musíš, a kdo slibuje, ten dej. Těmi a takovými posmíšky a příslovími duch doktora Fausta odbýváje, před ním zase zmizel, a bídného Fausta samého, velmi vrtkavého a tesklivého odešel.

Kterak doktor Faustus na veliké a nevypravitedlné mouky a trápení pekelné žaluje a nařiká.

Běda, přeběda mně ubohému zatracenému člověku, proč nejsem hovadem, v duši smrtedlnou učiněn, aby se mi dále starati potřebí nebylo? Aj již nyní d'ábel duši i tělo mé odnítí se chystá, a mne do nevypravitedlné temnosti ohně pekelného uvrhnouti má, kdež na věky v zármutek nésti, a velikú nesnesitedlnou mouku trpěti musím. Nebo rovně jako duše spasené, velikou a znamenitou rozkoš a radost v království nebeském mají, tak také proti tomu já a jiní zatracenci, nevypravitedlnou v gruntech pekelních ohavnost, smrad, hanbu, třesení, bolest, žalost, kvílení, pláč a škřehot zubů v ohni pekelném nésti máme. Kdež i to mi v paměti ještě zůstává, že ptaje se ducha mého některého času o mukách zatracenců, mně oznámil, že veliký rozdíl mezi zatracenými jest, poněvadž i hříchové rozdílní a nejednostejní jsou, dokládaje i toho, že rovně jako plévy, dříví a železo od ohně se pálí, však jedno snázeji a lehčeji než druhé, tak také i zatracenci v ohni pekelném pálení se budou. Ó věčné zatracení, kterěz jsi hněvem božím, ohněm a sírou zapálené, že na věčnost žádného přiložení nepotřebuješ? Ach ouve, jaké žalosti, zármutku a bolesti očekávám, jakého opět pláče očí, škřípění zubů, smradu chřípí, žalosti hlasu, ječení uší, a třesení noh i rukou? Ach ouve, rád bych nebes prázděn býti a se odřící chtěl, jen abych věčné bídy zbaven býti mohl? Ach ouve, kdo mne z neuhasitedlného ohně pekelného vymůže, kdež žádná pomoc, žádné želení hříchův, žádného dne ni noci pokoj není, kdo mně bídnému spomůže, kde mé útočiště, kde má ochrana, má pomoc a skála, kde pevnost, bašta má silná a nedobytá. Čímž se mám těšiti: volenými božými? A já se jich stydím, neb dobře vím, že za požádám, žádné odpovědi od nich nedosáhnu, nýbrž musím tvář svou od nich odvrátiti, a rozkoše i vsí radosti jich zbaven býti. Ach ouve, komu žaluji a želím toho, poněvadž žádné pomoci ani naděje zproštění této žalosti mé od nižádného neočekávám. Běda, běda, přeběda mně, tak jsem míti chtěl, pročež nyní posměch za škodu nésti musím.

O hrozné smrti a pohřbu doktora Fausta, kterýmž se každý bohabojný křesťan slušně káti a polepšiti může.

Když čas doktorovi Faustovi vyměřený, jako čtyřmécítma let vyšel, tu právě dne jednoho před tím duch jeho se jemu ukázal, a zápis mu zase navrátil, s tím doložením, že druhou noc k němu přijde, a jeho s tělem i s duší vezme, tím aby jist byl. D. Faustus slyše to, dal se opěty na nové ale neplatné pokání, naříkal s pláčem celou noc, v kterouž zase duch jeho k němu přišel a jeho těšil těmito slovy: Milý Fauste, buď dobré myslí, ačkoliv nyníčko život svůj ztratíš, však ještě dlůhý odklad k soudu a orteli tvému máš, a vždy naposledy umřítí musíš, byť pak krásně několik set let živ byl, rovně jako i Turci, židé i jiní císařové, králové a potentátové pohanští zemřítí, a v podobném zatracení trvati musejí, však ještě nevíš, jaké na tebe muky uloženy budou, buď srdnatý a zmužilý a nezouffej sobě, nebť ďábel připověděl, že tobě tělo a duši ocelovanou, též menší trápení nežli jiným zatracencům dáti chce. Takovými lahodnými řečmi duch zlý doktora Fausta, ač troštoval, ale ffalešně, zle a proti písmu svatému. A v tom vidouc, že již jináče býti nemůže, než aby zápis svůj vyvadil, a přiřčení svému, krví svou vlastní utvrzenému, zadost učinil. A tak tedy téhož dne, když mu duch o svém přijetí pro něho, oznámil, k tovaryšům svým věrným, mistrům, bakalářům a jiným studentům, kteříž ho často před tím navštěvovali, došel a jich prosil, aby s ním do vsi Rinlichu, půl míle od Wittmberka ležící, na procházku šli, a s ním tak poobědvali, kteříž k žádosti jeho tak učiniti připověděli. Když pak tam přišli, měli sobě od hospodáře též vsi od mnohých rozkošných jídel a krmí, též i od vín výborných v dostatku přednešeno a předloženo, že všeho dobrého dosti majíce, velice se rozveselili, a Faustus s nimi, ale však ne z srdce, než z plic toliko a na vočistu, prosíc jich všechněch podlé toho, poněvadž s ním jsou obědvali, aby mu to k vůli ještě naposledy učinili, a také s ním i večereli, a přes noc při něm zůstali, že jim cos pilného a důležitého oznámiti chce. Což jsou též učinili a s ním večereli. Když pak po šlafttruňku bylo, zaplatil D. Faustus tomu hospodáři, a v tom studentův žádal, aby s ním do jiné světnie šli, k té věci pilné, (jakž dotčeno) oznámení. A když se tak od nich stalo, počal doktor Faustus k nim mluvití takto:

Promluvení doktora Fausta k studentům.

Mojí obzvláště milí páni a bratří, příčina pro kterouž jsem vás před sebe povolal, jest tato: Jakož mne od mnohých let znáte, jaký jsem muž byl, a jaká mnohá a veliká umění a kouzlení provozovati jsem uměl, kterážto má kouzlení však od nižádného jiného, než od samého toliko ďábla jsou poslá a k takové rozkoši mé ďábelské, žádný jiný mne jest nepřivedl, než zlí a nešlechtní lidé, kteříž s těmi takovými věcmi zacházeli, k tomu i tělo mé převrácené, a krev má pokazená, vůle má bezbožná, tvrdočelná a neústupná, též zoufalství mé, a jiná mnoha myšlení ďábelská, po kterýchž jsem ustavičně dychtěl. A tak tudy jsem se ďáblu do dvadcti čtyr let s tělem i s duší zapsal, kterážto léta, již také tuto nynější noc vycházejí a hodinu smrti mé přinášejí, a tak když hodina tato vyprší, přijetí ďáblového pro mne, poněvadž jsem se jemu s tělem s duší po dvakráte draze dosti, krví svou vlastní zapsal, očekávám. Protož, moji milí páni bratří, pominouti jsem nemohl, vás před sebe před skonáním mým povolati, a vám naposledy se rozžehnati, o mém odtud vzetí vám oznámiti, za to vás velice prose a žádaje, že na mne i jiné přátely mé všechny v dobrém zpomínati, je bratrsky i přátelsky ode mne pozdraviti, a mne v dobrém vykládati nepominete, a jestli jsem koho rozhněval, to že mi milostivě odpustíte, žádám. Co se pak kouzedlnictví mého, kteréhož jsem v těch 24. (létech) provozoval, dotýče, to vše v spis ode mne uvedené po smrti mé najdete. A prosím, necht' vám smrt' má hrozná a strašlivá za příklad a za napomenutí spasitedlné jest, vždycky se Pána Boha bojte, a jeho ustavičně vzývejte, a proste, aby vás ve lsti a chytrosti, též v pokušení ďábelská dopustiti uvéstí neráčil. Což ovšem Pán Bůh učiniti ráčí, když se jeho přidržeti budete, a od něho neodstoupíte, jako jsem já bezbožný a zatracený člověk učinil, odříkav se křtu svatého, velebné svatosti a sakramentu, všech vyvolených božích, i všech lidí, obzvláště pak boha, vykupitele a stvořitele svého jediného, kterýž nežádá, aby člověk zatracen byl, alc jsa spravedlivě živ, spasení věčného došel. Druhé vás prosím, nedejte se zlému tovaryštvu svěsti, jako jsem já svěsti se dal, nýbrž chodívejte rádi a často dio chrámu božího, a vezmouce Pána Boha na pomoc, bojujte ustavičně proti satanu, majíce silnou víru v Krista Pána, jsouce dobrého, pobožného, ctného i šlechtného

obcování. Třetí a naposledy vás prosím, abyste se již k upokojení spat odebrali, a ničehéhož se nebáli a nelekali, byste pak krásně jakýkoli hřmot a třeštění slyšeli, neb se vám nic zlého státi a přihoditi nemá, toliko z lože svého nevstávejte; a když tělo mé usmrčené najdete, tedy jemu pohřeb pokojný učíte, neb umírám jako zlý i dobrý křesťan, dobrý křesťan proto, že srdečné želení v srdci svém mám, a za milost Pána Boha plačtivě prosím, aby toliko duše má zejskaná býti mohla. Zlý pak křesťan: Že ďábel tělo mé míti chce, kterěz jemu také rád propustiti a dáti chci, jen aby duši mé nic neuškodil. A protože již vám jdoucím spat vinšuji dobrou a pokojnou noc, sobě pak nejhorší a nejhroznější smrt. A tak toto ohlášení a oznámení srdnatě a dobromyslně tovaryšům svým předložil, aby sobě nezouffali, ani se nelekali a nestrašili. Ale studentové nemálo se nad tím divíc, na tom se pozastavili, že tak opovážlivým byl, a sebe, své tělo i duši svou pro takové licoměrné lotrovství a hanebné kouzlení, v tak veliké nebezpečenství a zatracení vydal, srdečně ho litujícíce, a to obzvláštně pro tu lásku, kterouž k němu vždycky měli. A protože mluvíce k němu, řkouce: Ach, můj milý pane Fauste, proč jste to učinili, a proč jste tak dlouho s tím mlčeli, a před námi toho nezjevili, ješto bychme vás dobře s pomocí Pána Boha všemohúcího, pobožných, učených a bohobojných lidí, z moci ďábla byli vymohli a vysvobodili, ale jižť pozdě, a tělu i duši vaší škodlivé. D. Faustus odpověděl: že toho učiniti nesměl, nebo (prej) ačkoliv jsem několikráte v úmyslu měl, pobožných a bohobojných lidí v tom za raddu a pomoc následovati, jakož pak i soused můj vedlejší, mne jest napomínal, a za to prosil, abych jeho naučení uposlechl, od kouzlednictví přestal, a pokání činil: Ale však když jsem se tak zachovati chtěl, měl jscm ďábla za patami, kterýž mi hned konec učiniti chtěl, (jako mi i tuto noc učiní) pravíc, kdyžkoliv se ku Pánu Bohu zase obrátím, že mne udáví, a do temnosti pekelné uvrže. Což slyšice studentové od D. Fausta, řekli mu: Poněvadž již jináče býti nemůže, že za to toliko jeho žádají, a k tomu napomínají, aby Pána Boha předce vzýval, a jeho pro zásluhy syna jeho milého Krista Ježíše, za odpuštění hříchův svých prosil, a k němu skroušeně volal takto: O Bože, Bože, bud milostiv mně hříšnému, a nevcházej se mnou v soud, neb před tebou neobstojím, a ačkoli ďáblu těla mého nechati musím, však ty, pane, duši mou k sobě račiž přijíti. A když se tak modlit budete, nadějte se, že Pán Bůh moc svou nad vámi ukázati, a vás spasiti ráčí. A tak připověděl jim doktor Faustus, že to učiniti chce, ale nic nevoněla mu ta píseň, rovně jako i Kainovi, nebo

jak Kain pravil, že by hříchové jeho větší byli, nežli by jemu odpuštění býti mohli. Tak také Faustus vždy myslil a pravil, že sobě to vše zápisem svým tvrdým jest zkazil. S tím studentové se s dokorem Faustem plačice žehnali, a objímajíce ho všickni, spat se odebrali, Faustus pak v světnici samotný osaměl. Ale však tito dobří páni docela usnouti nemohše, vždy na to očekávali, jaký konec Faustus vezme. A v tom mezi dvanáctou a první hodinou, na půl orloji v noci, k domu, v němž večereli, veliký bouřlivý vítr se valiv, obehnal dům tak silně, jakoby se do gruntu rozkotati a rozmetati měl, z čehož se studentové velice ulekše, z loží vyskočili, sebe vespolek k modlení pobídlí a napomenuli, z komory nevycházejíce, kromě hospodáře, kterýž z komory a z domu svého do jiného vyskočil a utekl. Studentové pak, jenž podlé světnice doktora Fausta leželi, mezi tím takovým větrem bouřením, slyšeli veliké syčení a sípění, jakoby týž dům všecken hadův a jiných všelijakých jedovatých zeměplazův plný byl, též také slyšeli, když se světnice otevřela, že ubohý Faustus za pomoc, ach, ach ouve křičeti počal, a to půl ústy toliko, a po tý že ho více křičeti neslyšeli. Na ráno pak studentové, kteříž celou noc říkáje nespali, vstavše, šli do světnice, v nížto doktor Faustus očekávaje svého hrozného vraha na sebe, samotný zůstal, zdalíž by ještě tu nebohý byl, ale všedše do ní, žádného Fausta více nenalezli, než toliko očitě spatřili, že po stěnách i po zemi v též světnici krev Faustova stříkala, a se vylila. Nad to vejš že mozek z hlavy jeho, když tak od ďábla drancován z jednoho kouta do druhého byl, na stěnách zůstával, k tomu oči jeho, též na díle zuby, k podivení hroznému a strašlivému po světnici roztrískaní leželi a zůstávali. Což vidouce studentové, teprva ho více plakati a želeti, však předce nenalezše tu těla jeho, dotud hledati nepřestali, až je na dvoře na hnoji našli, a to tak zmožděné, zohavené a zmačkané, že na ně hrozně a žalostivě patřiti bylo. Kteréžto tělo jeho pochovavše ti mistři a studentové, jenž před takovou smrtí jeho byli v nahoře dotčené vsi, zase se do Wittmberka, a do domu nebožtíčka doktora Fausta navrátili, v kterémžto famula, neb služebníka jeho jménem Křištoffa Wagnera, želejícího pána svého, též i historii tuto napřed sepsanou, a poznamenání našli, kromě této hrozné smrti Faustové, kterouž sami mistři a studentové, jakožto té věci povědomí a přítomní, přidali, a co famulus neb služebník jeho sám o pánu svém, a o osobě jeho poznamenal, o kterémž se nyní jiná knížka obzvláštní tiskne, a na světlo vydává. Helena pak královna, kteráž s nebohým Faustem způsobem chlípným, ďábelským přebývala, hned také po smrti jeho spolu i

s synem, kteréhož s ním měla, zmizela, a více se neukazovala. Také v domě jeho tak hrozno bylo, že žádný v něm bydleti nemohl a nesměl, ano také i sám nebožtík v způsobu svém služebníku svému nočním časem se ukazoval, a rozličné i tejně věci vyjevoval, též i jiní mnozí lidé, když tak mimo dům jeho času nočního šli, jeho tolikéž, an z okna vyhlídá, častokráte sparťovali.

A tak se skonává tato pravdivá historia o čarodějnictví doktora Fausta, z něhož každý křesťan, vzláště který vysokomyslný, pyšný, všetečný a opovážlivý jest, dobrý příklad sobě vzíti může, aby se Pána Boha bál, čarodějnictví a kouzelnictví, kteréž Pán Bůh přísně zapovídati ráčí, zanechal, d'ábla k svému stolu nevnadil, nezval, a jemu místa u sebe nijakž nedával, jako tento přebídny Faustus se jest podvésti dal. Nýbrž příkladem smrti jeho přehrozně a strašlivě, toho se všelijak vzdaloval, Pána Boha samého ctil, velebil, a jemu se samému s poklonou srdečnou modlil, jemu sloužil, jeho miloval, a to z celého srdce, z celé duše a ze vši mysli své, d'ábla pak a holomkův jeho všechněch ovšem se zhostil a prázden byl. A tak s Kristem Pánem spasitelem a vykupitelem svým milým živ jsouc, spasen býti a v království věčném se všemi vyvolenými božími na věčnost se radovati a těšiti mohl. K čemuž nám všechněm dopomozíh přijíti Bůh Otec, Bůh Syn, Bůh Duch svatý, v podstatě a v Trojici jeden Bůh na věky věkův požehnaný Amen.